

STORTINGET

Innst. 115 S

(2024–2025)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen
om Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for
naturmangfold, Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen,
Sveinung Rotevatn og Guri Melby om oppfølging av kvalitetsnormen for villaks
og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg,
Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å stanse insektdøden

**Meld. St. 35 (2023–2024), Dokument 8:177 S (2023–2024)
og Dokument 8:179 S (2023–2024)**

Innhold

	Side
1. Sammendrag Meld. St. 35 (2023–2024)	1
2. Sammendrag Dokument 8:177 S (2023–2024)	3
3. Sammendrag Dokument 8:179 S (2023–2024)	3
4. Komiteens behandling	3
5. Komiteens merknader til Meld. St. 35 (2023–2024)	3
5.1 Helhetlig og bærekraftig arealforvaltning	6
5.1.1 Mål 1: Redusere nedbygging av særlig viktige naturarealer	7
5.1.2 Kommunenes rolle, blant annet som arealmyndighet	8
5.1.2.1 Plan- og bygningsloven, og forskrift om konsekvensutredninger	12
5.1.3 Prinsipper for bærekraftig arealforvaltning	14
5.1.3.1 Mål om arealnøytralitet	15
5.1.4 Nasjonalt naturregnskap	17
5.1.5 Sirkulære industriparkeer	17
5.1.6 Grått areal	17
5.2 Vern og bevaring av land, ferskvann og hav	18
5.2.1 Vern og bevaring på land	19
5.2.2 Vern og bevaring av havområdene	21
5.3 Våtmark, herunder myr	24
5.4 Naturrestaurering	25
5.5 Skog og skogbruk	29
5.5.1 Skogbruk	30
5.6 Jordbruk	33
5.7 Fiskeri og akvakultur	35
5.8 Mer om truede arter og naturtyper	35
5.8.1 Utvalgte naturtyper og prioriterte arter	36
5.9 Mål 5: Sikre bærekraftig, sikker og lovlig høsting og handel med ville arter	37
5.10 Mål 6: Redusere introduksjon av fremmede arter	38
5.11 Mål 7: Redusere forurensingen	39
5.11.1 Plastforurensning	39
5.12 Klimatilpasning	39
5.13 Bærekraftig forbruk	40
5.14 Renere Oslofjord	40
5.15 Mål 12: Grønne byer og tettsteder	42
5.16 Ivaretagelse av urfolks rettigheter	43
5.17 Forskning	45
5.18 Norges internasjonale naturarbeid	45
5.19 Naturreisiko	45
6. Komiteens merknader til Dokument 8:177 S (2023–2024)	46
7. Komiteens merknader til Dokument 8:179 S (2023–2024)	47
8. Forslag fra mindretall	48
9. Komiteens tilråding	55

Vedlegg

STORTINGET

Innst. 115 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Meld. St. 35 (2023–2024), Dokument 8:177 S (2023–2024)
og Dokument 8:179 S (2023–2024)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold, Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Sveinung Rotevatn og Guri Melby om oppfølging av kvalitetsnormen for villaks og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å stanse insektdøden

Til Stortinget

1. Sammendrag Meld. St. 35 (2023–2024)

Naturen er grunnlaget for velferd

Til alle tider har vi levd i, med og av naturen i Norge. Måten vi lever og bruker naturen på, påvirker naturmangfoldet. Samtidig utvikler samfunnet seg. Vi får ny teknologi og blir mer effektive, det oppstår nye behov og muligheter, men også utfordringer. En av utfordringene er at vi kan risikere å overbelaste naturen, uten at vi merker det før det har gått så langt at det er vanskelig å snu utviklingen. At livet i Oslofjorden er truet, at villaksen i mange elver ikke genererer et overskudd vi kan høste av, og at villreinen er nær truet, viser at belastningen på mange arter og økosystemer er blitt større enn naturens tåleevne. Hver enkelt handling kan være liten, nødvendig eller ønskelig, men summen av påvirkningene kan bli for mye for naturen. I meldingen foreslår regjeringen grep som skal sikre at samfunnets bruk av naturen hol-

des innenfor det naturmangfoldet tåler, fordi det skal være mulig å bruke natur og leve gode liv i hele landet i fremtiden.

Hvorfor en stortingsmelding om naturmangfold?

I stortingsmeldingen legger regjeringen frem sitt forslag til handlingsplan for naturmangfold. I handlingsplanen følger regjeringen opp de globale målene for naturmangfold (naturavtalen) fra Montreal i desember 2022. Målene, tiltakene og virkemidlene som beskrives i meldingen, skal ifølge regjeringen sørge for at naturmangfoldet i Norge forvaltes bærekraftig. Det blir påpekt at det er dette naturmangfoldet som er grunnlaget for liv, næring, helse og trivsel for mennesker, dyr, planter, organismer og økosystemer på både kort og lang sikt.

Naturavtalen er et svar på den globale naturkrisen, der menneskelig påvirkning har svekket økosystemer verden over. Arealendringer på land og i hav, overhøsting, klimaendringer, forurensning og spredning av fremmede, skadelige arter er de viktigste drivkreftene bak naturtapet, og mange av de negative påvirkningene er irreversible eller svært krevende å reversere. Også i Norge er arealendringer den største negative påvirkningsfaktoren.

Hva har vi gjort i Norge allerede?

Norge har en heldekkende arealforvaltning gjennom plan- og bygningsloven og hav- og vannforvaltningsplanene. Naturmangfoldloven virker sammen med en rekke lover og regler for ulike næringer og sektorer. Det finnes to tidligere handlingsplaner for naturmangfold, som har bidratt til kontinuitet i arbeidet med

naturmangfold i Norge. Stortingsmeldingen bygger på den forrige handlingsplanen for naturmangfold, slik den er presentert i stortingsmeldingen Natur for livet fra 2016.

I stortingsmeldingen foreslår regjeringen nasjonale bidrag til hvert enkelt av de globale målene i naturavtalen.

Regelmessige oversikter

En bærekraftig forvaltning av naturen bør ifølge stortingsmeldingen ta utgangspunkt i kunnskap om tilstanden i økosystemene, samlet belastning av menneskelig aktivitet og nytten ved denne aktiviteten. For å få bedre oversikt over dette foreslår regjeringen i meldingen å hvert fjerde år legge frem en samlet oversikt til Stortinget over status, måloppnåelse og tiltak som gjennomføres ved norsk handlingsplan for naturmangfold. Oversikten skal blant annet bygge på de etablerte prosessene for meny av tiltak og naturregnskap.

Naturregnskap

Norge har ifølge regjeringen manglet en samlet oversikt over naturens verdier og hvordan vi påvirker den. Det foreslås derfor å etablere og regelmessig oppdatere et naturregnskap. Gjennom å utvikle et naturregnskap ønsker man å bidra til systematisk og regelmessig oppdatert kunnskap om utbredelsen av og tilstanden til de ulike økosystemene og om hvilke tjenester naturen gir.

Menyer av tiltak for økosystemene

Det er nødvendig å holde oversikt over den samlede belastningen på økosystemene, og regjeringen foreslår i meldingen å legge frem menyer av tiltak for de ulike økosystemene. Der skal det tas stilling til tiltak som bidrar til å opprettholde et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand, slik at samfunnets behov ivaretas og det sikres robuste økosystemer der tålegrensene ikke blir overskredet. Regjeringen starter med å legge frem en meny av tiltak for skog.

Helhetlig og bærekraftig arealforvaltning

Nedbygging av naturarealer kan gi tap av økosystemtjenester, true arter eller være en kilde til klimagassutslipp. Naturen fungerer som karbonlager og kan hjelpe samfunnet med å tilpasse seg klimaendringene. Regjeringen foreslår derfor i meldingen å jobbe for at Norge reduserer nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030, og begrense netto tap av særlig viktige naturarealer til et minimum innen 2050. Målet skal nås gjennom en deltakende og helhetlig arealplanlegging, med utgangspunkt i lokalt selvstyre og respekt for ur-

folks rettigheter. For å nå målsettingen løfter regjeringen også frem prinsipper som skal bidra til en mer arealgjerrig og bærekraftig arealforvaltning på land fremover.

Kommunene som nøkkelaktører

Norge er et langstrakt land med stor variasjon. Folk bor spredt. Kommunene har ansvaret for mye av utviklingen, både i samfunnet og for naturen. Kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet for å nå naturmålene. Kommunene har best lokalkunnskap og kjenner best til lokale behov. Samtidig har de store oppgaver på mange felt. I meldingen foreslås det å gi kommunene bedre verktøy.

Nasjonale bidrag

I handlingsplanen foreslås det nasjonale bidrag til de 23 målene i naturavtalen. Målene i naturavtalen er globale og skal nås gjennom felles innsats fra alle land. Noen av målene oppfordrer til handlinger og tiltak som Norge allerede har gjennomført. For disse legger regjeringen opp til at det norske bidraget skal være å videreføre praksisen og systemene som er etablert.

Blant annet presenterer regjeringen en målsetting om å klargjøre omfanget av forringede arealer og øke innsatsen for naturrestaurering. Restaurering av natur er ett av mange virkemidler for å oppnå bedre tilstand i økosystemene.

For å sikre leveområder for arter og at kommende generasjoner har en rik natur de kan ha glede av, må en del av naturarealene bevares gjennom vern og andre virkemidler. Globalt har naturavtalen et mål om at 30 pst. av arealene på land og i havet skal være langsiktig bevart. I Norge er det etablert 48 nasjonalparker. 41 ligger på fastlandet og 7 på Svalbard. På land foreslås det i meldingen at norsk bidrag blir bevaring av 30 pst. av arealet. Dette inkluderer både vern og andre effektive arealbaserte virkemidler. For havet foreslås det ingen mål i meldingen.

Klima og natur

Det legges til grunn for meldingen at natur- og klimakrisene henger sammen. Forslagene i handlingsplanen har som ambisjon å ivareta hensynet til både natur og klima, og tiltak under alle de 23 målene kan bidra til en utvikling som både bevarer naturmangfoldet, reduserer klimagassutslipp og styrker samfunnet og naturens evne til å tåle klimaendringer. I noen tilfeller vil imidlertid klima- og naturhensyn stå i motstrid til hverandre. Dette gjelder for eksempel ved utbygging av fornybar kraft og fremføring av slik kraft gjennom ledningsnett og ved utvinning av mineraler og etablering

av industri som er viktige for det grønne skiftet, da dette krever arealer. Disse spørsmålene drøftes i meldingen.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no, og det vises for øvrig til disse.

2. Sammendrag Dokument 8:177 S (2023–2024)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding med forslag til virkemidler for hvordan alle laksebestander skal sikres minimum 'god kvalitet' etter kvalitetsnormen for villaks.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

3. Sammendrag Dokument 8:179 S (2023–2024)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen foreslå og gjennomføre en snuoperasjon for norsk naturvern, arealforvaltning og landbruk for å stoppe norsk og global insektdød.
2. Stortinget ber regjeringen etablere et storskala forskningsprogram for utvikling og utprøving av agroøkologiske dyrkningsmetoder, med fokus på økt jordkvalitet, utnytting av lokale ressurser og lavere forbruk av kunstgjødsel og sprøytemidler.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at neste jordbruksoppgjør prioriterer tiltak for å styrke artsmangfoldet av insekter, for eksempel gjennom å:
  - a. innføre en støtteordning for utskilt økologisk jordbruksmark (for eksempel blomsterenger, kantsoner og andre biologisk verdifulle områder)
  - b. vri tilskuddene i retning av skjøtsel og areal i stedet for volum
  - c. støtte opp under økologisk landbruk som spydspiss for et mer bærekraftig landbruk
  - d. styrke tilskuddsordningen 'Spesielle miljøtiltak i jordbruket' (SMIL)
  - e. opprette en ordning for driftsvansketilskudd til ugjødslede og oppløyde områder, som høstings-skoger, slåttemarker og naturbeitemarker.
4. Stortinget ber regjeringen utvide antall utvalgte kulturlandskap til 100 områder i løpet av 2025.

5. Stortinget ber regjeringen styrke naturvern hensyn i utbyggingsaker gjennom å:
  - a. styrke Statsforvalterens myndighet og kapasitet til veiledning av og tilsyn med kommunene
  - b. gjennomgå lovene som regulerer utbygging og arealinngrep, og foreslå endringer for å sikre en mer helhetlig forvaltning og forhindre en bit for bit-nedbygging
  - c. sette av midler til klima- og miljørådgivere i kommunene.
6. Stortinget ber regjeringen pålegge kommuner, fylker og statlig virksomhet å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedegne planter på sine eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.
7. Stortinget ber regjeringen iverksette et nasjonalt program med insentiver til å etablere og skjøtte blomsterenger/villenger med stedegne planter på private eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

4. Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 3. oktober til Klima- og miljødepartementet ved statsråd Tore O. Sandvik bedt om en vurdering av Representantforslag 177 S (2023–2024). Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 10. oktober 2024. Komiteen har invitert til skriftlig høring i saken, og mottok 1 skriftlig høringsinnspill.

Komiteen har i brev av 3. oktober til Klima- og miljødepartementet ved statsråd Tore O. Sandvik bedt om en vurdering av Representantforslag 179 (2023–2024). Statsrådets uttalelse følger av vedlagte brev av 10. oktober 2024. Komiteen har invitert til skriftlig høring om representantforslaget, og mottok 8 skriftlige høringsinnspill i saken.

Komiteen avholdt muntlig høring om Meld. St. 35 (2023–2024) den 12. november 2024. I høringen deltok 47 instanser.

5. Komiteens merknader til Meld. St. 35 (2023–2024)

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, lederen Ingvild Kjerkol, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og Sigurd Kvammen Rafaelsen, fra Høyre, Jan Tore Sanner, Charlotte

Spurkeland, Bård Ludvig Thorheim og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Gro-Anita Mykjåland, Hans Inge Myrvold og Per Olav Tyldum, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til at naturen er livsgrunnlaget for alt mennesker kan leve av og for, og at vår velferd er basert på og avhengig av et samspill med naturen. Naturmangfoldet er grunnlaget for ren luft, vann, mat og et bredt spekter av næringer. Komiteen mener vi har en generasjonsforpliktelse til å forvalte naturen på en bærekraftig måte slik at naturen kan generere overskudd, velferd og god mental og fysisk helse også for fremtidige generasjoner.

Komiteen vil videre fremheve at naturen, naturmangfoldet og artsmangfoldet har en viktig egenverdi.

Komiteen viser til at menneskelig påvirkning har svekket økosystemer verden over, og at arealendringer i land og i hav, overhøsting, klimaendringer, forurensing og spredning av fremmede, skadelige arter er de fremste drivere bak naturtapet. Selv om Norge generelt har bedre tilstand på naturen enn mange land, er også naturen i Norge under press, og nedbygging av naturarealer kan gi tap av økosystemtjenester, true arter og være en kilde til økte klimautslipp. Det er nødvendig å ivareta sårbar og verdifull natur og truede ansvarsarter, og å sikre bærekraftig bruk av naturressursene som ikke overskrider naturens tålegrense.

Komiteen vil understreke at natur- og klimautfordringene henger tett sammen, og at det er behov for flere tiltak i Norge for å bevare naturmangfold, redusere klimagassutslipp og styrke samfunnet og naturens evne til å tåle klimaendringer. Det er viktig at Norge realiserer flere tverrpolitiske mål og ambisjoner, samtidig som man i større grad ivaretar sårbar natur.

Komiteen viser til naturavtalen, som ble inngått i Montreal under COP15 i desember 2022. Avtalen er en tiårig avtale som består av 23 mål. Målene beskriver hvordan verden skal håndtere og begrense den globale naturkrisen innen 2030. Det følger blant annet av naturavtalen at man globalt skal verne og bevare 30 pst. av hav- og landområder, restaurere 30 pst. av ødelagt natur, stanse utryddelsen av arter, og sikre at bruk, høsting og handel med ville arter er bærekraftig, trygt og lovlig, redusere forurensing, redusere forbruk og dermed avfallsmengde og matsvinn, samt sikre medvirkning og medbestemmelse for urbefolkninger og lokalsamfunn.

Komiteen viser til at Meld. St. 35 (2023–2024) Bærekraftig bruk og bevaring av natur er regjeringens forslag til Norges nye handlingsplan for naturmangfold, og er ment å følge opp de globale målene for naturmang-

fold (naturavtalen). Komiteen merker seg at stortingsmeldingen presenterer forslag til hva som skal være Norges nasjonale bidrag til hvert enkelt av de globale målene i naturavtalen.

Komiteen viser til at energi- og miljøkomiteen i 2023 og 2024 har behandlet og avgitt innstilling om Meld. St. 18 (2023–2024) Ein forbeta tilstand for villrein, Meld. St. 21 (2023–2024) Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet og Nordsjøen og Skagerrak, og Meld. St. 26 (2022–2023) Klima i endring – Sammen for et klimarobust samfunn. Disse innstillingene med påfølgende vedtak ligger til grunn for behandlingen av denne naturmeldingen.

Komiteen merker seg at Norges nye handlingsplan for naturmangfold bygger videre på den forrige handlingsplanen for naturmangfold, slik den er presentert i Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet — Norsk handlingsplan for naturmangfold.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til Meld. St. 35 (2023–2024) og at denne beskriver status for norsk natur og hvordan Norge jobber nasjonalt og internasjonalt for at naturen ivaretas og brukes på en bærekraftig måte. I meldingen presenteres naturpolitiske tiltak og virkemidler og Norges konkrete bidrag til hvert enkelt av de 23 målene i naturavtalen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, mener meldingen viser hvordan Norge tar nødvendige grep for å håndtere nasjonale utfordringer og behov, samt bidra til å avhjelpe de globale og nasjonale utfordringene med tap av naturmangfold. Dette flertallet viser til at Norges handlingsplan for naturmangfold med denne meldingen er oppdatert i lys av naturavtalen fra 2022, og at denne handlingsplanen følger opp Norges forpliktelser for naturmangfold og arbeidet med å nå nasjonale mål. Dette flertallet mener Meld. St. 35 (2023–2024) følger opp Norges internasjonale forpliktelser etter naturavtalen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det er positivt at regjeringen har fulgt opp Stortingets anmodningsvedtak og lagt frem en ny handlingsplan for naturmangfold som oppfølging av den globale naturavtalen. Disse medlemmer mener samtidig at handlingsplanen mangler flere konkrete tiltak som styrker naturforvaltningen i Norge.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen

Solberg og et borgerlig flertall i Stortinget i perioden 2013–2021 gjennomførte en viktig satsing på natur. Skogvern ble prioritert med nær 3,3 mrd. kroner, innsatsen mot fremmede skadelige arter økte, en kvalitetsnorm for villrein ble etablert, tallet på utvalgte kulturlandskap i jordbruket ble doblet, det ble etablert ni nye marine verneområder i 2020, stortingsmeldingen Natur for livet og Meld. St. 29 (2020–2021) om en helhetlig plan for bevaring av viktige områder for marin natur ble lagt frem. Disse medlemmer viser til at det i alt ble vernet over 4 000 kvadratkilometer med nytt areal, herunder flere nasjonalparker og flere våtmarksområder. Bevilgningene til å ta vare på natur i verneområdene økte med nesten 40 pst., og det ble innført et forbud mot nydyrking av myr. I tillegg ble det lansert en oppfølgingsplan for truet natur, med konkrete tiltak for 23 arter og 12 naturtyper med mål om at de forbedret sin status på rødlistene innen 2035. I 2021 ble det lagt frem en helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at bruk av arealer mange steder er viktig for vekst og utvikling og bidrar til bosetting, næringsutvikling og transport. Samtidig kan arealnedbygging føre til irreversible endringer i økosystemene, øke utslippene av klimautslipp og resultere i en nedbygging bit for bit som gjør det utfordrende å se den samlede belastningen før det er for sent. Disse medlemmer viser til at kun 1,7 pst. av Norges samlede areal er direkte bebygd, men bruk av arealer kan påvirke større områder ved at arters leveområder deles opp og reduseres.

Disse medlemmer viser til at det i mange tilfeller må foretas en krevende avveining mellom nedbygging av areal opp mot behovet for økt kraftproduksjon, redusere klimautslippene, bygge nok boliger, etablere industri og annen næringsutvikling.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti er opptatt av at sårbar natur og viktige økosystem beskyttes, og at man i større grad gjenbruker allerede nedbygde natur.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre har noen overordnede prinsipper for partiets naturpolitikk. Høyre ønsker effektive tiltak og lokal forankring for vern, bærekraftig og kunnskapsbasert arealbruk innenfor rammene av det lokale selvstyre, at beslutninger må tas med utgangspunkt i at ressurser er knappe – også natur og areal, at tiltakshierarkiet ligger til grunn for beslutningsprosesser, og viktigheten av internasjonalt samarbeid for å ta vare på natur globalt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener regjeringen i Meld. St. 35 (2023–2024) i liten grad legger fram ny politikk som vil bidra til å stanse tapet av naturmangfold og stoppe nedbyggingen av norsk natur. Disse medlemmer mener meldingen i større grad har karakter av å fremme økt bruk og ødeleggelse av norsk natur.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen i meldingen framstiller tilstanden i norsk natur i stor grad som akseptabel og at dagens arealforvaltning fungerer godt. Disse medlemmer deler ikke denne virkelighetsoppfatningen.

Disse medlemmer mener klima- og naturkrisen er vår største utfordring, og at det haster å iverksette tiltak som stanser tapet av natur og nedbygging av arealer som bidrar til å fange og lagre karbon. Norsk rødliste for truede arter, Norsk rødliste for truede naturtyper, Fremmedartslista og Naturindeksen for Norge forteller alle om en natur som er truet. Nesten 5 000 arter i norsk natur er nær truet eller truet i norsk natur, av disse er ca. 2 700 arter kritisk truet. I tillegg er hele 123 naturtyper truet eller nær kritisk truet i norsk natur.

Disse medlemmer viser videre til at arealinnegrep er hovedårsaken til at arter er truet i norsk natur. Disse medlemmer mener derfor at arealforvaltningen må skje innenfor rammer som klima og natur kan tåle.

Disse medlemmer konstaterer at regjeringen i meldingen ikke har fremmet noen nye tiltak for å fremme robuste økosystemer som bidrar til reduserte klimagassutslipp, eller å øke klimatilpasningen.

Disse medlemmer mener den fremlagte naturmeldingen (Meld. St. 35 (2023–2024)) gir mangelfulle svar på hvordan Norge skal nå målene i naturavtalen. Disse medlemmer merker seg at regjeringen i naturmeldingen lager egne nasjonale mål som er svakere enn det vi har sluttet oss til internasjonalt. På denne måten følges ikke de globale målene opp i Meld. St. 35 (2023–2024). Disse medlemmer mener heller at regjeringens naturmelding svekker naturvernet i Norge, ved at bit for bit-nedbyggingen av natur kan fortsette.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen i sine forslag til norske bidrag til målene i naturavtalen har omformulert de internasjonale målene til mindre konkrete og forpliktende mål for oppfølging i Norge. Disse medlemmer mener Norge bør forplikte seg til en innsats på norsk territorium som sikrer at Norge tar sin del av innsatsen for at de internasjonale målene innfris.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom forslagene til norske bidrag til målene i naturavtalen og gjøre dem

mer forpliktende, konkrete og ambisiøse slik at de kommer i samsvar med ambisjonsnivået i naturavtalen.»

Disse medlemmer viser til «Felles opprop fra næringslivet, fagforeninger, miljø- og friluftslivsorganisasjoner og forskning», som peker på at en utydelig naturmelding fører til uforutsigbarhet for både natur og næringsliv. Organisasjonene og aktørene bak oppropet ber eksplisitt Stortinget om en nasjonal kartlegging av henholdsvis grå arealer og restaurerbar natur, en juridisk definisjon av areal- og naturnøytralitet, og en plan for å ha igangsatt restaurering av 30 pst. av den forringede naturen innen 2030, i tråd med naturavtalen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne understreker at for å kunne følge opp målene i naturavtalen må Miljødirektoratet og andre deler av miljøforvaltningen ha tilstrekkelige ressurser.

Disse medlemmer konstaterer at Miljødirektoratet er underfinansiert. Disse medlemmer peker på at Miljødirektoratet er Klima- og miljødepartementets sentrale fagorgan, og at arbeidet som utføres her, er en forutsetning for å få gjennomført nasjonal klima- og miljøpolitikk og få satt i verk konkrete tiltak. Disse medlemmer viser til at økt ambisjonsnivå på en rekke områder på miljøfeltet vil kreve økt kapasitet i Miljødirektoratet, og at kapasiteten til å følge opp kjerneoppgaver som for eksempel at forurensningsloven etterleves, allerede er hardt presset.

5.1 Helhetlig og bærekraftig arealforvaltning

Komiteen mener det er viktig med langsiktig og bærekraftig forvaltning av naturen, og at naturforvaltningspolitikken skal bidra til at ulike sektorer har bærekraftig bruk og begrenser sin negative påvirkning på naturmangfoldet.

Komiteen registrerer at regjeringen i naturmeldingen foreslår å legge særlig vekt på følgende i naturforvaltningspolitikken fremover:

- Regelmessige oversikter, herunder en samlet oversikt over status, måloppnåelse og tiltak som skal legges frem hvert fjerde år.
- Ulike tiltak og verktøy for bedre forvaltning av naturen, blant annet
  - målsetting for redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer
  - naturregnskap
  - menyer av tiltak for ulike økosystem
  - prinsipper for bærekraftig arealforvaltning.

Komiteen viser til at dette vil komme i tillegg til systemet med egne vann- og havforvaltningsplaner

som legges frem henholdsvis hvert sjette og hvert fjerde år.

Komiteen mener det er viktig med en systematisk og helhetlig naturforvaltning, og at det utarbeides verktøy som integreres på alle forvaltningsnivå slik at det kan tas bedre beslutninger for naturen. Komiteen mener det er behov for at all natur forvaltes mer helhetlig i tråd med prinsippet om økosystembasert forvaltning, og støtter derfor forslaget om regelmessige oversikter, etablering av et nasjonalt og lokale naturregnskap og menyer av tiltak for økosystemene. Komiteen mener det også er behov for å videreutvikle det økologiske grunnkartet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil understreke betydningen av å styrke arbeidet med naturkartlegging og å få et bedre kartgrunnlag og en bedre oversikt over viktige naturdata om arter, naturtyper og økologisk tilstand. Et godt omforent og digitalt tilgjengelig kartgrunnlag kan gjøre det lettere for planleggere og utbyggere å gjøre gode vurderinger, og det kan virke konfliktdependende. Disse medlemmer viser til at det stilles krav om innsamling av mye data om natur i forbindelse med ulike prosesser, men at det er behov for at dette følges opp og at det etableres tydelige standarder for registrering i felt og et felles sted å lagre dataene i offentlige geodatabaser. Disse medlemmer viser til tilbakemeldinger fra høringsaktører om at betydelige mengder data forblir i rapportdokumenter og ikke blir tilgjengelig for enkel gjenbruk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at sentrale og nye miljødata fra konsekvensutredninger, forskning og overvåkning samles inn, lagres og, dersom egnet, offentliggjøres i et tilgjengelig, standardisert og anvendbart format i felles databaser.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil understreke at forslaget ikke skal medføre økt rapporteringsbyrde for næringslivet, men gi næringslivet lettere tilgang til eksisterende miljødata som de kan benytte seg av i sine prosesser.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at korrekt anvendelse av naturressursene er avgjørende for balansen mellom bruk og bevaring. Det skrives i meldingen at

«[...] kun ca. 1,7 prosent av Norges samlede areal bebygget, og ca. 3,5 prosent er i bruk til jordbrukformål. Det aller meste av norsk natur er altså ikke bygget ned.»

Dette synliggjør det faktum at arealmyndighetene i stort er nøye med hvordan og hvorvidt arealer skal om-

disponeres fra sin nåværende tilstand. Staten må ha tillit til arbeidet som gjennomføres i kommunene av administrasjon og folkevalgte, ivaretar lokale interesser, herunder naturhensyn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det vil være krevende å innfri naturmålene uten å redusere nedbyggingen av natur. Restaurering av natur kan i noen grad kompensere for naturtap, men det viktigste er å unngå nedbygging og legge til rette for at utbygging skjer på grå arealer.

Disse medlemmer viser til at etableringen av et årlig mål for redusert omdisponering av jordbruksareal (jordvernmålet) har vært et vellykket grep, men at Norge hittil ikke har satt et slikt mål for redusert nedbygging av natur.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av 2025 med forslag til en årlig grense for årlig omdisponering av naturområder.»

Disse medlemmer understreker at et slikt mål både kan komme i stedet for, eller i tillegg til et nasjonalt mål om arealnøytralitet.

5.1.1 MÅL 1: REDUSERE NEDBYGGING AV SÆRLIG VIKTIGE NATURAREALER

Komiteen viser til det globale mål 1 i naturavtalen:

«Sikre at alle arealer er omfattet av deltakende og helhetlig arealplanlegging som inkluderer hensyn til naturmangfold og/eller effektive forvaltningsprosesser som tar tak i arealbruksendringer på land og i hav, slik at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030, samtidig som urfolks og lokalsamfunns rettigheter respekteres.»

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å fastsette følgende målsetting som Norges bidrag til mål 1 i naturavtalen:

«Norge vil arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030, og begrense netto tap av særlig viktige naturarealer til et minimum innen 2050. Målet skal oppnås gjennom en deltakende og helhetlig arealplanlegging, med utgangspunkt i lokalt selvstyre og respekt for urfolks rettigheter.»

Særlig viktige naturarealer er naturmangfold av nasjonal og vesentlig regional interesse. Dette omfatter blant annet verneområder, utvalgte naturtyper og prioriterte arter, truede naturtyper, truede arter og deres leveområder, viktige funksjonsområder for villrein med videre.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringens forslag til målsetting for mål 1 gjelder i tillegg til de nasjonale målene for naturmangfold fra 2016 som lyder:

- a) økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.
- b) Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.
- c) Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.»

Disse medlemmer legger til grunn at disse målsettingene må sees og oppfylles i sammenheng. Disse medlemmer viser videre til at naturmangfoldloven ligger fast, herunder naturmangfoldloven § 4, som lyder:

«Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det arts mangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig».

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener samtidig det er behov for en presisering og en samordning av de ulike målene som nå gjelder i norsk naturpolitikk.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen samordne og koordinere de ulike målene som knytter seg til naturmangfold og til redusert nedbygging av viktige naturarealer, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen ikke har et anslag på hvor store arealer «særlig viktige naturarealer» i Norge utgjør, slik begrepet er definert i rundskriv T-2/16 og nasjonale forventninger til regional og kommunal arealplanlegging. Disse medlemmer mener det er krevende å fastsette, og følge opp, et mål uten å vite hva som er målekriteriet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge hvor store arealer 'særlig viktige naturarealer', som definert i rundskriv T-2/16, omfatter, og sørge for at det føres en oversikt over utbygginger i disse arealene.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at regjeringens forslag til norsk bidrag til mål 1 i naturavtalen er lite konkret og forpliktende. I avtalen står det at tapet av «særlig viktige områder» skal nærme seg null innen 2030, mens regjeringen foreslår at tapet «skal reduseres» innen 2030. Disse medlemmer viser til at begrepet «natur av særlig verdi» ikke omhandler all natur, men natur med særlig viktige økologiske funksjoner, stort biologisk mangfold, større og sammenhengende naturområder og natur som Norge har et særlig internasjonalt ansvar for å ivareta. Særlig verdifull natur kan forstås som natur der inngrep vil ha ekstra store negative konsekvenser om den forsvinner. Disse medlemmer mener dette er naturtyper og områder som det er ekstra viktig å ha kartlagt og å ta vare på.

Disse medlemmer understreker at en forutsigbar og helhetlig arealplanlegging er viktig for både befolkningen og næringsliv. Sammen med behovet for å ta vare på natur taler dette for mer forpliktende og tydeligere mål fra myndighetenes side.

Disse medlemmer understreker at Norges oppfølging av målene i naturavtalen må være i samsvar med avtalens mål og intensjoner, og ønsker å fremme en alternativ målsetting for mål 1.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle norske arealer er omfattet av deltakende og helhetlig arealplanlegging som inkluderer hensyn til naturmangfold og effektiv forvaltning på land og i hav, slik at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030, samtidig som urfolks rettigheter respekteres.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem et forslag til endringer i naturmangfoldloven som sikrer at det innen 2030 innføres byggeforbud på særlig viktige naturarealer.»

Disse medlemmer understreker at de nasjonale målene setter en retning som skal bedre tilstanden i norsk natur, stanse tapet av naturmangfold og sikre at et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.

Disse medlemmer registrerer at i meldingen etablerer regjeringen et tilleggsmål som skal virke ved siden av de nasjonale målene og bidra til å nå målsettingene i nasjonalt mål a og b. Målet er at

«Norge vil arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030, og begrense netto tap av særlig viktige naturarealer til et minimum innen 2050. (...)»

Disse medlemmer registrerer at regjeringen med dette målet ønsker å fortsette nedbyggingen av norsk natur, men redusere nedbyggingen av den særlig verdifulle naturen noe. Disse medlemmer understreker at dette innebærer at regjeringen ikke vil nå det globale målet om at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030. Disse medlemmer mener at målet i stedet legitimerer en fortsatt nedbygging av norsk natur.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette et mål om at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030.»

Disse medlemmer viser til Norges klimaavtale med EU fra 2019 og at en av tre pilarer i dette samarbeidet handler om opptak og utslipp av klimagasser fra skog- og annen arealbruk (LULUCF). I perioden 2021–2025 skal Norge nå netto-null-forpliktelsen. Disse medlemmer understreker at dette er et viktig rammeverk for å ta vare på natur, og mener at denne burde vært reflektert i regjeringens naturmelding. Disse medlemmer viser videre til at EU har oppdatert regelverket sitt med nye regler og forpliktelser for skog- og arealbruk for 2026–2030. EU har satt et mål om å øke nettoopptaket til 310 millioner tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030, basert på historiske data og nasjonale klimagassregnskap, hvor hvert medlemsland får individuelle mål basert på arealet de forvalter. Disse medlemmer legger til grunn at Norge følger de oppdaterte forpliktelsene, som en del av klimaavtalen med EU mot 2030, og i tråd med det vi har meldt inn til FN under Parisavtalen.

5.1.2 KOMMUNENES ROLLE, BLANT ANNET SOM AREALMYNDIGHET

Komiteen viser til at kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet med bevaring og bærekraftig bruk av natur, blant annet gjennom ansvaret for arealforvaltning etter plan- og bygningsloven. Komiteen mener at bærekraftig bruk og bevaring må oppnås gjennom en kombinasjon av et godt nasjonalt regelverk og langsiktig lokal forvaltning. Det er kommunene som har ansvaret for en bærekraftig arealforvaltning lokalt, og det er viktig at kommunene forvalter natur som en begrenset ressurs, på en bærekraftig måte.

Komiteen har forståelse for at kommunene opplever mange målkonflikter, og at kommunene ønsker å sikre tilstrekkelig boligbygging til en pris folk har råd til, gode bomiljø, infrastruktur, næring og sosialinfrastruktur som sykehjem, helse, utdanning, forskning m.m. Komiteen mener derfor at kommunene trenger opp-

datert kunnskap og gode verktøy for å sikre en bærekraftig forvaltning av arealene.

Det er viktig at kommunene får en bedre og samlet oversikt over egen arealbruk og øker gjenbruk og fortetting av arealer som allerede er utsatt for menneskelige inngrep. Komiteen mener kommuner i større grad bør restaurere, avbøte og kompensere for naturinngrep og nytt arealbruk, og at man særlig bør beskytte arealer som er viktige for karbonlagring, klimatilpasning og matsikkerhet.

Komiteen viser til at staten gir veiledning og føringer for kommunenes arealplanlegging gjennom lover, forskrifter og statlige planretningslinjer. Komiteen viser til at berørte statlige og regionale organer etter plan- og bygningsloven har adgang til å fremme innsigelse mot planer som strider mot nasjonale eller vesentlige regionale interesser og andre viktige hensyn.

Samtidig vil komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, understreke betydningen av det lokale selvstyret og viktigheten av lokal forankring. I avveiningen mellom ulike hensyn er det viktig at statsforvalterne benytter handlingsrommet til å finne gode løsninger i samarbeid med kommunene og andre interessenter.

Komiteen merker seg de nye statlige planretningslinjene for arealbruk og mobilitet, som ble sendt ut på høring 13. mars 2024. Komiteen viser til at retningslinjene gjelder for all arealdisponering i kommunene og skal bidra til å balansere vern og utvikling av areal. Retningslinjene gjelder ved statlig, regional og kommunal planlegging etter plan- og bygningsloven, og skal legges til grunn i enkeltvedtak som treffes.

Komiteen viser til at regjeringen i juni 2023 la frem nye Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027, der hensynet til naturmangfold og klima er tydeliggjort.

Komiteen viser til at det ble etablert en tilskuddsordning i 2021 rettet mot kommuner som ønsker å lage en egen kommunedelplan for naturmangfold. I perioden 2016–2023 har 82 kommuner fått tilskudd til å lage slike planer. Fra 2024 er ordningen utvidet og omtales som «naturesats». Det kan også gis tilskudd til kommuner som vil revidere allerede vedtatt kommunedelplan for natur og til å gjennomføre en såkalt «planvask», i tillegg til tilskudd til lokale tiltak som forbedrer tilstanden i naturen.

Komiteen viser til at det ikke finnes en samlet oversikt over hvordan, eller i hvilken grad, naturmangfold og klima er hensyntatt i alle kommunale arealplaner etter plan- og bygningsloven. Det er samtidig positivt at mange kommuner og fylkeskommuner har utviklet egne arealregnskap de siste årene.

Komiteen vil videre understreke betydningen av at kommunene har oppdaterte arealplaner. Det er kommuneplanens arealdel som skal være førende for videre utbygging i kommunene. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) har en av tre norske kommuner arealplaner som er eldre enn ti år. Komiteen mener dette er bekymringsfullt, og vil be regjeringen i samarbeid med KS finne verktøy som kan sikre at kommunene oppdaterer sine planverktøy.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener at lokale beslutninger best tas av de som kjenner området, og at det er viktig at kommunene har og tar ansvar for samfunns- og arealplanleggingen i sine respektive kommuner. Disse medlemmer ønsker ikke å støtte forslag som fratrukk kommunene handlingsrom til å styre arealpolitikken. Samtidig er det viktig å styrke kunnskapen om arter og økosystem slik at kommunene er bedre i stand til å se helheten, vurdere verdien av naturen som går tapt, og ta kloke beslutninger i sine utbyggingsprosjekt og arealbruk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er bekymringsfullt at ukoordinerte nasjonale, regionale og lokale planer kan føre til redusert biologisk mangfold og naturtap.

Disse medlemmer vil understreke at kommunene utøver sin arealmyndighet innenfor rammene av nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, statlige planretningslinjer, forskrift om konsekvensutredninger, plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven. Disse omfatter prinsipper for god lokalisering og gjennomføring av utbygginger, dokumentering av konsekvenser og god arealplanlegging.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener de statlige planretningslinjene er viktige for å sikre effektiv arealbruk og mer bærekraftige byer og tettsteder. Retningslinjene tilsier blant annet at fortettingspotensialet bør kartlegges når man vurderer å omdisponere verdifull dyrket eller dyrkbar jord, og at utbyggingsmønster og transportsystem bør samordnes. Disse medlemmer understreker at dette skal bidra til å hindre satellittutbygginger med dårlig tilgjengelighet til skoler, arbeidsplasser og handels- og servicetilbud, samt hindre nedbygging av jordbruksareal og areal med høy grad av karbonbinding. Det er god og fremtidsrettet klima- og naturpolitikk.

Disse medlemmer viser til at Statistisk sentralbyrå (SSB) har statistikk på endringer i areal typer og endringer i arealformål i arealplaner, men det finnes ikke tilstrekkelige verktøy som kan brukes til å vurdere sumvirkningene av ulike arealendringer. Disse med-

Le m m e r mener at arealregnskap er et nyttig verktøy for kommunene når kommuneplaner skal revideres, blant annet for å ha en oversikt over de samlede virkningene av arealbruken. Det kan også gjøre det lettere for utbyggere å planlegge tidlig og utarbeide prosjektbaserte regnskaper. Mange kommuner og fylkeskommuner er i gang med å utarbeide areal- og naturregnskaper. Det etableres videre i løpet av 2024 en veileder for kommunene i å utvikle et arealregnskap i sine planprosesser. Disse medlemmer mener behovet for nasjonal oversikt over arealbruksendringer tilsier at alle kommuner og fylkeskommuner bør utarbeide et arealregnskap som del av kunnskapsgrunnlaget for samfunns- og arealplanleggingen. Disse medlemmer mener det kan være aktuelt å knytte et slikt krav til oppdatering av arealplaner. Disse medlemmer mener det er viktig at kommunene får støtte og bistand i dette arbeidet, og at regjeringen i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS) vurderer ulike modeller for slik bistand.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om et krav om at alle kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide et arealregnskap, kan knyttes til oppdatering av kommunenes arealplaner, og sikre at kommuner får støtte og bistand i utarbeidelsen av et slikt regnskap.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti peker på at god naturkartlegging og lett tilgjengelige verktøy for kommuner og næringsliv kan gi enklere og raskere byggeprosesser og en mer naturvennlig arealpolitikk. Disse medlemmer har merket seg arbeidet i flere fylkeskommuner og kommuner med å lage standarder og metodikk for kommunale arealregnskap. Disse medlemmer har også merket seg utviklingen innen flere bransjer med bruk av prosjektbaserte arealregnskap, og er positive til dette. For at dette skal bli enklere for næringslivet, er det nødvendig med kommunale arealregnskap i bunnen.

Likevel merket disse medlemmer seg at det mangler en nasjonal standard for dette, et slags regnskapssystem for arealer som er lett for kommunene å bruke. Disse medlemmer mener det er viktig for kommunenes evne til å ta i bruk arealregnskap, og for at næringsliv skal kunne ha forutsigbare rammer på tvers av kommunegrensene, at det utvikles en nasjonal standard og system for kategorisering av naturtyper i et arealregnskap.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest etablere en nasjonal standard for arealregnskap som verktøy i kommunenes arealforvaltning, gjerne med utgangspunkt i

metodeutviklingen som er gjort på andre forvaltningsnivåer.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at kommuneplanens arealdel utgjør en sentral del av kommunens langsiktige plangrunnlag og skal vise sammenhengen mellom samfunnsutvikling og framtidig arealbruk, herunder ivaretagelse av viktige naturområder. Disse medlemmer mener det er en utfordring at mange kommuner har utdaterte arealplaner og støtter derfor en tilskuddsordning som gjør det mulig for kommunene å «planvaske» egne arealplaner og vurdere disse i tråd med oppdatert kunnskap om naturverdier.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen vil oppfordre kommunene til å vurdere om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpassning, samfunnsikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster, når de reviderer kommuneplanens arealdel. Disse medlemmer mener det kan være behov for ytterligere virkemidler og krav til en slik oppdatering, og mener regjering bør komme tilbake med forslag til hvordan slike krav kan utformes på en mest hensiktsmessig måte i samarbeid med kommunesektoren.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere strengere krav til at kommunene foretar en oppdatering av eldre arealplaner, og komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan det kan utformes.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil understreke at kommunen, inntil det er gitt byggetillatelse, har mulighet til å føre områder regulert for utbygging tilbake til LNFR-formål. Mange kommuner har arealplaner som ikke ville blitt godkjent for utbygging i dag. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen i sitt forslag til oppdaterte «statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet» skriver at det bør vurderes å oppheve gamle planer som innebærer omdisponering av dyrka jord. Disse medlemmer er positive til dette og mener at det er viktig at kommunene også gjør en tilsvarende vurdering av om gamle planer innebærer nedbygging av verdifull natur, og om de er i henhold til gjeldende nasjonale retningslinjer.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten både for natur, næringsliv og innbyggere av at kommunale arealplaner er oppdatert i henhold til ny kunnskap og gjeldende nasjonale retningslinjer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen foreslår å utrede om det skal nedsettes oppgaveavlastende team i regi av fylkeskommunene for å tilby fagkompetanse til kommunene med vekt på natur, klima, miljø, jordvern og andre temaer i planleggingen. Disse medlemmer mener at et oppgaveavlastende team skal nedsettes, og at det trengs flere tiltak for å styrke kapasiteten og kompetansen til natur- og klimaarbeidet i kommunene. Disse medlemmer forventer at regjeringen i samarbeid med KS utvikler ulike modeller for slike oppgaveavlastende team.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette oppgaveavlastende team for å tilby fagkompetanse til kommunene med vekt på natur, klima, miljø, jordvern m.m., og gå sammen med KS, statsforvalter og andre aktører for å utrede hvordan teamet bør innrettes for å gi mest mulig støtte til kommunene.»

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at fylkeskommunen ikke bør fungere som en overkommune i arealpolitikken, og mener derfor ikke at teamene skal nedsettes i regi av fylkeskommunen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil understreke at det lokale folkestyret må ligge fast og ikke bli unødvendig innsnevret som følge av nasjonale krav, lover, forskrifter eller mål. Hvilket behov den enkelte kommune har, vil variere, og da er det essensielt at man har tillit til de lokale folkevalgte som har i oppgave å ivareta samt utvikle sin kommune.

Disse medlemmer vil understreke at statlige myndigheters innsigelsesrett i arealsaker må begrenses til å omhandle deres eget virkeområde. Ytterligere menes det at innsigelser i sin helhet må benyttes varsomt. Disse medlemmer vil understreke at lokale myndigheter og politikere har god kjennskap til både naturen og behovene i sin region.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne registrerer at regjeringen mener dagens arealforvaltning, hvor kommunene er sentrale, fungerer godt. Disse medlemmer er ikke enige i denne beskrivelsen all den tid det foregår en omfattende nedbygging av natur, og tusentalls arter er truet av utryddelse i Norge. Disse medlemmer vil understreke at arealinngrep er den desidert største negative påvirkningen på naturmangfold i Norge. Disse medlemmer mener at hensynet til klima og natur ikke på langt nær veier tungt nok i dagens arealforvaltning, uavhengig av om arealet forvaltes av staten etter en sektor-

lov eller plan- og bygningsloven, som kommunene har ansvaret for.

Disse medlemmer støtter at det utvikles et arealregnskap og et naturregnskap på lokalt og regionalt nivå som del av kunnskapsgrunnlaget for arealplanlegging og som verktøy for å vurdere konsekvenser av fremtidig arealbruk. Disse medlemmer vil understreke at økt kunnskap tydeliggjør verdier av arealer og økosystemer, men at økt kunnskap ikke er en garanti for bedre beslutninger, ei heller at kunnskapen faktisk tas i bruk.

Disse medlemmer har registrert at det er stor forskjell på hvordan kommunene vekter hensynet til natur og klima i sin arealforvaltning. Noen kommuner har satt seg ambisiøse mål om arealnøytralitet, mens andre tillater store arealinngrep i verdifull natur.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen ikke har forventninger til at kommunene skal vekte hensynet til natur i større eller mindre grad enn i dag, noe som i realiteten betyr at regjeringen ikke har en arealpolitikk for å ta vare på natur, men lar det være opp til den enkelte kommune.

Disse medlemmer mener regjeringen bør gi et tydelig signal til kommunene om at nedbygging av særskilt viktig natur må opphøre, og at kommunene må planlegge for arealnøytralitet innen 2035. Dette bør komme tydelig fram i regjeringens nasjonale forventninger til kommunenes arealpolitikk og fastsettes i den nye statlige planretningslinjen for areal og mobilitet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppdatere de nasjonale forventningene til kommunenes arealpolitikk slik at det tydelig framkommer at nedbygging av særskilt viktig natur må opphøre, og at kommunene må planlegge for arealnøytralitet innen 2035.»

«Stortinget ber regjeringen fastsette i de statlige planretningslinjene at særskilt verdifull natur ikke skal bygges ned, og at kommunene må planlegge for arealnøytralitet innen 2035.»

Disse medlemmer vil understreke at innsigelser er sikkerhetsventilen i plansystemet for å sikre at nasjonale og vesentlig regionale interesser blir ivaretatt. Disse medlemmer vil understreke at natur med inntakte økosystemer er en nasjonal verdi. I dag tillates mange små og store inngrep som til sammen utgjør hovedtrusselen mot den økologiske tilstanden til norsk natur. I en slik sammenheng holder det ikke at statsforvalterne har i oppdrag å fremme innsigelser mot planer der natur av nasjonal eller regional interesse er truet. Statsforvalterne må få i oppgave å gå kritisk gjennom alle saker som berører natur, og kritisk vurdere om andre løsninger er utredet, om inngrepet kan kompenseres,

og hvilken betydning inngrepet kan ha i en samlet belastning for økosystemet og naturtypen som sådan.

Disse medlemmer har registrert at det kan oppstå en negativ konkurranse mellom kommuner om hvem som kan tilby arealer til nye virksomheter, der hensynet til natur blir skadelidende. Disse medlemmer vil understreke at tydelige statlige retningslinjer kan demme opp for en slik naturødeleggende konkurranse.

Disse medlemmer viser til at staten gjennom de siste ti årene har trukket seg tilbake og tatt mindre ansvar for naturen. Statsforvalternes mandat til å gripe inn mot nedbygging av natur er sterkt svekket. Resultatet er raskere nedbygging, mer makt til utbyggere og mindre nærnatur til kommunens innbyggere.

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen i 2019 bekreftet at det er mindre bruk av innsigelser for å ivareta nasjonale og regionale interesser i plansaker, og at det legges mer vekt på lokal handlefrihet på bekostning av natur.

Disse medlemmer viser til at Sivilombudsmannens undersøkelse «Rapport om dispensasjoner i strandsonen» (2021) konkluderte med at 85 pst. av søknadene om dispensasjon til å bygge i strandsonen ble innvilget. Av de 750 dispensasjonene i de undersøkte kommunene var flertallet mangelfulle, begrunnet med ulovlige hensyn, eller begrunnet med hensyn som har liten vekt, ifølge Sivilombudsmannen.

Disse medlemmer mener det er behov for en stor reform av arealpolitikken for å gi naturen sterkere beskyttelse.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke innsatsen for å stanse og reversere ulovlige inngrep i natur, som inngrep i strandsoner, nedbygging av matjord og ulovlige fyllinger.»

«Stortinget ber regjeringen gi statsforvalterne et tydelig mandat til å gripe inn mot nedbygging av natur og matjord. Sterkere mandat og plikt til å gripe inn må følges av økt kompetanse og kapasitet til å utarbeide innsigelser.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at hensyn til natur, matjord og friluftsliv vektlegges langt tyngre når innsigelser fra statsforvalteren kommer til vurdering i departementet.»

«Stortinget ber regjeringen sikre mer restriktiv praksis for dispensasjoner til nedbygging i strandsonen.»

5.1.2.1 Plan- og bygningsloven, og forskrift om konsekvensutredninger

Komiteen viser til at beslutninger om arealbruk skal gjøres på bakgrunn av et oppdatert og objektivt faglig kunnskapsgrunnlag, og at det er viktig at regelverket om konsekvensutredninger sikrer at hensynet til miljø og samfunn blir ivare tatt under forberedelsen av planer og tiltak. Komiteen merker seg at Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet er i gang med et arbeid med å revidere konsekvensutredningsforskriften.

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å utrede mulige endringer i plan- og bygningsloven for å styrke hensynet til natur. Regjeringen presiserer at hensikten med utredningen ikke er å endre ansvarsdelingen mellom stat og kommune, og at kommunene må avveie ulike hensyn der natur er ett av flere nasjonale mål.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det er viktig at beslutningsgrunnlaget i konkrete utbyggingssaker er av god kvalitet, og at utredningene gjennomføres av aktører som er kompetente og uavhengige. Disse medlemmer viser til at Miljødirektoratet blant annet har foreslått at KU-myndigheten skal ha mulighet til å kreve at et uavhengig firma kontrollerer konsekvensutredninger i de største sakene. Disse medlemmer merker seg at Miljødirektoratet mener terskelen for å kreve uavhengig kontroll bør være ganske høy, og at det kun er aktuelt å kreve uavhengig kontroll av utredninger som på grunn av omfang, virkning eller kompleksitet er spesielt krevende å utrede, og der det er skjellig grunn til å tro at det kan være nasjonale verdier, og at prosjektet kan føre til store negative virkninger. Dette ligner på eksisterende ordning for uavhengig kontroll i byggesaker. Disse medlemmer mener dette kan være et fornuftig forslag som bør sendes ut på høring.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti er opptatt av å sikre faglig tillit til utredningene som gjennomføres, samtidig som hensynet til raskere saksbehandlingstid og kostnader for utbyggere må ivaretas.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og sende på høring forslag til ny forskrift om konsekvensutredninger, som blant annet gir KU-myndigheten mulighet under visse betingelser til å kunne stille krav om

uavhengig kontroll av konsekvensutredningen i større utbyggingssaker.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er positivt med en gjennomgang av plan- og bygningsloven og tilhørende forskrifter for å styrke ivaretagelsen av natur, men vil samtidig understreke at det er viktig at regjeringen foretar reelle prioriteringer som medfører at summen av krav og pålegg reduseres. Disse medlemmer viser til at det i dag er flere titalls sektorlover som kan stå i målkonflikt med plan- og bygningsloven og bidrar til forsinkelser i saksbehandlingen og uoversiktlig beskyttelse av naturmangfold.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at det er vedtatt prinsipper for økologisk kompensasjon, men at hjemmelsgrunnlaget for en kommune til å sette bestemmelse om dette i arealplaner etter plan- og bygningsloven ikke er avklart. Disse medlemmer viser videre til at tiltakshavere/anleggseiere ikke har virkemidler for å tilby arealer på privat grunn utenfor anleggseiers eiendomsområde som kan benyttes til å restaurere natur. Disse medlemmer mener regjeringen bør avklare eksisterende og vurdere nye juridiske virkemidler for økologisk kompensasjon som en del av gjennomgangen av plan- og bygningsloven, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at det er usikkerhet rundt hvorvidt kommuner kan stille krav om økologisk kompensasjon og restaurering av natur når utbygginger godkjennes. Disse medlemmer mener denne muligheten er viktig for kommuner som ønsker å forbedre sitt naturregnskap eller innføre arealnøytralitet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til endringer i plan- og bygningsloven slik at det er klart at kommuner har juridisk handlingsrom for å kunne stille krav om økologisk kompensasjon i plansaker.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil peke på at plan- og bygningsloven er et avgjørende verktøy for å innfri målene i naturavtalen. Disse medlemmer mener det er behov for å oppdatere loven for å styrke kommunenes mulighet til å ivareta natur.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i plan- og bygningsloven som tar hensynet til natur tydeligere inn i lovens formålsparagraf.»

Disse medlemmer mener det er avgjørende at kommunene får flere og bedre verktøy for å beskytte natur i tråd med norske og internasjonale naturmål. Å etablere natur som en egen kategori i plan- og bygningsloven vil gi kommunene et nytt verktøy og større handlingsrom enn i dag.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag om å etablere natur som en egen arealkategori i plan- og bygningsloven.»

Disse medlemmer viser til at det tidligere fantes en frist for gjennomføring av reguleringsplaner på fem år i plan- og bygningsloven, som ble fjernet i 2015. Disse medlemmer mener en slik frist kan være et viktig virkemiddel for kommuner som ønsker å ha en sterkere demokratisk kontroll med stedsutviklingen, og sikre at reguleringsplaner er oppdatert i henhold til ny kunnskap og viktige samfunns mål, for eksempel innen arts mangfold, naturrestaurering, klimatilpasning og flomvern.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i plan- og bygningsloven som gir kommuner som ønsker det, mulighet til å sette en foreldelsesfrist for reguleringsplaner.»

Disse medlemmer viser til at det dessverre er vanlig at konsekvensutredninger ved inngrep i natur har mangelfull kartlegging av natur.

Disse medlemmer viser til at kartlegging av særlig arts mangfold kan være en krevende prosess. Mange arter, for eksempel sopp, insekter og fugler, vil kun være mulige å registrere deler av året. Artskart er et godt virkemiddel, men det er ikke gjennomført systematiske kartlegginger i Norge. Fravær av registreringer av verdifullt biologisk mangfold i et område er derfor ikke en garanti for at området er godt kartlagt og at viktige arter ikke er der.

Disse medlemmer viser til at i mange energiutbyggingssaker, for eksempel utbygging av solkraftanlegg i natur, er kartleggingen som utføres, svært begrenset. En etterundersøkelse i 2015 av småkraftutbygginger i regi av Biofokus viste at antall funn av rødlistede laver og moser var 12,8 ganger så høyt i etterundersøkelsen som i kartleggingen som lå til grunn for utredningen som lå i konsesjonssøknaden.

Disse medlemmer viser videre til behovet for at kartleggingene er uavhengige. Tette bånd mellom utbygger og kartlegger er uheldig for kvaliteten på natur-

kartleggingen, men også for tilliten til både kartleggingen og vedtakene som gjøres.

Komiteens medlemmer Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen senest i forbindelse med kommunal- og forvaltningskomiteens innstilling til Dokument 8:184 S (2022–2023) om å bryte båndene mellom utbygger og utreder i konsekvensutredninger om natur og klima, Innst. 455 S (2022–2023), lovte å

«i det kommende arbeidet med revisjon av KU-forskriften utrede hvordan en best mulig kan ivareta kravet om objektive konsekvensutredninger, herunder hvordan en best kan sikre at utredningene ikke påvirkes av forslagsstiller i vurderingene av konsekvenser for miljø.»

Disse medlemmer forventer at regjeringen snart følger opp dette.

Komiteens medlemmer Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at konsekvensutredninger av planer og tiltak, inkludert naturkartlegging, utføres objektivt og uavhengig, samtidig som det ikke skal føre til økte kostnader for staten eller kommunene.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå konsekvensutredningsinstituttet for å sikre at naturkartlegging som gjennomføres, er av tilstrekkelig kvalitet og omfang til å finne eventuelle rødlistede arter i området, samt etablere et kontrollsystem med systematiske stikkprøver med etterundersøkelser av slike kartlegginger.»

Disse medlemmer viser videre til at kartlegging av arts mangfoldet i Norge i stor grad gjøres av frivillige og på dugnad. Store deler av landet er dårlig kartlagt. Bedre kartlegging ville i mange tilfeller gitt verdifull informasjon tidlig i utbyggingsprosjekter.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen trappe opp artskartleggingsarbeidet og sikre at hele Norge blir akseptabelt kartlagt.»

5.1.3 PRINSIPPER FOR BÆREKRAFTIG AREALFORVALTNING

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å innføre nye nasjonale, politiske føringer om arealforvaltning som skal praktiseres innenfor rammen av lover, forskrif-

ter og statlige planretningslinjer. Disse skal ligge til grunn for statlig, regional og kommunal arealforvaltning, men utgjør ikke et nytt forvaltningssystem.

Prinsippene tydeliggjør blant annet behovet for å velge lokaliseringer og utbyggingsløsninger som unngår negativ påvirkning på natur- og landbruksarealer, begrenser konsekvenser som ikke kan unngås, og kompenserer for tap av natur- og landbruksarealer som siste utvei.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at prinsipp C er et nytt prinsipp, som fremhever behovet for tilstrekkelige arealer til fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, forsvarsformål og samfunnskritisk digital infrastruktur. Flertallet vil understreke viktigheten av å se klima og natur i sammenheng, og betydningen fornybar kraft har for å kutte utslipp og unngå globale temperaturøkninger i årene fremover. Flertallet støtter derfor prinsippet om at særlig samfunnsnyttige formål som fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, samfunnskritisk digital infrastruktur og forsvar skal vektet tungt ved konflikter mellom utbyggingsformål. Flertallet vil samtidig understreke at det er viktig at konsesjoner til ny kraftproduksjon gis med et sett av tiltak for å avbøte miljøvirkningene, enten det er etablering av viltkorridorer, radarstyrt lysmerking, merking av blader for å unngå fuglekollisjoner, bygging av fisketrapper, vilkår om slipp av miljøbasert vannføring m.m.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er enig i at fornybar kraft og kraftledninger må prioriteres blant utbyggingsformål fremover, men tviler på at regjeringens foreslåtte prinsipper for bærekraftig arealforvaltning som legges på toppen av det eksisterende forvaltningssystemet, er tilstrekkelig for å påvirke endring i praksis.

Disse medlemmer mener regjeringen må sikre at hensynet til fornybar energi som en vesentlig samfunnsinteresse og kommunenes ansvar for å legge til rette for mer energi, fremgår av statlige planretningslinjer. Dette er særlig viktig i lys av at kommunenes arealpolitikk har blitt viktigere for konsesjonsprosesser. Disse medlemmer mener videre at det må sendes tydelige styringssignaler til etater og direktorater om at hensynet til mer fornybar energi er en vesentlig samfunnsinteresse som må vektet tungt i arealpolitikken.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at skal fornybar kraftutbygging prioriteres i arealpolitikken, er det videre nødvendig at målkonflikter reduseres, og at særlig statsforvalterens vektlegging av energi- og klimamålsettinger styrkes.

Disse medlemmer viser til at Høyre i sitt alternative budsjett for 2025 foreslår å etablere en nasjonal støttefunksjon for kommunene for å bistå med kompetanse og ressurser til å utforme kraftplaner og kraftprosjekter, herunder miljø- og naturtilpasning av kraftprosjekter og støtte til planarbeid.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at planretningslinjene til kommunene og styringssignaler til etater og direktorater ivaretar at hensyn til mer fornybar energi og kraftnett er en vesentlig samfunnsinteresse som må vektas tungt i arealpolitikken.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at dagens forvaltningspraksis fortsatt bør legges til grunn i avveining mellom nasjonale og regionale naturverdier og behovet for kraftproduksjon, kraftledninger, samfunnskritisk digital infrastruktur og forsvar. Disse medlemmer støtter ikke regjeringens foreslåtte prinsipp om at disse formålene fremover skal vektas tyngre ved konflikter.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens forvaltningspraksis i avveininger mellom nasjonale og regionale naturverdier opp mot behovet for kraftproduksjon, kraftledninger, samfunnskritisk digital infrastruktur og forsvar.»

Disse medlemmer stiller seg sterkt kritisk til at prinsipp C skal innføres som en ny overordnet politisk føring i arealforvaltningen på alle forvaltningsnivåer. Bak formuleringen om «prioriterte utbyggingsformål» legger prinsipp C til grunn at norske myndigheter skal nedprioritere naturen til fordel for fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, forsvar og samfunnskritisk digital infrastruktur.

Disse medlemmer viser til Miljødirektoratets tall fra april 2024, som viser at kraftutbygging er den viktigste årsaken til tap av inngrepsfri natur i Norge de siste fem årene (55–60 pst.). Det er paradoksalt at regjeringen fremmer såpass naturfiendtlige føringer når den uttalte hensikten med disse nye prinsippene nettopp er «å nå det nasjonale målet om å redusere tap av særlig viktige naturarealer» (Meld. St. 35, s. 71). Disse medlemmer mener at for å nå naturavtalens mål om å stanse tapet av *alle* arealer som er viktige for naturmangfoldet, så er det naturmangfoldet som skal ha særstatus som prinsipp for bærekraftig arealforvaltning.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge bort naturmangfoldmeldingens prinsipp om at kommunale, regionale og nasjonale myndigheter kan se bort fra naturhensyn i forbindelse med utvalgte utbyggingsformål.»

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne er enig i prinsippet om at man må prioritere arealnedbygging strengere, slik at det som bygges ned, er til de viktigste formålene. Disse medlemmer kan imidlertid ikke støtte prinsippene slik de er formulert i meldingen, og er bekymret for at helheten i regjeringens arealpolitikk vil føre til at terskelen for å bygge ned natur til de samfunnskritiske formålene blir unødvendig lav. Disse medlemmer vil understreke at også viktige formål som forsvar, infrastruktur eller energiproduksjon er nødt til å bli mer arealgjerrige og bruke arealer på en mer naturvennlig måte.

Disse medlemmer vil understreke at dagens praksis innebærer at store naturarealer, inkludert natur av høy verdi, omdisponeres til formål som ikke utgjør tungtveiende samfunnshensyn. Dette inkluderer hyttebygging, arealkrevende næringsparker og store veiprosjekter som ikke bare bygger ned natur, men også stykker opp leveområdene til arter som trenger større sammenhengende arealer. Det må derfor bli både vanskeligere og dyrere å bygge i natur i Norge, og det må bli enkelt og lønnsomt å heller transformere grå arealer.

5.1.3.1 Mål om arealnøytralitet

Komiteen viser til at flere kommuner har vedtatt ulike målsettinger om arealnøytralitet. Arealnøytralitet betyr at alt fysisk tap av naturarealer kompenseres for gjennom tilbakeføring av tilsvarende naturarealer.

Komiteen mener at det er viktig å fastsette en omforent definisjon av begrepet arealnøytralitet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne understreker at Norge må bli arealnøytralt og stanse tapet av naturmangfold. Det innebærer at vi må redusere arealforbruket og gjenbruke allerede utbygde arealer fremfor å bygge ned mer natur.

Arealnøytralitet innebærer at dersom nye naturområder bygges ned, må tapet av natur kompenseres ved at et areal med forringet natur restaureres et annet sted i nærheten. Det skal restaureres minst like store naturverdier som de som tapes. Å verne et område vil ikke være tilstrekkelig til å kompensere for et nytt inngrep.

Disse medlemmer mener det må etableres et nasjonalt regelverk for innføring av arealnøytralitet som innebærer at utbyggere må betale for naturkom-

pensasjonen. Slik kan kostnaden ved tap av naturgoder og økosystemtjenester bakes inn i økonomien. Dette vil konsentrere utbygging til grå arealer framfor natur og matjord. Disse medlemmer mener følgende prinsipper må ligge til grunn for innføring av arealnøytralitet:

1. Gjenbruk. Den som vil bygge noe, må først undersøke om gjenbruk er mulig: Kan man bygge der naturen alt er nedbygd eller sterkt forringet, såkalte grå arealer, gjør man det.
2. Uerstattelig natur. Dersom man må bygge og det ikke er mulig å bruke grå arealer, skal man aldri ødelegge den viktigste naturen, som verneområder og natur som er særlig artsrik eller truet i seg selv.
3. Kompensasjon. Skulle det være helt umulig å unngå å ta av ubrukt natur, må man alltid restaurere tilsvarende naturverdi som det som går tapt.

Disse medlemmer har merket seg at mange kommuner er i gang med å jobbe med arealnøytralitet, herunder Nordre Follo kommune, der kommuneplanen inneholder et bindende mål om dette. I planen ble ca. 1 400 dekar tilbakeført fra utbygging til landbruk, natur og friluftsliv, og det gjennomføres nå et utbyggingssjorsjekt med krav om økologisk kompensasjon.

Disse medlemmer har merket seg at regjeringen ønsker å utrede endringer i plan- og bygningsloven for å styrke hensynet til natur. Disse medlemmer er positive til dette og ber om at regjeringen i utredningen klargjør hvordan et krav om arealnøytralitet kan lovfestes og iverksettes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til endringer i plan- og bygningsloven som etablerer et juridisk bindende krav om arealnøytralitet på nasjonalt nivå.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne merker seg at NHO Byggenæringen, Sabima og en rekke andre bransjer, selskaper og organisasjoner i fellesskap etterspør en nasjonal definisjon på og klargjøring av arealnøytralitet som begrep og prinsipp, slik at dette praktiseres likt på tvers av kommuner som ønsker en arealnøytral praksis. Disse medlemmer er enige i behovet for en nasjonal definisjon og standardisering av metodikk og mener dette også vil kunne lette aktuelle kommuners arbeid med arealnøytralitet som prinsipp. Disse medlemmer imøteser en klargjøring fra regjeringen så snart som mulig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2025 legge frem forslag til lovendringer som etablerer et juridisk bindende krav om arealnøytralitet i alle kommuner.»

«Stortinget ber regjeringen etablere et overordnet nasjonalt mål for norsk naturpolitikk om å være arealnøytral innen 2027.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et overordnet nasjonalt mål for norsk naturpolitikk om å være arealnøytral innen 2040.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at regjeringen arbeider med å utvikle et nytt klimamål for 2035, og at et mål for arealnøytralitet bør ses i samme tidsløp. Disse medlemmer vil derfor at Norge skal ha som mål å bli arealnøytralt innen 2035.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette et mål om at Norge skal bli arealnøytralt innen 2035.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fastholder at kommunene må anvende skjønn i spørsmål vedrørende arealbenyttelse. Den enkelte kommunes arealregnskap og hvilken type areal det er behov for, vil variere. Videre er det viktig å anvende naturen i verdiskaping, sysselsetting og klima. Disse medlemmer mener det derfor er uklokt å fastsette en nasjonal målsetting om arealnøytralitet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener at nedbygging av natur må stanses, og der hvor det ikke kan unngås, må naturtapet kompenseres for å oppnå arealnøytralitet. Disse medlemmer registrerer at regjeringen i meldingen ikke legger fram eller skisserer et helhetlig opplegg for naturkompensasjon i Norge, ut over at naturkompensasjon skal være siste utvei i henhold til tiltakshierarkiet. Disse medlemmer mener at det haster med å få på plass prinsipper og et godt forvaltningssystem for naturkompensasjon som er kvalitetssikret. Disse medlemmer mener at når naturkompensasjon skal beregnes, bør man ta utgangspunkt i hva det vil koste å restaurere like mye natur av tilsvarende naturtype et annet sted.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om et helhetlig system for naturkompensasjon i Norge.»

5.1.4 NASJONALT NATURREGNSKAP

Komiteen viser til det pågående arbeidet med å utvikle et nasjonale naturregnskap i tråd med FNs system for naturregnskap. Formålet med naturregnskapet er å gi systematisk og regelmessig oppdatert kunnskap om utbredelse av og tilstand for de ulike økosystemene og hvilke tjenester de gir. Komiteen mener det er viktig at naturregnskapet utformes på en slik måte at det kan gi nasjonale, regionale og kommunale myndigheter et bedre grunnlag for å ta kloke beslutninger i areal- og naturforvaltningen.

Komiteen merker seg at FN-rammeverket legger til grunn at de biofysiske regnskapene om utbredelse av økosystemer, tilstand og økosystemtjenester skal danne grunnlag for monetære regnskap for utvalgte økosystemtjenester, men at utvikling av slike regnskap i Norge vil ta tid og ressurser samt kreve lokal tilpasning til norske forhold.

Komiteen viser til at en rekke bedrifter har vedtatt målsettinger om å være arealnøytrale eller arealpositive og ønsker å utarbeide prosjektbaserte naturregnskap for å dokumentere egen naturpåvirkning og redusere egen naturrisiko.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er viktig at kunnskapen som ligger bak naturregnskapet, er av et slikt format at det kan benyttes av næringslivet til bærekraftsrapportering.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har merket seg at Miljødirektoratet og Statistisk sentralbyrå jobber med et regnskap for utbredelse av økosystemer, et tilstandsregnskap og et biofysisk regnskap over økosystemtjenester som skal være klare i 2026.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at alle kommuner utvikler egne areal- og naturregnskap.»

Komiteens medlem fra Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre krav om at alle kommuner utvikler egne areal- og naturregnskap, under forutsetning av at det følger med økonomisk støtte til å bygge opp den kommunale forvaltningen tilstrekkelig.»

5.1.5 SIRKULÆRE INDUSTRIPARKER

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener mer samlokalisering av industri og bedre utnyttelse av klargjorte industritomter og eksisterende infrastruktur er viktig for å redusere belastning på nye naturområder og kraftinfrastruktur, redusere konfliktnivået rundt nye utbygginger og redusere saksbehandlingstiden for konsekvenser. Disse medlemmer vil derfor styrke satsingen på sirkulære industriparker.

Disse medlemmer mener det er et behov for at industriparkene tar en koordinerende rolle i planlegging og utvikling av infrastruktur for å skape et internt marked for utveksling av restressursene. Disse medlemmer viser til rapporten «Industriparkene kan bidra til en raskere realisering av grønt industriløft i Norge» (2024), og at rapporten foreslår å etablere et nasjonalt program for industriparkene i Norge. Disse medlemmer mener dette er et godt forslag som regjeringen bør følge opp videre.

5.1.6 GRÅTT AREAL

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Norge mangler en kartfestet oversikt over grå arealer, det vil si arealer som er tidligere nedbygd, eller sterkt endrede områder som ikke lenger er i aktiv eller i samfunnsnyttig bruk. Det mangler videre informasjon om hvilken ny arealbruk disse arealene kan være egnet til. Dersom disse arealene kartfestes, er det lettere å planlegge for videre fortetting og mer intensiv arealbruk på disse områdene enn å bygge ned nye naturområder i en region. Disse medlemmer viser til at en slik nasjonal kartfestet oversikt over grått areal kan gjennomføres gjennom et samarbeidsprosjekt mellom sentrale aktører innen kartproduksjon og naturforskning. Disse medlemmer er kjent med at dette er et arbeid som kan realiseres raskt i løpet av 2025.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å etablere en omforent definisjon av grå arealer.»

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig gjennomføre en nasjonal kartlegging av større grått areal

som kan gjenbrukes, og utvikle en nasjonal, digital kartløsning.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det i etterkant av en slik kartlegging kan være aktuelt å utvikle føringer for økt utnyttelsesgrad og fortetting på disse områdene.

Disse medlemmer mener en nasjonal kartfestet oversikt blant annet vil gjøre det lettere å finne områder som er egnet for småskala kraftproduksjon med lavt konfliktnivå, og planlegge for raskere konsesjonsbehandling på disse områdene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Stortinget ved flere anledninger har bedt regjeringen sikre raskere kraftutbygging på grått areal. Disse medlemmer viser eksempelvis til vedtak 925, 16. juni 2023:

«Stortinget ber regjeringen gi NVE mulighet til å unnta enkeltprosjekter med solparker med lavt konfliktnivå i grå areal fra konsesjonsplikt, slik at tillatelser kan gis av kommunene etter plan- og bygningsloven.»

I Innst. 9 S (2023–2024) fremmet komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Rødt og Miljøpartiet De Grønne følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for økt lokal energiproduksjon og energiproduksjon på gråarealer i forbindelse med revidert budsjett i 2024.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme forslag om å fastsette grå arealer som en egen arealkategori i plan- og bygningsloven.»

5.2 Vern og bevaring av land, ferskvann og hav

Komiteen viser til at det ifølge FNs klimapanel er nødvendig å bevare 30 til 50 pst. av jordas land-, ferskvanns- og havarealer med vern og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak. Komiteen viser til at mål 3 i den globale naturavtalen lyder:

«Sikre og legge til rette for at innen 2030 er minst 30 prosent av arealene på land og i elver og innsjøer, og av arealene langs kysten og i havet, spesielt områder som er særlig viktige for naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester, effektivt bevart og forvaltet gjennom økologisk representative, godt sammenhengende

og rettferdig forvaltede systemer av verneområder og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak, med anerkjennelse av urfolksområder og tradisjonelle områder der det er aktuelt, og integrert i større landskaper og sjø- og havområder, samtidig som det sikres at all bærekraftig bruk, der dette er aktuelt i disse områdene, fullt ut er i samsvar med bevaringsformål, og at urfolks og lokalsamfunns rettigheter anerkjennes og respekteres, herunder rettighetene til deres tradisjonelle områder.»

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å fastsette følgende målsetting som Norges bidrag til mål 3:

«Norge har gjennom vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak bevart minst 30 prosent av Norges landareal inkludert Svalbard og Jan Mayen innen 2030. Tiltakene skal vise variasjonsbredden i norsk natur og Norge skal gjennom bevaringstiltakene bidra til at et globalt representativt utvalg av naturområder blir bevart.

Norge vil vurdere hvordan det skal fastsettes et mål om vern og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak for havarealene under norsk jurisdiksjon etter at den nærmere vurderingen av områder som kan anerkjennes som bevart gjennom OECM er gjennomført. Regjeringen legger vekt på å bidra til oppfølgingen av det globale målet i naturavtalen og vil komme tilbake med en plan for hvordan et fremtidig mål kan oppnås på en måte som samtidig legger godt til rette for bærekraftig bruk av norske havområder.»

Komiteen viser til at det med «andre effektive arealbaserte bevaringstiltak» («other effective area-based conservation measures», OECM), menes tiltak som gir en positiv og langvarig bevaringseffekt på naturmangfoldet i et område.

Komiteen viser til at Norge over tid har arbeidet med å bevare et utvalg av natur gjennom områdevern, og at Norge har vernet ca. 25,7 pst. av landarealet medregnet Svalbard og Jan Mayen. Inkludert i dette er vernet av 5,3 pst. av all skog på fastlandet. Videre er om lag 4,2 pst. av norske havområder vernet samt 5,3 pst. av all skog. Det er videre opprettet 17 marine verneområder samt flere nasjonalparker med marint areal.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at det globale målet om 30 pst. vern skal bestå av økologisk representative verneområder og andre effektive arealbaserte tiltak, og vil her understreke betydningen av representativt vern.

Disse medlemmer understreker at Norge i dag ikke har et representativt vern. Svært artsrike områder i lavlandet, og den eldste skogen, er eksempler på naturtyper som er underrepresentert. Det må settes et mål om representativt vern både til lands og til havs.

Disse medlemmer viser til en av hovedanbefalingene fra Klimautvalget 2050 om at arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre. Her peker utvalget på at det er behov for at det nasjonale vernet av økosystemer økes.

Disse medlemmer mener at Norge må sette et mål om formelt vern av 30 pst. av Norges landarealer, inkludert Svalbard og Jan Mayen, innen 2030. Formelt vern inkluderer naturreservater, nasjonalparker, landskapsvernområder og friluftsområder etter markaloven. Disse medlemmer understreker at vernet må være representativt og sikre ivaretagelse av ulike økosystemer.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre representativt, formelt vern av 30 pst. av Norges landareal, inkludert Svalbard og Jan Mayen, innen 2030, gjennom naturreservater, nasjonalparker, landskapsvernområder og friluftsområder etter markaloven.»

Disse medlemmer viser til at Miljødirektoratet har identifisert mindre områder med verdifull natur i lavlandet som aktuelle verneområder. Det pågår også prosesser med å vurdere utvidelse av nasjonalparker og landskapsvernområder og eventuelt opprette nye slike områder. Disse medlemmer understreker at naturens betydning og behovet for å nå målet om 30 pst. vern innen 2030 må være førende for slike avveininger. Disse medlemmer mener det er viktig å åpne for vedtak om nasjonalparker og landskapsvernområder, også i tilfeller hvor det ikke foreligger kommunal aksept. Det er avgjørende at vern gjennomføres i en prosess preget av tett samarbeid og dialog med kommunene for å sikre gode lokale løsninger. Samtidig mener disse medlemmer at naturens verdi og nasjonale mål for vern må være avgjørende for om man skal gå videre med et verneforslag.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny plan for nasjonalparker og andre verneområder for å sikre representativt vern av norsk natur.»

Disse medlemmer understreker at Norge, som et av de landene i Europa som fortsatt har mest intakt natur, har et ekstra ansvar for å ta vare på store sammenhengende naturarealer både til lands og til havs. Kombinasjonen av store naturverdier og god økonomi tilsier at Norge i utgangspunktet bør verne mer enn 30 pst.

5.2.1 VERN OG BEVARING PÅ LAND

Komiteen viser til at det pågår en prosess for å verne mindre områder med verdifull natur i lavlandet samt utvidelser av nasjonalparker og landskapsvernområder og eventuelt opprettelsen av nye. Komiteen er opptatt av at grunneiere, rettighetshavere, lokalt selv-

styre, samiske interesser og andre berørte interesser blir godt involvert i alle verneprosesser.

Komiteen vil understreke betydningen av å styrke forvaltningen av eksisterende verneområder og er bekymret for at i litt under 30 pst. av verneområdene på land er verneverdiene anslått å være truet, blant annet på grunn av gjengroing, fremmede arter, tekniske inngrep og slitasje.

Komiteen viser til at det ble vedtatt på Stortinget i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet at 10 pst. av skogen skal vernes. Komiteen merker seg at det årlige omfanget av nytt skogvern avhenger av Stortingets årlige bevilgninger til skogvern.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, understreker at nasjonalparkene, naturreservatene, landskapsvernområdene og verdensarvområdene er noe av det flotteste av norsk natur, og det er viktig å skape merverdi av eksisterende verneområder over hele landet. Verneområdeforvaltning, besøkssentrene, nasjonalparkkommunene og andre aktører har ulike roller relatert til verneverdiene. Likevel har de ulike aktørene muligheter for å samarbeide for å få til fornuftig bruk av områdene uten at det forringer verneverdiene. Flertallet mener at verneområdene gir mulighet for både økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig verdiskaping. Det er viktig at lokal forvaltning fører til at arbeidsoppgavene i større grad skjer ved knutepunktene hvor nasjonalparkene og verneområdene er. Det må stimuleres til lokal verdiskaping, næringsutvikling, levedyktige bedrifter og helårlege arbeidsplasser med grunnlag i verneområdeforvaltning og merkevaren Norges nasjonalparker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, understreker at det gjennom Meld. St. 35 (2023–2024), Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold legges til rette for å:

- Relokalisere statlige arbeidsplasser ut til verneområdeknutepunktene og gjennom det styrke fagmiljø og lokalsamfunn der verneverdiene er.
- Styrke besøkssentrene, nasjonalparkkommunene og naturarven som verdiskaper.
- Stimulere til mer lokal verdiskaping, næringsutvikling, levedyktige bedrifter og helårlege arbeidsplasser med grunnlag i verneområdene og Norges nasjonalparker.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at

naturmeldingen fra 2016 etablerte et nasjonalt mål 1.3 om bevaring av et representativt utvalg av norsk natur, og at dette målet fremdeles står fast. Disse medlemmer legger derfor til grunn at målet om bevaring av et «representativt utvalg» av norsk natur kommer i tillegg til regjeringens nye målsetting nr. 3 om at vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak skal «vise variasjonsbredden i norsk natur», og at Norge «skal gjennom bevaringstiltakene bidra til at et globalt representativt utvalg av naturområder blir bevart». Det nasjonale miljømålet om representativitet vil fortsatt bli rapportert på årlig til Stortinget i forbindelse med Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon. Disse medlemmer mener at det er viktig at det som fremover vernes og bevares for å oppfylle 30 pst.-målet på land, herunder i det pågående arbeidet med supplerende vern, bidrar til å øke representativiteten av norsk natur som er vernet eller bevart. Disse medlemmer mener det i disse pågående prosessene må vurderes om særlig viktige naturarealer er fanget godt nok opp.

Disse medlemmer viser til at arbeidet med supplerende vern ble igangsett i etterkant av den forrige handlingsplanen for naturmangfold fra 2016, og at Miljødirektoratet har gitt oppdrag til berørte statsforvaltere om å starte opp verneplanprosesser i områder med verdifull natur i lavlandet der direktorat og berørte statsforvaltere vurderer at det kan være mulig å få lokal aksept for vern, og hvor det samtidig er store og middels store verneverdier. Disse medlemmer merker seg at det ikke stilles et krav om kommunal aksept i denne verneprosessen, og vil derfor understreke viktigheten av tidlig involvering av kommunene og berørte interesser.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti viser til at det også pågår prosesser der man vurderer utvidelse av nasjonalparker og landskapsvernområder og eventuelt å opprette nye slike områder, og at regjeringen kun vil gå videre med disse prosessene hvor det er kommunal aksept for det.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil understreke at biologisk mangfold og sårbare økosystemer skal sikres gjennom en kombinasjon av et godt nasjonalt regelverk og god og langsiktig lokal forvaltning. Tap av sårbar natur skal forebygges og repareres, og vern og bevaring av representativ norsk natur skal sikres med bakgrunn i naturvitenskapelige kriterier. Disse medlemmer viser til at også gode forvaltertradisjoner kan gi et bedre og mer langsiktig vern enn bare formalisert vern. Det samme gjelder effektiv, arealbasert bevaring av natur og miljø der det sikres at bruk er i samsvar med bevaringsformålet for disse arealene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at bare 5,3 pst. av skogen er vernet, på tross av at Stortinget i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet vedtok at 10 pst. av skogen skal vernes. Disse medlemmer understreker at ordningen med frivillig skogvern er avgjørende for å sikre vern av skog, og at ordningen er godt likt av alle involverte parter. For å nå målet om vern av skog må bevilgningene til ordningen økes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne registrerer at regjeringen ikke presenterer noen nye initiativer til bruk av vern etter naturmangfoldloven i naturmeldingen. Disse medlemmer registrerer også at meldingen heller ikke sender signaler om at det skal være prioritert framdrift i de eksisterende verneprosessene som ble igangsatt etter forrige handlingsplan for naturmangfold i 2016.

Disse medlemmer registrerer at Miljødirektoratet som oppfølging av naturmangfoldmeldingen fra 2016 leverte en oversikt over 584 km² i hovedsak mindre områder som kunne fange opp livsmiljøer som mangler i dagens vern. Videre fikk Miljødirektoratet i 2020 i oppdrag fra KLD å forberede en prosess for bevaring av 275 av disse områdene, total ca. 600 km². Disse medlemmer registrerer at dette stort sett er mindre områder i lavlandet i Sør- og Midt-Norge, og at disse er mest aktuelle som naturreservater. En del av dette er utvidelser av eksisterende naturreservater. Det er mest areal med økosystemet kulturlandskap og åpent lavland, men også en del våtmark i form av myrer, elvedeltaer og kroksjøer. Disse medlemmer viser til at de første foreslåtte verneområdene sannsynligvis vil komme til sluttbehandling i Klima- og miljødepartementet i 2025, og deretter vil de komme til sluttbehandling etter hvert som de blir ferdig forberedt av statsforvalterne og Miljødirektoratet.

Disse medlemmer vil understreke at de identifiserte områdene alle har særlig verdifull natur som ikke bør bygges ned. Disse medlemmer forventer at regjeringen holder et høyt trykk på dette vernearbeidet og sørger for at arbeidet er ferdig innen utgangen av 2026.

Disse medlemmer viser til at Miljødirektoratet som del av arbeidet med supplerende vern, forankret i forrige handlingsplan for naturmangfold fra 2016, har identifisert 46 større områder som kunne egne seg for å bli nasjonalpark eller landskapsvernområde (totalt 4 850 km²). Miljødirektoratet leverte våren 2021 en vurdering av om disse områdene hadde store nok naturkvaliteter til å fylle kravene til vern etter naturmangfoldloven, og om de aktuelle kommunene har aksept for nytt vern. Disse medlemmer viser til at direktoratet anbefalte en vide-

re prosess for fire helt nye områder med store naturverdier, seks utvidelser ved eksisterende verneområder med store naturverdier og ti utvidelser med middels verneverdi, til sammen 1 440 km². De foreslo også å gjøre om seks landskapsvernområder til nasjonalpark.

Disse medlemmer mener det er viktig at Miljødirektoratet får i oppgave å løfte inn til departementet de områdene som har store nok naturkvaliteter til å fylle kravene til vern etter naturmangfoldloven, uavhengig av vurderinger av om de aktuelle kommunene har aksept for vernet. Disse medlemmer understreker at politisk vilje er en fornybar ressurs, og at kunnskap kan endre synet på vern. Disse medlemmer understreker at den aktuelle naturen i disse områdene er særlig verdifull og bør tas vare på. Disse medlemmer forventer at regjeringen prioriterer gjennomføring av dette arbeidet som følger opp forrige handlingsplan for naturmangfold fra 2016.s

Komiteens medlem fra Rødt viser til Miljødirektoratets tall fra april 2024. Disse viser at kraftutbygging har stått for 55–60 pst. av nedbyggingen av inngrepsfri natur i Norge de siste årene. Dette medlem viser videre til NINAs rapport fra 2020 om at over 90 pst. av vindkraft på land er i konflikt med det forskerne definerer som «viktig natur».

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppfordre til stans i all ny vindkraftutbygging.»

Dette medlem er bekymret for annen kraftnedbygging, for eksempel fra såkalte solparker, som også er billigere å bygge i urørt natur enn knyttet til eksisterende infrastruktur. Kommunal- og distriktsdepartementet og Energidepartementet har allerede hatt ute et forslag på høring om endringer i energiloven og plan- og bygningsloven knyttet til solkraftanlegg på land.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i plan- og bygningsloven og energiloven for å gi kommunene vetorett i saker knyttet til solkraftanlegg på land, innen mai 2025.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til Miljødirektoratets sammenstilling av data fra mai 2024 over planlagte utbyggingsformål. Tallene viser at det planlegges utbygging av nesten 4 000 km² nytt areal i Norge. 987 av disse har kommunene satt av til fritidsboligformål. Hyttebygging er en stor trussel mot naturen, særlig dersom disse planene faktisk realiseres. Disse medlemmer mener det trengs klarere fø-

ringer for å stanse slik nedbygging hvis man skal få bukt med bit for bit-nedbyggingen av Norge.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot nye, store hyttefeltutbygginger.»

Komiteens medlem fra Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå gjeldende regelverk og foreslå regelendringer for å innføre forbud mot etablering av nye hyttefelt, med mulighet for lokale unntak.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne er uenige i regjeringens prinsipp om differensiert arealforvaltning, der de skiller mellom by og distrikt i Meld. St. 35 (2023–2024). Disse medlemmer mener at det ikke skal være en løsere forvaltningspraksis overfor distriktskommuner, og at nasjonale og regionale naturverdier må prioriteres likt i alle norske kommuner. Disse medlemmer mener at de samme prinsippene for god naturforvaltning må gjelde like sterkt uavhengig av kommunens geografiske plassering.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge samme strenge forvaltningspraksis for å ta vare på natur til grunn i alle kommuner, uavhengig av geografisk plassering.»

5.2.2 VERN OG BEVARING AV HAVOMRÅDENE

Komiteen mener det er viktig med en bærekraftig forvaltning av havmiljøet og ressursene i et langsiktig perspektiv, og at behovet for å forene næringsvirksomhet og hensynet til miljø og naturmangfold øker i takt med nye næringsmuligheter i norske havområder.

Komiteen viser til at havforvaltningsplanene er et viktig verktøy for en helhetlig og økosystembasert forvaltning gjennom å vurdere all menneskelig påvirkning på havmiljøet samlet og gjennom å forvalte bruken av havet slik at økosystemene opprettholder sine naturlige funksjoner og levering av tjenester. Komiteen viser til Meld. St. 21 (2023–2024) Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene – Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, Norskehavet og Nordsjøen og Skagerrak, som ble behandlet på Stortinget våren 2024. I tillegg til forvaltningsplanene finnes det sektorprosesser som ivaretar hensynet til miljø og

natur, samt arealbaserte reguleringer som styrker det marine miljøet.

Komiteen viser til at det som oppfølging av Meld. St. 29 (2020–2021) Heilskapleg nasjonal plan for bevaring av viktige område for marin natur ble satt i gang en prosess for systematisk å gjennomgå praksis for rapportering av Norges bidrag til de internasjonale målene om bevaring av områder til havs, og at det blant annet skal gjøres en nærmere vurdering av forhold som miljøverdier, bevaringseffekt, påvirkning fra aktivitet og geografisk avgrensning.

Komiteen merker seg at det pågår en prosess for å avklare hvilke områder som oppfyller kriteriene for «andre effektive arealbaserte bevaringstiltak enn vern» (OECM) til havs. Regjeringen foreslår å avvente eventuell fastsettelse av et norsk mål for vern og andre effektive arealbaserte bevaringstiltak for havarealene under norsk jurisdiksjon til dette er avklart.

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å fortsette arbeidet med å gjennomføre marin verneplan fra 2004, identifisere nye kandidatområder for marint vern samt legge frem forslag for Stortinget om en ny lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet. Komiteen mener det er viktig at arbeidet med bevaring av havområdene tar utgangspunkt i viktige områder for marint naturmangfold og omfatter et representativt utvalg av natur.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er klokt å inkludere andre og eksisterende effektive arealbaserte bevaringstiltak i arbeidet med å følge opp Norges handlingsplan for naturmangfold. Disse medlemmer viser til at Norge allerede har implementert en rekke beskyttende tiltak mot skadelig fiskeriaktivitet, og at Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet tidligere har identifisert at en stor andel av alle norske havområder er underlagt en form for effektive arealbaserte forvaltningstiltak.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at under 4,2 pst. av norske havområder er vernet. En ny lov om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet er under utarbeidelse.

Disse medlemmer mener at Norge må verne 30 pst. av norske havområder, i tråd med de globale forpliktelsene i naturavtalen. Vernet må være representativt, og det må det utarbeides en ny marin verneplan som tar hensyn til representativitet.

Disse medlemmer viser til at omtrent 55 pst. av norske havområder i dag er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) som har vesentlig betydning for biologisk mangfold og produksjon. Eksempler på miljøverdier i SVO-områder er viktige leve- eller gytte-

områder for fisk, viktige leveområder for sjøfugl og sjøpattedyr og korallforekomster. Disse medlemmer mener alle havområder som er definert som SVO-er, må utredes med tanke på marint vern før det vurderes å igangsette ny aktivitet i slike områder.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2025 legge fram en marin verneplan som kartlegger områder aktuelle for vern og viser hvordan minst 30 pst. av Norges havområder skal vernes innen 2030.»

«Stortinget ber regjeringen utrede alle eksisterende SVO-er med tanke på marint vern, før det vurderes å igangsette ny aktivitet i slike områder.»

Disse medlemmer viser til at det er behov for mer helhetlig forvaltning av marine havområder. Marin arealplanlegging er et avgjørende verktøy for å sikre sameksistens mellom næringer og få et bilde av den samlede påvirkningen på naturen i området før beslutninger tas. Disse medlemmer viser til at Klimautvalget 2050 har fremhevet marin arealplanlegging i sine råd for klimapolitikken. En marin arealplan vil sikre en helhetlig forvaltning av norske havområder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til Innst. 375 S (2023–2024) om Helhetlige forvaltningsplaner for de norske havområdene, der medlemmene fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan marine arealplaner kan bidra til å styrke norsk havforvaltning, og komme tilbake til Stortinget i god tid før sommeren 2025.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det er viktig å vedta en marin arealplan for norske havområder i løpet av neste stortingsperiode. Planen bør oppdateres jevnlig som en del av forvaltningsplanssystemet. Arealplanen må sette områdespesifikke rammer for alle typer virksomhet. Ansvaret for en slik marin arealplan legges til den eksisterende styringsgruppen for de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Mil-

jøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan marine arealplaner kan bidra til å styrke norsk havforvaltning, og komme tilbake til Stortinget.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vedta en marin arealplan for norske havområder i løpet av neste stortingsperiode. Denne planen skal deretter oppdateres jevnlig som en del av forvaltningsplanssystemet. Arealplanen må sette områdespesifikke rammer for alle typer virksomhet i norske havområder. Ansvar for en slik marin arealplan legges til den eksisterende styringsgruppen for de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil understreke at iskantsonen er et av de mest verdifulle og sårbare naturområdene i Norge. Menneskelig aktivitet i dette området kan få spesielt store økologiske konsekvenser. Disse medlemmer mener derfor det er avgjørende å følge den faglige, vitenskapelige definisjonen av iskantsonen som forskerne fra blant annet Norsk Polarinstitut, Havforskningsinstituttet og Miljødirektoratet er enige om.

Disse medlemmer er bekymret over at definisjonen av iskantsonen brukt av regjeringen ikke følger miljøfaglige råd, og mener iskantsonen bør ha en sørlig grense tilsvarende 0,5 pst. isfrekvens.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om å definere SVO for iskantsonen i tråd med det vitenskapelige grunnlaget fra Faglig Forum, med en sørlig grense ved maksimal isutbredelse, dvs. 0,5 pst. isfrekvens.»

Disse medlemmer stiller seg svært kritisk til at regjeringen har åpnet områder i Norskehavet og Grønlandshavet for mineralvirksomhet. Disse medlemmer viser til vurderinger fra blant annet Havforskningsinstituttet, Miljødirektoratet og Norsk Polarinstitut, som påpeker at vi mangler tilstrekkelig kunnskap om økosystemene på havbunnen og offentlig tilgjengelig informasjon som grunnlag for kunnskapsbaserte beslutninger om gruvedrift på havbunnen. Disse medlemmer viser til budsjettenigheten mellom regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti og mener det er positivt at det ikke lyses ut en første conse-

sjonsrunde for gruvedrift på havbunnen i 2024/2025. Disse medlemmer understreker at det må videreføres og utvides for å sikre en forsvarlig forvaltning av havområdene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er bekymret for at etableringen av flere marine verneområder kan medføre ulemper for maritim- og skipsnæringen. Disse medlemmer mener at vern best ivaretas gjennom aktiv bruk, og marint vern vil kunne innebære negative konsekvenser for utviklingen av lokalsamfunnene og næring, herunder også landbruk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, konstaterer at kunnskapen om kystøkologi er for dårlig. Det trengs mer kartlegging og forskning, blant annet i lange tidsserier, med tanke på å utarbeide økosystembaserte regnskap for hav, fjord og kyst. Det trengs også mer forskningsbasert formidling på dette området.

Disse medlemmer viser også til at kommuner og fylker får sentrale oppgaver når det gjelder arealforvaltning, både på land og i sjø. Lokal kompetanse er avgjørende for god forvaltning. Regjeringen planlegger videreutvikling av lokale knutepunkter, helst samlokalisert med besøkssentre. Regionale kystsoneplaner skal se forvaltning av sjøområdene og strandsonen i sammenheng, på tvers av kommunegrensene, og en bør vurdere å etablere oppgaveavlastende team i fylkeskommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti peker på at det fins forsknings- og formidlingsmiljøer langs kysten som samarbeider med, og tilbyr infrastruktur for, forskere tett på fjord, kyst, hav og fuglefjell, i tett dialog med lokalsamfunn og fiskere. Disse bør videreutvikles til regionale knutepunkter.

Disse medlemmer ber departementet etablere ett eller flere slike desentraliserte sentre langs kysten, samlokalisert med knutepunkter og oppgaveavlastende team, og prøve ut dette knyttet til eksisterende miljø.

Disse medlemmer peker videre på at regjeringen vil videreutvikle besøkssenterordningen. I dag fins det ikke dedikerte sentre for kystøkologi innenfor denne ordningen, noe disse medlemmer mener bør etableres.

Disse medlemmer viser til at slike knutepunkter vil være en viktig ressurs for kommuner og fylker når det gjelder ansvaret for arealforvaltning i fjorder, på kysten og i havet.

Disse medlemmer mener disse medlemmer også vil tilføre sårt tiltrengte kompetansearbeidsplasser i distriktet.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at regjeringen har satt et nasjonalt mål om å bygge ut 30 gigawatt (GW) havvind innen 2040. Til sammenligning var produksjonskapasiteten for norsk vannkraft i 2023 på cirka 33 GW. De fleste partiene i komiteen og på Stortinget er enige med regjeringen i denne målsettingen. Havvind er allikevel nesten ikke nevnt i naturmeldingen. Regjeringen henviser til bærekraftskrav i konkurranseutlysingen av Sørlige Nordsjø II og at de laget en plan for naturkarlegging (Meld. St. 35 (2023–2024), s. 78).

Dette medlem understreker at bare fordi man flytter vindturbiner ut på havet og vekker fra der de fleste mennesker befinner seg, forsvinner ikke også miljøproblemene. Høsten 2023 ga Havforskningsinstituttet ut rapporten «Kunnskapsinnhenting for sameksistens mellom fiskeri- og havvindsnæring», som konkluderte med at utbyggingen så langt (Hywind Tampen) er et eksempel på dårlig sameksistens, at det er uklart hvordan havvind vil påvirke økosystemer eller bestandsnivå, og at «debatten om havvind i media er dominert av politikere og havvindutbyggere», mens «forskning- og miljøorganisasjonene er underrepresentert».

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen praktisere føre-var-prinsippet og stille all havvindutbygging i bero.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til meldingen, der det kommer tydelig frem at sjøfugl er under sterkt negativt press. Mellom 1970 og 2020 er bestanden av norske sjøfugler blitt redusert med 80 pst., og over 60 pst. av sjøfuglarter er i dag utrydningstruet.

Disse medlemmer viser til Innst. 294 S (2015–2016) vedtak IX, hvor en samlet energi- og miljøkomité ba regjeringen Solberg om å utarbeide en handlingsplan for å forbedre situasjonen for sjøfugl. Åtte år senere har dette vedtaket fremdeles ikke blitt fulgt opp, og i naturmeldingen sier nåværende regjering kun at en slik handlingsplan er under utarbeidelse.

5.3 Våtmark, herunder myr

Komiteen viser til at våtmark omfatter myr, kilder, flommark, elvedeltaer og annen oversvømt mark. Komiteen viser til at NIBIO estimerer at samlet areal for intakt myr og sumpskog i Norge er på om lag 13 pst. av Norges landareal. Av de truede artene lever 289 hovedsakelig i våtmark, det vil si 10,5 pst. av de truede arte-

ne. Komiteen merker seg at arealinnngrep er den største påvirkningsfaktoren på våtmarker.

Komiteen viser til at «Naturstrategi for våtmark» fra 2021, som følger opp Meld. St. 14 (2015–2016) «Natur for livet», presenterer 27 tiltak og virkemidler som er aktuelle for å bremse dagens nedbyggingstakt for våtmark og forbedre den økologiske tilstanden i våtmark.

Komiteen viser til at Miljødirektoratet, på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet, har utarbeidet et forslag til forbud mot nedbygging av myr. Dette er et ledd i oppfølgingen av Stortingets anmodningsvedtak nummer 108 fra desember 2022. Komiteen merker seg at regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti ved behandlingen av Prop. 1 S (2024–2025) ble enige om at forslaget om forbud mot nedbygging av myr skal behandles i Stortinget våren 2025.

Komiteen viser til at Stortinget i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2024 ba regjeringen i løpet av 2024 sende på høring forslag om forbud mot nye torvuttak med ikrafttredelse av forbudet så raskt som mulig og før 1. oktober 2025.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til Norsk institutt for naturforskning (NINA) rapport fra 2023, som viser at kommunene har satt av 164 km² myr til utbyggingsformål. Hvis dette bygges ned, vil det gi et klimagassutslipp på mellom 19 og 55 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. Til sammenligning var de norske klimagassutslippene i 2023 på 46,7 millioner tonn.

Miljødirektoratet leverte i desember 2023 et forslag til forbud mot nedbygging av myr, på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet. Miljødirektoratet foreslår et forbud som vil gjelde all myr i Norge, uavhengig av torvdybde og høydelag. Det vil være mulig å gi dispensasjon fra forbudet, men kun dersom tiltaket er helt nødvendig av hensyn til vesentlige samfunnsinteresser. Miljødirektoratet foreslår å legge dispensasjonsmyndigheten til statsforvalterne.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om forbud mot nedbygging av myr basert på Miljødirektoratets forslag innen juni 2025.»

Disse medlemmer understreker at utvinning av torv fra myrer ikke er bærekraftig. Ved torvuttak dreneres myra, som dermed ødelegges. Som oftest er det de sterkt truede høgmyrene som er utsatt for torvtekt. Torv er ikke en fornybar ressurs.

Disse medlemmer viser til at Stortinget i forbindelse med forhandlingene om revidert nasjonalbudsjett i mai 2024 ba regjeringen om å innføre et forbud mot nye torvuttak så raskt som mulig og før 1. oktober

2025. Denne datoen må respekteres, og det er viktig at forbudet gjelder alle torvuttak, inkludert myrer der det foreligger konsesjon til å ta ut torv.

Disse medlemmer trekker fram at en miljøavgift på bruk av torv vil være et ryddig grep som synliggjør de egentlige kostnadene ved torvutvinning – både naturinngrepene og klimagassutslippene. En miljøavgift vil fungere som et insentiv til å utvikle og bruke miljøvennlige alternativer til torv. Samtidig vil en avgift bidra til mer forutsigbarhet og en mer rettferdig konkurransesituasjon for bedrifter som utvikler og selger alternativer til torv. Torv er per i dag så billig at hagesentre bruker tilbud på torv som lokkemiddel for å få kunder inn i butikkene. Med et forbud mot nye torvuttak kan en se for seg at importen av torv fra land som Sverige og Estland øker. En miljøavgift på *bruken* av torv vil sikre at det ikke blir forskjell på om torven kommer fra norske eller utenlandske kilder.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede, med sikte på å innføre, en miljøavgift på torv innen statsbudsjettet for 2026.»

5.4 Naturrestaurering

Komiteen viser til at det i den globale naturavtalen er et mål 2 om restaurering som lyder:

«Sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 prosent av arealene med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet, for å forbedre naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester samt økologisk tilstand og sammenheng.»

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å følge opp målet ved å etablere følgende nasjonale bidrag:

«Innen 2030 er omfanget av forringede og ødelagte arealer i Norge klargjort, innsatsen på naturrestaurering økt og naturrestaurering gjennomføres der man oppnår størst nytte for samfunnet.»

Komiteen merker seg at arbeidet med å klargjøre hvor stort omfang av arealene i Norge som er forringede økosystemer, ikke er i mål, med unntak av økosystemet elver, innsjøer og kystvann.

Komiteen viser til at det pågår arbeid med naturrestaurering i flere områder i Norge i dag, og at det blant annet er utarbeidet en nasjonal strategi for restaurering av vassdrag som setter mål om at minst 15 pst. av forringede vassdrag i Norge skal restaureres i perioden 2021–2030. Arbeidet gjennomføres i tråd med gjeldende Plan for restaurering av våtmark i Norge 2021–2025. Komiteen viser videre til at de regionale vannforvaltningsplanene 2021–2027 med tilhørende tiltaksprogrammer

inneholder over 12 000 tiltak, der om lag 1 600 er fysisk restaurering. Videre vil det i tråd med strategien for restaurering av vassdrag utarbeides en handlingsplan for restaurering av vassdrag som vil bli oppdatert jevnlig frem mot 2030.

Komiteen viser til behandlingen av Innst. 375 S (2023–2024), der Stortinget vedtok følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan og foreslå tiltak for å systematisk restaurere norsk tareskog langs kysten for å bedre det marine miljø.»

Komiteen legger til grunn at dette vedtaket følges opp så raskt som mulig i det videre arbeidet.

Komiteen viser til at tareskogen er et viktig økosystem som danner livsgrunnlaget for mange marine organismer. Den sikrer et rikt artsmangfold, er et viktig leveområde for mange fiskeslag, lagrer karbon og renser vannet. Områder som tidligere var dekket av frodig tareskog med et rikt biologisk mangfold, har nå blitt til store kråkebolleørkener. Komiteen peker på at det er mulig å få tareskogen tilbake, men at dette krever en målrettet innsats.

Komiteen vil for øvrig understreke at en målrettet restaurering av leveområdene til villreinen var et viktig tiltak som ble vedtatt på Stortinget ved behandlingen av Meld. St. 18 (2023–2024) Ein forbetra tilstand for villrein.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at regjeringens forslag til norsk målsetting for mål 2 i naturavtalen er lite konkret. Disse medlemmer viser til at naturavtalens mål for naturrestaurering er å sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 pst. av arealene med forringede økosystemer, mens regjeringens forslag til nasjonal målsetting er å «klargjøre omfanget og øke innsatsen». Disse medlemmer mener det er svært uklart hva dette innebærer i praksis.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti presiserer at regjeringens målsetting 2 må forstås som at arealer som egner seg for naturrestaurering, skal være definert og kartlagt innen 2030.

Disse medlemmer anerkjenner at det globale målet for naturrestaurering er svært ambisiøst, men at det er viktig at Norges bidrag innebærer å raskt igangsette kartlegging og etablere systemer for restaurering av forringet natur som kan ha stor betydning for overlevelsen av arter og økosystemer.

Disse medlemmer understreker at Norges oppfølging av målene i naturavtalen må være i samsvar med

avtalens mål og intensjoner, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 pst. av norske arealer med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet for å forbedre naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester samt økologisk tilstand og sammenheng.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Norge mangler oversikt over natur som kan og bør restaureres, og at det ikke finnes et system for å vurdere den biologiske tilstanden på en fin nok skala til å identifisere restaurerbare arealer. Det mangler videre en oversikt over hvor mye som allerede er restaurert. Disse medlemmer mener det er viktig fremover å sørge for at natur med restaureringsbehov er kartlagt, slik at det er de mest verdifulle naturtypene som blir restaurert.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er lite hensiktsmessig å innføre et eget prosentmål om restaurering av forringet natur før det er kartlagt hvor mye og hva slags areal som anses å være forringet. Det er også nødvendig for å få en kostnadsberegning av hvilke økonomiske konsekvenser et slikt mål vil få.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det er viktig med en målrettet og effektiv restaurering av de økosystemer som har størst behov og gir størst nytte for samfunnet. Disse medlemmer mener det er naturlig å sette i gang restaurering i områder der kunnskap om restaureringsbehov er godt kartlagt, som for eksempel kystvann, vassdrag, myr og våtmark. Det er behov for en nasjonal plan med oversikt over hvilke tematiske satsinger innen naturrestaurering som er etablert eller bør iverksettes.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal plan for restaurering av natur for å øke innsatsen på naturrestaurering frem mot 2030.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti vil understreke at arbeidet med å utarbeide en nasjonal kartlegging av restaurerbar natur og øke inn-

satsen på naturrestaurering må ses i sammenheng med å etablere modeller for økologisk kompensasjon i større utbyggingsprosjekter. Det årlige omfanget av naturrestaurering vil avhenge av Stortingets årlige bevilgninger til dette formålet.

Disse medlemmer mener at man i større grad må benytte økologisk kompensasjon som et frivillig virkemiddel for å kompensere for naturinnngrep og arealnedbygging. Disse medlemmer vil særlig trekke frem betydningen naturkompensasjon kan ha i energi- og vassdragskonsesjoner for å minimere belastningen på natur og redusere konfliktnivået i utbygginger. Disse medlemmer viser eksempelvis til at aktørene kan bli enige om at de vil restaurere og/eller tilbakeføre høyproduktiv skog og myrområder ved fremtidig nedlegging eller reetablering av for eksempel vindkraftanlegg og andre energianlegg.

Disse medlemmer viser til at flere næringsaktører savner modeller for økologisk kompensasjon der det er vitenskapelige definisjoner og objektive kriterier for hva som er netto verditap av et prosjekt, og hvordan dette kan kompenseres frivillig gjennom restaureringstiltak i de viktigste naturområdene og av de viktigste naturtypene. Disse medlemmer mener regjeringen bør utforme forslag til slike modeller og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener regjeringen bør bistå regioner som ønsker å etablere regionale «arealbanker» der man identifiserer og får en oversikt over arealer som egnet for naturrestaurering og kan brukes som økologisk kompensasjon i større utbyggingsprosjekter. Disse medlemmer foreslår at regjeringen bør starte med et pilotprosjekt i en større region.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede modeller for økologisk kompensasjon som kan benyttes for å kompensere for naturtap i større utbyggingsprosjekter og i større kraftprosjekter, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et prøveprosjekt der det etableres en 'arealbank' i en region med oversikt over arealer som er aktuelle for naturrestaurering, slik at restaurerbare arealer kan benyttes som økologisk kompensasjon og naturen kan forbedres på tvers av kommunegrensene.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at det er sentralt å restaurere natur som er blitt forringet, for å vinne tilbake tapt mangfold. En villere og mer inntakt natur har verdi i seg selv fordi den gir arter, bestander og økosystemer større rom for å blomstre. Samtidig er det grundig dokumentert at storskala naturrestaurering er en forutsetning for å ta vare på økosystemene og lagre karbon, som igjen er langsiktige forutsetninger for sivilisasjonen. Disse medlemmer viser videre til at det å restaurere og reparere naturen også handler om folkehelse, livskvalitet og opplevelser. Potensialet for å gjøre større naturopplevelser tilgjengelig i både nærnatur og villmark er stort. Disse medlemmer påpeker også at naturrestaurering kan gi gevinster for næringsliv og grunneiere. Rikere natur betyr større grunnlag for turisme, men også større muligheter for bruk og høsting av naturen, fordi bestandene blir mer livskraftige. Restaurert natur vil dessuten lagre karbon og dempe flom og naturødeleggelser.

Disse medlemmer understreker at målet i naturavtalen er et ambisiøst mål som både krever politisk prioritering og ledelse. Disse medlemmer viser til at Miljødirektoratet i sitt høringsinnspill til mål 2 om naturrestaurering mener det mangler en nasjonal restaureringsplan og midler til å gjennomføre restaureringsarbeidet. Disse medlemmer påpeker at Norge mangler oversikt over hvilken natur som bør restaureres, og det er uklart hvilke hjemler kommuner og stat har for å få fortgang i naturrestaureringsarbeidet. Disse medlemmer mener til tross for regjeringens handlingsplan at det fortsatt er betydelig usikkerhet knyttet til hvordan målet skal nås. Disse medlemmer mener det trengs en helhetlig nasjonal plan for restaurering og bevaring av natur- og artsmangfold i tråd med internasjonale forpliktelser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen igangsette kartlegging av arealer som egner seg for naturrestaurering, og etablere en forutsigbar finansieringsløsning for dette formålet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne registrerer at det globale målet for restaurering av natur er å

«sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 pst. av arealene med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet, for å forbedre naturmangfold og økosystemfunk-

sjoner og -tjenester samt økologisk tilstand og sammenheng».

Disse medlemmer registrerer at regjeringen ikke vil prioritere å gjennomføre dette målet for norsk natur.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen mener at vi trenger bedre oversikt over arealer med forringet natur i Norge for å lykkes med naturrestaureringsarbeidet. Disse medlemmer mener at dette kartleggingsarbeidet må prioriteres høyt. Regjeringen har som mål at arbeidet skal være ferdig i 2030. Disse medlemmer mener det er uakseptabelt at regjeringen planlegger for at det globale målet ikke kan nås, og understreker at kartlegging og restaurering kan pågå parallelt.

Disse medlemmer viser til at det for elver og innsjøer, samt kystvann, gjennom vannforvaltningen etter vannforskriften er avklart hvilke konkrete vannforekomster som er forringet. Disse medlemmer vil understreke at det her ikke er noen hindringer for at restaureringsarbeidet skal gis høy prioritet, og minst slik at det globale målet nås.

Disse medlemmer har registrert at myndighetene ikke kan pålegge restaurering av natur på privat grunn, og at Klima- og miljødepartementet derfor har bedt Miljødirektoratet vurdere eksisterende, og behov for nye, juridiske virkemidler for å øke omfanget av naturrestaurering i Norge. Disse medlemmer ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak som sikrer at myndighetene får mulighet til å pålegge restaurering på privat grunn.

Disse medlemmer viser også til miljøkvalitetsnormen for villrein og Meld. St. 18 (2023–2024) Ein forbetra tilstand for villrein. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen gjennom faggrunnlaget for handlingsplanene for villrein har en god oversikt over villreinområder som trenger restaurering. Disse medlemmer mener at i disse områdene må restaurering være igangsatt før 2030.

Disse medlemmer viser til at Plan for restaurering av våtmark i Norge (2021–2025) ligger til grunn for videre arbeid med restaurering av myr og annen våtmark, og at restaurering av myr og våtmark er av stor betydning for å gjenopprette naturmangfold og naturlige karbonlagre og som klimatilpasning. Disse medlemmer vil peke på at planen trenger oppdatering, og at arbeidet må oppskaleres. Disse medlemmer mener at å nå det globale målet for våtmark og myr innen 2030 må være et minimum.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen 2027 sørge for at forringede og ødelagte arealer i Norge er klargjort og kartlagt, og at det innen 2030 er planer for og igangsatt

effektiv restaurering av minst 30 pst. av arealene med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at minst 30 pst. av forringede og ødelagte vannforekomster er igangsatt restaurert innen 2030.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak som sikrer myndighetene mulighet til å pålegge restaurering på privat grunn.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fastsettelse av handlingsplanene for villrein sørge for at det innen 2030 igangsettes restaurering av alle villreinområder som trenger restaurering.»

«Stortinget ber regjeringen oppdatere Plan for restaurering av våtmark i Norge, slik at minst 30 pst. av forringede og ødelagte forekomster av myr og våtmark er restaurert innen 2030.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan restaurering av natur skal organiseres, prioriteres og kvalitetssikres.»

Disse medlemmer viser til vedtak 789 ved behandlingen av Innst. 375 S (2023–2024) om tareskog. Disse medlemmer ber regjeringen i forbindelse med oppfølgingen av vedtaket vurdere endringer i forvaltningen av steinbit og torsk i lys av at økte fiskebestander vil gi økt beiting på kråkeboller og dermed mindre press på tareskogen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at tareskogen på den nordnorske havbunnen har vært nedbeitet av kråkeboller i over 50 år. Nedbeitingen skyldes blant annet menneskelig aktivitet som overfiske av steinbit og torsk, som tidligere har holdt kråkebollebestandene i sjakk.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til tiltaksplaner for de enkelte villreinområdene og understreker viktigheten av at disse følges opp for å bedre tilstanden til villrein etter kvalitetsnormen.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener det er en grunnleggende systemfeil at det som oftest er enklere og billigere å bygge i naturen enn å transformere tomter som har dårlig arealutnyttelse eller ikke er i bruk. Disse medlemmer viser videre til en rekke utredninger som har pekt på innføring av en naturavgift som en

måte å gjøre noe med denne systemfeilen på og vri mer av utbygging over til grå arealer.

Disse medlemmer viser til at ved innføring av arealnøytralitet vil en slik nasjonal naturavgift ikke være nødvendig, siden arealnøytralitet innebærer at utbygger må betale for naturkompensasjonen, enten i form av areal eller i form av en differensiert naturavgift som er øremerket til restaurering av annen natur. Kostnaden for utbygger skal tilsvare kostnaden ved å restaurere tilsvarende naturverdier. Slik kan kostnaden ved tap av naturgoder og økosystemtjenester bakes inn i økonomien og vri mer oppmerksomhet mot transformasjon av grå arealer framfor nedbygging av natur og matjord.

Disse medlemmer mener likevel at siden de aller fleste kommuner i dag ikke krever økologisk kompensasjon, er det viktig at det innføres en kostnad ved nedbygging av natur som tilsvare det det vil koste å restaurere tilsvarende naturverdier et annet sted.

Disse medlemmer mener derfor det er behov for å etablere en naturkompensasjon når natur bygges ned, enten i form av krav om restaurering på annet areal eller i form av en differensiert naturavgift som er øremerket til restaurering av annen natur. Kostnaden for utbygger skal tilsvare kostnaden ved å restaurere tilsvarende naturverdier.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag

«Stortinget ber regjeringen arbeide for mekanismer som gjør at utbygger som bygger ned skog, jord eller annen natur, skal kompensere for det ved å restaurere natur andre steder gjennom et såkalt naturbidrag.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at utbygger finansierer utgifter til økologisk kompensasjon ved nedbygging av natur og matjord.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener potensialet for å restaurere naturverdier og fiskebestander i norske vassdrag er stort. Vannkraftregulering påvirker i dag 2/3 av vassdragene. I mange elver er bestandene av anadrom fisk som laks og sjørret forsvunnet eller svekket. Å restaurere livskraftige bestander kan gi store gevinster for miljø, lokalsamfunn og næringsvirksomhet. Dette kan blant annet gjøres ved å gjennomføre habitattiltak i potensielle gyteområder eller ved å reetablere frie vandringsveier forbi kraftverkene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener regjeringen bør gå i dialog med kraftselskapene om etablering av et miljøfond. Dette kan for eksempel finansieres ved at kraftselskapene tilfører fondet ett øre pr. produsert kWh.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med kraftselskapene om etablering av et miljøfond for norske vassdrag.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil peke på at det er behov for flomverntiltak langs norske vassdrag for å beskytte boliger, næring og jordbruksareal. Disse medlemmer har merket seg at flomverntiltak i mange tilfeller kan kombineres med restaureringstiltak.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at flomverntiltak langs elvene skal inkludere habitatforbedring for å restaurere natur der dette er mulig.»

5.5 Skog og skogbruk

Komiteen viser til at skog utgjør 38 pst. av landarealet, og at av dette er 71 pst. produktiv skog og 29 pst. uproduktiv skog. Komiteen viser til at 60 pst. av de kjente artene i Fastlands-Norge er knyttet til skog, og at 48 pst. av alle truede arter på Rødlista i 2021 finnes i skog. Komiteen viser til at 84 pst. av de 1 330 truede artene i skog er knyttet til gammel skog.

Komiteen merker seg at de viktigste påvirkningsfaktorene for økosystemet er arealbruksendringer og skogbruk. I følge NIBIOs fremskrivninger er det forventet en avskoging på 1 800 km² frem mot 2030 og en påskoging på om lag 1 600 km².

Komiteen viser til at regjeringen har lagt frem Meny av tiltak for skog med 13 utvalgte indikatorer og i alt 16 tiltak, og at regjeringen vil gjennomføre menyen med tiltak for skog med sikte på forbedret økologisk tilstand i skog innen 2050.

Komiteen merker seg at regjeringen presenterer disse målene for skog i Norge i naturmeldingen:

- Skog som er vernet etter naturmangfoldloven, er i økologisk tilstand nær naturtilstand i 2050.
- I øvrig skog er økologisk tilstand, målt med direktoratenes indikatorer, forbedret innen 2050, samtidig som det er et aktivt bærekraftig skogbruk på drivverdige arealer og skognæringens konkurransekraft er ivaretatt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om, og eventuelt hvordan, større deler av statens skogeiendommer kan vernes, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte innen revidert nasjonalbudsjett 2025.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at det er ulik forvaltning av statens grunn i Norge, og at Nordland og Troms ikke er omfattet av fjelloven. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg satte i gang arbeidet med en ny forvaltning av statens grunn i Nordland og Troms, og mener det er riktig å innføre økt lokal forvaltning av statsgrunn i Nordland og Troms. Disse medlemmer mener det vil sikre større innflytelse og verdiskaping, også i spørsmål om vern av statens skogeiendommer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne er svært kritiske til at det kun er i 10 pst. av skogen (verneområdene) det skal være et mål om god økologisk tilstand, mens målet for de resterende 90 pst. av skogen skal være forbedret økologisk tilstand, målt med direktoratenes indikatorer, innen 2050. Disse medlemmer minner om at skog er den naturtypen med suverent flest truede arter, og at det er en fallitterklæring for bærekraftig skogbruk at regjeringen ikke vil sette mål om god økologisk tilstand i skog hvor det skal drives avvirkning.

Disse medlemmer vil understreke at målet for skog utenom verneområdene er så svakt, og skal innfris så sent, at det ikke vil kreves nye tiltak for at målet skal nås. I det nye systemet for en meny av tiltak i skog skal utviklingen måles etter 13 indikatorer. Regjeringen skriver i meldingen at 7 av 13 indikatorer i produktiv skog har hatt en positiv utvikling siden 1997, mens for tre av indikatorene er situasjonen stabil, to indikatorer har negativ utvikling, og for to indikatorer er det ikke mulig å angi utvikling. Disse medlemmer konstaterer at forutsatt at indikatorene vektet likt, vil en fortsettelse av dagens praksis innebære en «forbedret» situasjon innen 2050.

Disse medlemmer registrerer at de to indikatorene med negativ utvikling er «introduserte bartrær» (fremmede organismer) og «truede arter og naturtyper». Disse medlemmer finner det sterkt bekymringsfullt at regjeringen ser ut til å være tilfreds med en utvikling der 90 pst. av skogen i praksis ikke skal være et hjem for truede arter.

Disse medlemmer mener det er dypt kritikkverdige at regjeringen ikke tar større hensyn til naturmangfoldet i skogen, når hele 1 132 truede arter ifølge Artsdatabanken påvirkes negativt av skogbruk, noe som tilsvarer 41 pst. av alle truede arter i Norge. Samtidig viste «Norsk rødliste for arter 2021» at 86 pst. av de truede artene i skog er i nedgang.

Disse medlemmer mener det må settes et mer ambisiøst mål for økologisk tilstand i skogen utenfor verneområdene, og at målet må være at den negative utviklingen med økt antall truede arter og naturtyper i

skog må snus innen 2030, og at det må være etablert god økologisk tilstand innen 2050.

Disse medlemmer viser til at fleraldersskogbruk med bruk av lukkede hogster gjør at skog kan avvirkes mens skogens naturmangfold og evne til karbonfangst og lagring bevares. Disse medlemmer viser til driften av Oslo kommunes skoger, som viser at skogsdrift kan skje uten at naturmangfold går tapt – mens opplevelsverdier bevares – samtidig som skogen blir mer hardfør i møte med klimaendringer og bidrar til fangst og lagring av karbon.

Disse medlemmer understreker at et bestandskogbruk med flatehogst derimot er lite robust i møte med klimaendringer og insektangrep. Disse medlemmer viser også til at flatehogst eksponerer skogbunnen for lys og bidrar til å redusere karbonlagrene i skogsjorden samt forekomsten av sopparter som er viktige for karbonlagring. Disse medlemmer mener at både av hensyn til naturmangfold og klima bør dagens dominerende skogsdrift med flatehogst gradvis konverteres til et fleraldersskogbruk med lukkede hogster.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne registrerer at skogeiere ikke trenger å gjøre kjent for allmennheten at det planlegges hogst i et område. Det fører til at frivillige organisasjoner og andre som er opptatt av naturverdiene i en skog, ofte bare må registrere at skogen blir hogd, uten at de får sagt sin mening eller bidratt med sin kunnskap om skogens verdier. Disse medlemmer mener det bør innføres en meldeplikt for hogst, som gir frivillige organisasjoner og andre en reell mulighet til å påvirke beslutningen før en hogst finner sted. Disse medlemmer understreker at en slik meldeplikt til kommunene også vil gi kommunene en større reell mulighet til å ta vare på naturmangfoldet i egen kommune.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at 84 pst. av de truede artene i skog er knyttet til gammel skog, og mener det er et lite positivt skritt i riktig retning at regjeringen vil utrede nærmere behovet for nye tiltak og virkemidler for ivaretagelse av naturverdiene i den eldste skogen. Disse medlemmer mener det trengs langt tydeligere tiltak for å redde det siste som finnes av gammel skog utenfor verneområdene. Disse medlemmer mener at all hogst i gammel skog må stanses, også ved bruk av midlertidig vern om nødvendig. Disse medlemmer ber også regjeringen vurdere om det trengs en egen redningsplan for den siste gamle skogen i Norge.

Disse medlemmer viser til vedtak om mål om 10 pst. skogvern i naturmangfoldsmeldingen fra 2016. Som et ledd i å sikre 30 pst. representativt vern innen

2030, i tråd med naturavtalen, fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre 10 pst. skogvern innen 2030.»

5.5.1 SKOGBRUK

Komiteen understreker at en bærekraftig skogpolitikk må bygge på en fornuftig balansegang mellom aktivitet og miljøhensyn og mellom bruk og vern som ivaretar de mange roller norske skoger har for samfunnet. Skogen er sentral for det norske naturmangfoldet. I store deler av landet har en aktiv skogindustri stor betydning for sysselsettingen og næringsutviklingen og legger livsgrunnlaget for befolkningen. Skogen er også viktig for friluftslivet og naturopplevelsene.

Komiteen mener et godt kunnskapsgrunnlag om den økologiske tilstanden i norske skoger er essensielt for et mer bærekraftig skogbruk. Komiteen viser til at skogen tar opp omtrent en tredjedel av de samlede klimagassutslippene og derfor også er en del av løsningen på klimautfordringene.

Komiteen merker seg at det norske skogbruket i hovedsak er sertifisert etter Norsk PEFC Skogstandard, og det kontrolleres at skogeiere og tømmerkjøpere etterlever den ved hogst og skogbrukstiltak.

Komiteen viser til at Stortinget har vedtatt en nasjonal målsetting om 10 pst. skogvern, og at det til nå er vernet 5,3 pst. av skogen. Komiteen viser til at frivillig vern av privateid skoger en viktig ordning med lavt konfliktnivå, og at det siden samarbeidet startet i 2003, er vernet 975 skogområder.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at skognæringen har stor betydning for sysselsetting, bosetting og verdiskaping i store deler av Norge. Skogen har også stor betydning for opptak av CO₂ og tar opp en stor andel av de norske klimagassutslippene. Tilvekst i skog og økt bruk av trevirke bidrar til å binde karbon, noe som vil redusere klimagassutslippene.

Flertallet vil understreke at miljøinnsatsen i skogbruket har økt de siste tjue årene, og at skogbruket gjør mye for bedre å identifisere nye livsmiljøer og truede naturtyper. Takket vært blant annet god forvaltning av skogressursene har Norges skogvolum og arealene med gammel skog økt det siste hundreåret.

Flertallet viser til at Stortinget har vedtatt at vern av skog på privat grunn skal skje gjennom frivillighet, og at ordningen med frivillig skogvern har vært viktig for å redusere konfliktnivået og sikre økt vern av skog med stor betydning for det biologiske mangfoldet. Flertallet viser til at mer enn 600 områder skog på mer enn én

million dekar er tilbudt frivillig vern, og at naturskog og gammelskog prioriteres høyt.

Flertallet viser til at det er to hovedmål med skogvernet i dag: å ivareta truede arter og naturtyper og vern av et representativt utvalg av norsk skogsnatur. Flertallet forventer at regjeringen kontinuerlig vurderer hvordan man sikrer at vernet er mest mulig treffsikkert, herunder om det bør gis politiske føringer for økt vern av naturskog og gammelskog.

Flertallet viser til at sertifiseringsordningen og offentlig regelverk ansvarliggjør skognæringen gjennom deltakelse i utvikling og etterlevelse av ordningen, og at sertifiseringsordninger stiller strengere og mer detaljerte miljøkrav enn det offentlige regelverket.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at skog med bestanddeler over 100 år utgjør over en tredjedel av det produktive skogarealet i Norge. Samtidig er det behov for bedre kartlegging av hvor skogene som har størst betydning for det biologiske mangfoldet, befinner seg. Disse medlemmer viser til at hogst normalt bare kan skje der det er gjennomført miljøregistreringer som identifiserer og kartfester viktige livsmiljø for arts mangfold i skog (miljøregistrering i skog), og at norsk skognæring frivillig har kartlagt og avsatt ulike livsmiljøer i mer enn 74 000 nøkkelbiotoper. Disse medlemmer mener det vil være svært inngripende i skognæringens virksomhet dersom man skal forby all hogst i all naturskog, uavhengig av identifisering av viktige livsmiljø for arts mangfold.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti har merket seg at Klima- og miljødepartementet har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å etablere et offentlig tilgjengelig kart over naturskog. Kartet skal være ferdig så snart som mulig.

Disse medlemmer viser til vedtak 519 til Innst. 191 S (2022–2023), jf. Dokument 8:40 S (2022–2023), Representantforslag om en ny skogpolitikk:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens metode for innsamling, registrering og kontroll av viktige naturverdier i norsk skog, og vurdere tiltak for å sikre at intensjonen med miljøregistrering er ivarettatt, og at miljøregistreringen har tilstrekkelig kvalitet.»

Disse medlemmer ber regjeringen om å følge opp dette vedtaket så raskt som mulig.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti tar til orientering at Landbruksdirektoratet sammen med Landsskogtakseringen ved NIBIO har utviklet et kontrollopplegg som gjennomføres i felt-

sesongene 2023 og 2025, og at NIBIO gjennomgår registreringsinstruksen med sikte på kunne evaluere instruksen og oppfølgingen av instruksen. Disse medlemmer mener det er viktig at Landbruks- og matdepartementet kommer tilbake med planer for videre oppfølging når disse to oppdragene er fullført. Disse medlemmer er opptatt av at skogeierne har god oversikt over egne miljøverdier og kan tilby verdifull skog til vern. Da må man også sikre at miljøregistreringen brukes riktig i alle tilfeller. Disse medlemmer mener at det også er viktig for å unngå hogst i bevaringsverdige områder.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener dagens ordning med frivillig skogvern er vellykket, men mener samtidig ordningen bør gjennomgås for å vurdere hvordan skogvernmidlene kan brukes mest mulig effektivt og sikre vern av den mest verdifulle skogen først. Blant tiltakene som bør vurderes, er meldeplikt for hogst i naturskog og en differensiert erstatningsmodell der de mest verneverdige skogene utløser høyere erstatning. Som en del av en slik gjennomgang bør regjeringen gå i dialog med skognæringen om en ordning som sikrer at spesielt verdifull natur og gammelskog ikke hogges før områdene er vurdert for vern.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå skogvernarbeidet for å vurdere hvordan skogvernmidlene kan brukes mest mulig effektivt og sikre vern av den mest verdifulle skogen først.»

Disse medlemmer mener Norge trenger en ny skogpolitikk, som bør bestå av tre hovedgrep. Det første er å øke tempoet i skogvernet slik at Stortingets mål om vern av ti pst. produktiv skog innfris raskt. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen, i budsjettforslaget for 2025, foreslår et bevilgningsnivå for skogvernet som innebærer at det vil ta 40 til 50 år innfri målet. Disse medlemmer mener regjeringens forslag er en grov forsømmelse av vedtaket fra 2016. Vedtaket ble gjort for å gi de mest verdifulle skogene beskyttelse, men dagens politikk innebærer at mange av disse naturverdiene vil gå tapt før skogen vernes.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener det andre hovedgrepet er å stanse flatehogst i naturskog. Om lag 30 pst. av den produktive skogen i Norge er naturskog, definert som skog som ikke har vært flatehogd etter ca. 1940 og er uten nyere inngrep. Omfanget av naturskogen reduseres med mellom 1 og 2 pst. årlig. I disse områdene må det kreves enten vern eller skånsomme hogstformer som bevarer økosystemfunksjonene. Disse medlemmer viser til

at målet om 10 pst. skogvern må suppleres med andre bevaringstiltak hvis Norge skal innfri naturavtalens mål om å bevare 30 pst. av et representativt utvalg av natur. Det er spesielt stort behov for å verne skog i lavere-liggende strøk og med høy bonitet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forby all flatehogst av gjenværende naturskog i Norge, definert som skog som ikke har vært flatehogd etter ca. 1940 og er uten nyere inngrep, og jobbe for en gradvis overgang til lukkede hogstformer, med mål om at dette skal gjelde på 50 pst. av skogarealet innen 2040.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at det tredje hovedgrepet i en ny skogpolitikk er å stille strengere krav til skogbruk på de øvrige arealene, som for eksempel krav til hogstformer, hvilke og hvor store områder som skal settes igjen som nøkkelbiotoper, hvilke trær som skal settes igjen som livsløpstrær, hvordan kantsoner skal utformes, og stans i hogst i hekketiden.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med skognæringen gjennomgå Norsk PEFC Skogstandard slik at standardene styrker naturmangfoldet i all norsk skog.»

«Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste et forbud mot hogst i hekketiden, supplere bærekraftforskriften til skogbrukslova med andre miljøkrav og gjøre forskriften tydelig, slik at grove brudd kan straffefølges.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å ta inn en generell meldeplikt for hogst i skogbrukslova § 11 og endre skogbrukslova § 11 slik at det ikke er tvil om at kommunene har anledning til å innføre meldeplikt for hogst og andre skogbrukstiltak.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre søknadsplikt for hogst, slik at planlagt hogst alltid må godkjennes av kommunen, og sørge for at søknadene ligger lett tilgjengelig for offentligheten.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at skog eid av fellesskapet gjennom Statskog SF med verneverdier skal vernes vederlagsfritt. Avkastningskravet til Statskog fjernes, og flatehogster i statens skoger stanses.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fase ut subsidier som bidrar til svekket naturtilstand i skogen, som tilskudd til drift i vanskelig terreng, skogsbilveier, tettere planting og gjødsling.»

«Stortinget ber regjeringen arbeide for å få frem gode alternativer til flatehogst i samarbeid med næringen.»

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en lovendring som innfører krav om reguleringsplan for bygging av nye skogsbilveier.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne har merket seg at Skogeierforbundet i sitt høringsinnspill skriver at skognæringen har en klar ambisjon om økt bruk av lukkede hogstformer, noe som vil gi et mer variert skogbilde og være fordelaktig for skyggekrevede arter. Disse medlemmer mener dette er positivt, og har merket seg ønsket fra både skogeiere og organisasjoner i miljøbevegelsen om en tilskuddsordning for lukkede hogstformer. En slik ordning kan være verdifull for å bygge opp erfaring og kompetanse blant skogeiere som ønsker å prøve ut dette.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en tilskuddsordning for å dekke ekstra kostnader for skogeiere som prøver ut lukkede hogstformer som alternativ til flatehogst.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Stortingets vedtatte mål om å verne 10 pst. produktiv skog er innfridd innen 2030.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en fondsløsning for finansieringen av frivillig skogvern eller på an-

nen måte sikre en mer forutsigbar og stabil finansiering.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til enigheten Norge sluttet seg til på COP26 i Glasgow, om å stoppe avskoging innen 2030. Disse medlemmer mener at en slik enighet må innebære at Norge også oppfyller enigheten ved å stoppe avskogingen i Norge, og at dette ikke bare kan ses på som et globalt mål. Disse medlemmer påpeker dessuten at dette også er et viktig og nødvendig bidrag til å oppfylle klimaavtalen med EU.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et årlig mål om redusert avskoging i Norge for å oppnå et mål om å stoppe avskoging i Norge innen 2030.»

Disse medlemmer viser til at 800 000 dekar skog ble avskoget i Norge fra 1990 til 2021, og at cirka 60 000 dekar forsvinner årlig. Hovedårsakene til avskoging i denne perioden var ifølge NIBIO utbygging omlegging til beite og nydyrking. Disse medlemmer viser til at avskoging gir betydelige bidrag til klimagassutslipp i Norge. I tillegg representerer avskoging en alvorlig trussel mot det biologiske mangfoldet og svekker skogbrukets næringsgrunnlag.

Disse medlemmer mener at etableringen av et årlig mål for redusert omdisponering av jordbruksareal har vært et vellykket grep, men påpeker at Norge hittil ikke har satt et slikt mål for redusert avskoging.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet påpeker at skogen spiller en viktig rolle også i klimapolitikken. Skogen står for netto opptak tilsvarende cirka én tredel av Norges totale klimagassutslipp fra øvrige sektorer, eller 15,5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter per år. Disse medlemmer mener det derfor er viktig å benytte skogen aktivt i arbeidet med både naturmangfold og klima.

Disse medlemmer vil understreke at det er viktig å ikke fastsette mål som vil være til hinder for benyttelse av landareal, herunder skogen. Skogressursene har vært en bærebjelke for landet og for utviklingen av nasjonen. Den bioøkonomiske verdiskapingen har lange tradisjoner, men opplever med grønn omstilling en renessanse og gir store muligheter. Skognæringen kan bidra til å øke verdiskapingen i et framtidig norsk lavutslippssamfunn. Dette gjør det viktig å utnytte potensialet for økt produksjon, hogst og bruk av trevirke til erstatning for fossile ressurser.

Privat eiendomsrett er helt vesentlig. Disse medlemmer er derfor kritiske til tvungen vern av skog og mener at alt fremtidig vern av skog må skje på frivillig

basis. Skog med høy produktivitet og god logistikk til industrien bør ikke prioriteres for vern.

Disse medlemmer er bekymret for at en verneandel på 30 pst. av landareal vil medføre ulemper for næringslivet, privatpersoner og grunneiere. Disse medlemmer mener det er viktig å forvalte landarealene på en god måte som skaper verdier og arbeidsplasser.

5.6 Jordbruk

Komiteen viser til at jordbruket omfatter mange driftsformer som dyrker, høster, fornyer og forvalter naturressursene. Komiteen viser til at det i de årlige jordbruksforhandlingene finnes målrettede ordninger på regionalt og lokalt nivå som skal bidra til å ivareta truede naturtyper og artsgrupper og økosystemtjenester fra disse. Komiteen viser for øvrig til klimaavtalen til landbruket og mener det er behov for å forsterke tiltakene for klimautslipp i landbruket i årene fremover.

Komiteen viser til at gjeldende jordvern mål vedtatt i 2023 er å redusere omdisponeringen til under 2 000 dekar årlig, og at målet skal være nådd innen 2030. Komiteen mener det er viktig å redusere avrenning av næringsstoffer, jord og plantevernmidler fra produksjonsarealer i landbruket i årene fremover.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at semi-naturlige naturtyper er formet gjennom ekstensiv menneskelig bruk over lang tid. I jordbrukets kulturlandskap har beiting, slått og regelmessig sviing av vegetasjonen skapt et særpreget og rikt artsmangfold. Naturtypene i kulturlandskap og åpent lavland er spesielt viktige leveområder for pollinatorer. Regjeringen viser videre til at overvåkingsprogrammet 3Q viser gjengroing i jordbrukslandskapet med økt innslag av skogsarter eller sene suksesjonsarter, og at de opprinnelige engartene, som er viktige for pollinerende insekter, forsvinner.

Disse medlemmer viser til at opprettholdelse av naturmangfoldet i det tradisjonelle kulturlandskapet er avhengig av tradisjonell bruk, med metoder som ikke gir like mye økonomisk uttelling i dagens landbrukspolitiske regime som en mer intensiv drift gjør. Slått med ljà eller tohjuls slåmaskin, styving av trær, ekstensiv beitebruk og brenning av kystlynghei er eksempler på tradisjonell bruk som ikke verdsettes nok i eksisterende tilskuddsordninger. Å opprettholde slåttemark, kystlynghei og andre viktige kulturlandskap avhenger ofte av ildsjeler som er villige til å legge ned et betydelig antall frivillige timer for å sikre vår felles natur- og kulturarv.

Disse medlemmer mener at de økonomiske ordningene som sikrer restaurering og skjøtsel av kul-

turlandskap, må utvides og økes for å sikre videre drift og bevaring av det artsrike kulturlandskapet.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet de Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at landbrukets kulturlandskap er viktig for en rekke truede arter og naturtyper. 56 pst., 1 546 truede arter og 15 truede naturtyper i Norge er knyttet til seminaturlig mark og åpent lavland. For å ta vare på disse artene og naturtypene er det viktig å sikre riktig drift og skjøtsel av kulturlandskapet. Ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket, en tverrfaglig, felles satsing fra Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, har vist seg å gjøre det. 51 områder er nå omfattet av ordningen. Områdene i ordningen er særegne jordbrukslandskap med omfattende biologiske og kulturhistoriske verdier. Gjennom den frivillige ordningen gis det støtte til å ta vare på naturmangfold, kulturhistorie og jordbruksdrift gjennom fortsatt drift, skjøtsel og vedlikehold av områdene.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet de Grønne følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innen 2030 doble antallet områder som er omfattet av ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket, og foreslå å øke tilskuddet til ordningen tilsvarende.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti viser til at kulturlandskap og åpent lavland er viktige økosystemer som leverer tjenester som matproduksjon, produksjon av dyrefôr, pollinering og naturmangfold. Videre viser disse medlemmer til at behovet for å opprettholde kulturlandskapet og motarbeide gjengroing ble løftet frem i Innst. 448 S (2023–2024) (Jordbruksoppgjøret 2024). Her ble følgende anmodningsvedtak vedtatt av Stortingets flertall:

«Stortinget ber regjeringen fram til jordbruksoppgjøret for 2025 utrede en tiltakspakke for å redusere jordbruksareal som er ute av drift.»

Disse medlemmer viser til at jordbruksdrift bidrar til å holde landskapet åpent ved beiting, dyrking og slått, og at norsk jordbruk er mangfoldig. Disse medlemmer mener derfor at nevnte anmodningsvedtak er viktig og vil være dekkende for å ta vare på kulturlandskap og motvirke gjengroing.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener det er viktig å føre en politikk

for å øke andelen økologisk jordbruk i Norge, og påpeker at dette er sentralt både for naturmangfold og forbrukerens valgfrihet.

Disse medlemmer viser til at jordbruket har blitt sterkt endret de siste tiårene, og at jordbrukspolitikken både er en stor utfordring for naturmangfoldet og samtidig en stor del av løsningen. Jordbruket kan bidra til å snu trendene med nedgang av arter knyttet til kulturlandskap, som pollinerende insekter og mange fuglearter, dersom jordbrukspolitikken i større grad gjør at det lønner seg med mindre intensiv produksjon som gir rom for mindre gjødsling, mer kantsoner og slått, mer beitebruk, bedre jordhelse m.m. Disse medlemmer mener derfor at målene i naturavtalen også må få følger for norsk jordbrukspolitikk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at jordbrukspolitikken stanser og snur tapet av det artsrike kulturlandskapet og bidrar til å halvere antallet rødlistede arter knyttet til kulturlandskap innen 2035.»

Disse medlemmer viser til forslagene i Dokument 8:179 S (2023–2024) fra representanter fra Miljøpartiet De Grønne om å stanse insektdøden, hvor flere av disse handler om å gjøre endringer for et mer insektsvennlig jordbruk.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et storskala forskningsprogram for utvikling og utprøving av agroøkologiske dyrkningsmetoder, med fokus på økt jordkvalitet, utnytting av lokale ressurser og lavere forbruk av kunstgjødsel og sprøytemidler.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at neste jordbruksoppgjør prioriterer tiltak for å bedre situasjonen for insektene, og i forbindelse med dette foreslå følgende tiltak:

- Støtteordning for utskilt økologisk jordbruksmark, herunder blomsterenger, kantsoner og andre biologisk verdifulle områder.
- Tilskuddene i jordbrukspolitikken vris i retning av skjøtsel og areal i stedet for volum.
- Støtte opp under økologisk landbruk som spydspiss for et mer bærekraftig landbruk.
- Styrke tilskuddsordningen 'Spesielle miljøtiltak i jordbruket' (SMIL).
- Opprette en ordning for driftsvansketilskudd til ugjødslede og oppløyde områder, som høstingsskoer, slåttemarker og naturbeitemarker.»

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at jordbrukspolitikken bidrar til å halvere antallet rødlistede arter knyttet til kulturlandskap innen 2035.»

5.7 Fiskeri og akvakultur

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne merker seg at meldingen viser til Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL), som peker på at «flest bestander er påvirket negativt av rømt oppdrettslaks og lakselus, etterfulgt av vannkraftreguleringer og arealinngrep». Meldingen viser også til en arbeidsgruppe som ble nedsatt for å utrede hvordan trafikklyssystemet påvirker arbeidet med å oppnå målene i kvalitetsnorm for villaks. Som det står i meldingen:

«Konklusjonene fra arbeidsgruppen understreker at det er behov for en grunnleggende gjennomgang av havbruksforvaltningen for å kunne ta vare på villaksen i fremtiden.»

Meldingen inneholder også en vurdering av Havbruksutvalgets utredning (NOU 2023:23 Helhetlig forvaltning av akvakultur for bærekraftig verdiskaping) for oppfølging i ulike prosesser. Likevel inneholder selve naturmeldingen ingen nye tiltak.

Disse medlemmer mener det trengs rammer for at oppdrett kan drives uten lus og rømming og uten avfall og kjemikalier på avveie.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stille krav om at oppdrettsanlegg ikke får legges i viktige natur- og friluftsområder.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at konklusjonene fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning og andre relevante myndighetsinstanser skal være førende når regjeringen legger frem tiltak i havbruksmeldingen.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til merknader og forslag under omtalen av Dokument 8:177 S (2023–2024), Representantforslag om oppfølging av kvalitetsnormen for villaks, og dens betydning for strengere miljøkrav innenfor havbruksnæringen.

5.8 Mer om truede arter og naturtyper

Komiteen viser til at mål 4 i den globale naturavtalen lyder som følger:

«Sikre umiddelbare forvaltningstiltak for å stanse menneskeskapt utryddelse av kjente truede arter og gjenoppbygge og bevare arter, særlig truede arter, for å redusere utryddelsesrisikoen betydelig og opprettholde og restaurere det genetiske mangfoldet innenfor og mellom populasjoner av naturlig hjemmehørende, ville og domestiserte arter for å opprettholde deres tilpassningspotensial, blant annet ved in situ bevaring og ved bærekraftig forvaltningspraksis, og å forvalte samhandlingen mellom mennesker og viltlevende dyr på en effektiv måte med sikte på å minimere konflikt mellom mennesker og dyr og fremme sameksistens.»

Komiteen viser til at regjeringen foreslår følgende målsetting for mål 4:

«Norge har bedret utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper, og det genetiske mangfoldet til ville og domestiserte arter er opprettholdt.»

Komiteen viser videre til Norges klima- og miljømål nr. 1.2, som lyder:

«Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.»

Komiteen merker seg at ifølge Miljøstatus er tilstanden for utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper sprikende og ikke tilstrekkelig god til at det nasjonale målet er nådd. Hovedårsaken til tap av arter på land er arealendringer, mens det for artene i havet er klimaendringer og høsting/bifangst. Komiteen viser til at det i oppfølgingen av Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet ble fastsatt en egen oppfølgingsplan for truet natur i 2021, og at det vurderes artsspesifikke virkemidler der arealbaserte virkemidler ikke er tilstrekkelig.

Komiteen viser til at det er fastsatt egne kvalitetsnormer for to norske ansvarsarter, atlantisk laks (villaks) og villrein.

Komiteen merker seg at det som oppfølging av behandlingen av den forrige handlingsplanen for naturmangfold, Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet, er igangsatt et arbeid for å utarbeide en handlingsplan for sjøfugl.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne peker på at villrein er en norsk ansvarsart, rødlistet som nær truet, og er nevnt 80 ganger i meldingen. Nesten hele den europeiske bestanden av fjellrein lever i Norge. Likevel inneholder meldingen svært få tiltak som forbedrer tilstanden for villreinen. Med det nye forvaltningsprinsippet som beskrives i

meldingen, vil også kommunale, regionale og nasjonale myndigheter kunne argumentere for å bygge ut fornybar kraft, kraftlinjer, forsvarsanlegg og datasentre selv når det truer svært truede arter.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede et forbud mot nye inngrep i villreinområdene.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener arbeidet for sjøfugl må trappes opp betydelig. Disse medlemmer mener det er uakseptabelt at handlingsplanen for sjøfugl som Stortinget bestilte i behandlingen av forrige naturmelding for ni år siden, fortsatt er «under utarbeidelse», særlig i lys av den alvorlige situasjonen for sjøfugl som beskrives i meldingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av første halvår 2025 legge frem en forpliktende handlingsplan for sjøfugl med konkrete tiltak og tidfestede målsettinger for bedring i situasjonen.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at Bernkonvensjonens stående komité enstemmig har vedtatt å åpne sak mot Norge, etter som forvaltningen av ulv ikke oppfyller forpliktelsene i konvensjonen. Disse medlemmer forventer at regjeringen følger opp dette og fremover fører en politikk som er i tråd med Bernkonvensjonen.

Disse medlemmer mener videre det er viktig at Stortingets bestandsmål behandles som minimumsmål, og at bestanden for bjørn, gaupe, jerv og ulv bør økes. Disse medlemmer påpeker at dette kan gjøres innenfor den todelte målsettingen som også innebærer at vi skal høste av utmarksressursene gjennom beite med husdyr og tamrein.

Disse medlemmer peker på at Norge fører en rovdyrpolitikk som gjør at Norges fire større rovdyr, bjørn, ulv, jerv og gaupe, alle befinner seg på rødlista. Både bjørn og ulv er sterkt truet av utryddelse fra norsk natur. Disse medlemmer vil peke på at den skandinaviske ulvebestanden er så liten at den er sterkt innvirket.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne konstaterer at beskyttelsen av rovdirene har blitt svekket gjennom flere lov-

endringer som har åpnet for å skyte dyr som ikke har gjort skade. Disse medlemmer mener norsk rovdyrpolitikk må endres for at Norge skal følge opp målsetting 4.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å heve bestandsmålene for ulv, jerv, bjørn og gaupe og slå fast at bestandsmålene skal være minimumsmål, ikke maksimumsmål slik de fungerer i dag.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som reverserer de siste ti årenes endringer i naturmangfoldloven § 18 som har gjort det mulig å felle fredede rovdyr selv når de ikke har gjort skade.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke drives ulvejakt i ulvesonen, med unntak av skadefelling i ekstraordinære tilfeller.»

5.8.1 UTVALGTE NATURTYPER OG PRIORITERTE ARTER

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er viktig at oppfølgingsplanen for truet natur gjennomføres, og viser til at det er 23 arter og 16 naturtyper som er prioritert for oppfølging i planen. Utvalgte naturtyper er en hensynsregel for å ta vare på natur utenom verneområdene. Disse medlemmer mener det kan være aktuelt å bruke virkemiddelet med å etablere nye utvalgte naturtyper og prioriterte arter i fremtiden dersom dette er avgjørende for å stanse utryddelse av kritisk og sterkt truede arter eller avgjørende for å forebygge at arter og naturtyper får forverret status. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at dersom naturtypen eller arten kan tas vare på ved hjelp av flere tiltak, så skal det minst inngripende tiltaket og virkemiddelet velges.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til Innst. 294 S (2015–2016), der energi- og miljøkomiteen skriver:

«Komiteen mener prioriterte arter og utvalgte naturtyper er moderne virkemidler i naturforvaltningen, som er dynamiske, fleksible og treffsikre. Komiteen mener disse virkemidlene er avgjørende for å stanse tapet av naturmangfold, både i form av redningsaksjoner for arter som er kritisk og sterkt truet av utryddelse, men også for å forebygge at arter og naturtyper forverret status.»

Disse medlemmer konstaterer at ni år etter at forrige handlingsplan for naturmangfold ble behandlet

i Stortinget, har det blitt prioritert én ny art og utvalgt to nye naturtyper.

Disse medlemmer vil understreke at utvalgte naturtyper er en hensynsregel for å ta vare på natur utenom verneområdene. Særlig viktige natur kan få beskyttelse som utvalgt naturtype. I dag finnes det åtte utvalgte naturtyper. Utvalgte naturtyper gir forutsigbarhet for kommuner og utbyggere, særlig når systemet er ferdig utviklet, og myndighetene har utvalgt de naturtypene som trenger utvelgelse.

Disse medlemmer registrerer at oppfølgingsplanen for truet natur er et tverrsektorielt samarbeid som ble igangsatt som oppfølging av Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet. Disse medlemmer registrerer at oppfølgingsplanen ligger til grunn for arbeidet med den mest truede naturen, og at i arbeidet med utformingen av oppfølgingsplanen ble alle relevante tiltak og virkemidler vurdert. Disse medlemmer viser til at basert på kostnader, verdivurderinger og sannsynlig måloppnåelse er kun 23 arter og 16 naturtyper prioritert for oppfølging i planen. Disse medlemmer finner det merkelig at et så omfattende arbeid etter ni år har resultert i så å si ingenting, og at kun to nye naturtyper er utvalgt. Disse medlemmer mener det vil forenkle arealforvaltningen for kommunene og sikre den mest verdifulle naturen bedre om regjeringen sørger for å utvelge de mest verdifulle naturtypene som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å ferdigstille arbeidet med utvalgte naturtyper og sørge for at de mest verdifulle naturtypene får beskyttelse som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven innen 2030.»

Disse medlemmer registrerer at virkemiddelet prioriterte arter etter naturmangfoldloven er redningsaksjoner for truede arter i Norge. Disse medlemmer understreker at Norsk rødliste 2021 viser at det er mange arter som trenger en redningsaksjon for å få en livskraftig status. Disse medlemmer vil understreke at prioritering av arter bør brukes for å løfte arter ut av status som truet på rødlista. Disse medlemmer viser til at i oppfølgingsplanen som ligger til grunn for arbeidet med den mest truede naturen, ble kun arter i de to øverste kategorien av truethet vurdert for prioritering, det vil si de som er kritisk eller sterkt truet. Arter i den nederste truethetskategorien, «sårbar», er ikke vurdert for prioritering. I tillegg ble kun kritisk og sterkt truede arter som også er ansvarsarter, vurdert for prioritering. Disse medlemmer mener dette er en stor svakhet ved oppfølgingsplanen og ikke i tråd med føringene som lå til grunn da naturmangfoldloven ble vedtatt. Disse medlemmer understreker at vi nå 15 år

etter at naturmangfoldloven ble vedtatt, ikke har en samlet vurdering av hvilke av de truede artene i Norge som trenger prioritering. Disse medlemmer mener derfor det bør foretas en fornyet vurdering av hvilke arter som bør prioriteres i Norge.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvilke av de truede artene i Norge som bør bli prioriterte arter etter naturmangfoldloven.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til naturmangfoldlovens virkemidler «prioriterte arter» og «utvalgte naturtyper». Da naturmangfoldloven ble utarbeidet, ble det lagt opp til at et relativt høyt antall arter skulle prioriteres. I Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) Om naturmangfoldloven ble det vist til utredninger fra Direktoratet for naturforvaltning, som mente at ca. 400 arter totalt kunne være aktuelle som prioriterte arter.

Virkemidlene prioriterte arter og utvalgte naturtyper har vist seg å være gode for å sikre bevaring av truede arter og truet natur. Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet har i sine faginnspill til regjeringen pekt på prioriterte arter og utvalgte naturtyper som aktuelle tiltak for å ta vare på truet natur i skog og på utvalgte naturtyper som et effektivt arealbasert bevaringstiltak (OECM).

Det er i dag 14 prioriterte arter og åtte utvalgte naturtyper. Det finnes en rekke arter og naturtyper som møter kriteriene for å omfattes av disse virkemidlene. Disse medlemmer vil peke på at dagens 14 prioriterte arter er langt unna de 400 artene som kunne være aktuelle da naturmangfoldloven ble vedtatt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen løpende utpeke nye prioriterte arter og utvalgte naturtyper, med mål om at det i 2030 skal være rundt 400 prioriterte arter og en solid økning i antall utvalgte naturtyper, basert på råd fra fagdirektoratene.»

5.9 Mål 5: Sikre bærekraftig, sikker og lovlig høsting og handel med ville arter

Komiteen viser til at mål 5 i den globale naturavtalen lyder som følger:

«Sikre at bruk av, høsting av og handel med villtvende arter er bærekraftig, trygg og lovlig og ikke medfører overbeskatning, minimere påvirkningene på andre arter og økosystemer, at risikoen for spredning av patogener er redusert, og at økosystemtilnærming blir brukt,

samtidig som urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle bærekraftige bruk respekteres og beskyttes.»

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å fastsette følgende målsetting for mål 5:

«Norge vil fortsette å arbeide for bærekraftig, trygg og lovlig bruk, høsting og handel av viltlevende arter, både nasjonalt og internasjonalt, og arbeide for å minimere påvirkning på andre arter og økosystemer gjennom økosystembasert forvaltning.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne peker på at økosystemene i norske hav- og kystområder er under press. Disse medlemmer viser til at regjeringen i meldingen skriver at norske sjøfuglbestander er estimert å ha gått tilbake med 80 pst. siden 1970. Disse medlemmer viser til at gytebestanden av reke i Skagerrak og Nordsjøen ifølge Havforskningsinstituttet anslås å ha falt med 80–90 pst. på 100 år, og at bestanden av torsk i Skagerrak og Oslofjorden har hatt en tilsvarende utvikling. Disse medlemmer mener vår høsting, enten direkte eller indirekte, bidrar til denne situasjonen. Disse medlemmer viser til at fiskerimetoder som har store konsekvenser for biologisk mangfold, som tråling, tillates i stort omfang, selv inne i marine nasjonalparker og verneområder.

Disse medlemmer mener bunntråling ikke lenger skal tillates i vernede områder. Dette bør også legges til grunn når nye områder for vern skal defineres for å oppfylle naturavtalens mål om 30 prosent vern eller bevaring til havs.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette tråle- og snurrevadsforbud i alle marine nasjonalparker og verneområder.»

«Stortinget ber regjeringen innføre adaptive forvaltningsplaner med fiskeriforbud som kan justeres i tråd med bestandenes tilstand, i forbindelse med alle marine nasjonalparker og verneområder.»

5.10 Mål 6: Redusere introduksjon av fremmede arter

Komiteen viser til at mål 6 i den globale naturavtalen lyder som følger:

«Eliminere, minimere, redusere og/eller avbøte påvirkningen fra fremmede skadelige arter på naturmangfold og økosystemtjenester ved å identifisere og håndtere introduksjonsveier for fremmede arter, forhindre at prioriterte fremmede skadelige arter introduseres og etableres, redusere introduksjons- og etableringstakten for andre kjente eller potensielle fremmede skadelige arter med minst 50 prosent innen 2030,

og utrydde eller kontrollere fremmede skadelige arter, især på prioriterte steder, for eksempel øyer.»

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å fastsette følgende målsetting for mål 6:

«Norge har redusert påvirkningen fra fremmede skadelige arter på naturmangfold samt redusert introduksjons- og etableringstakten for fremmede skadelige arter.»

Komiteen merker seg at fremmede skadelige arter er en av de viktigste driverne for nedgangen i naturmangfold globalt og i Norge. Komiteen viser til tiltaksplanen «Bekjempelse av fremmede skadelige organismer – Tiltaksplan 2020–2025», som fastsetter mål og tiltak for å redusere risikoen for negative effekter av fremmede skadelige organismer i Norge.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Vitenskapskomiteen for mat og miljø nylig har publisert en rapport der det framgår at det er stor risiko for introduksjon av fremmede arter ved import av jord og andre vekstmedier som følger med planter og planteprodukter. Disse medlemmer mener det er viktig at regjeringen gjennomgår forskrift mot fremmede organismer og styrker de forebyggende tiltakene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mener regjeringens nasjonale mål for det globale mål 6, å redusere introduksjon av fremmede arter, er altfor svakt. Fremmede arter er en økende trussel mot stedegent biologisk mangfold. Med økte klimaendringer vil trusselen forverres, og det er behov for klare mål for reduksjon av fremmede arter i Norge. Selv om Norge har kommet lengre enn mange andre land når det gjelder kunnskapsoppbygging og til dels å forhindre introduksjon av utvalgte fremmede arter, er det behov for en tydeligere stadfesting av konkrete mål for å redusere introduksjonen av nye og virkningen av eksisterende fremmede arter i Norge. Utfordringer med fremmede arter kan reduseres betraktelig ved å redusere innføring av nye arter gjennom kjente innførselsveier, som for eksempel som del av planteprodukter.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette mål om å halvere introduksjon og etablering av fremmede skadelige arter i havet, langs kysten, i ferskvann og på land innen 2030.»

«Stortinget ber regjeringen innen 2028 etablere et forbud mot import og omsetning av planter og plante-

produkter, herunder med jordklump, med høy risiko for økosystemer i Norge.»

5.11 Mål 7: Redusere forurensingen

Komiteen viser til at mål 7 i den globale naturavtalen lyder som følger:

«Innen 2030 redusere risikoene for og negative konsekvenser av forurensning fra alle kilder til nivåer som ikke skader naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester og samtidig vurdere kumulative effekter, blant annet ved å redusere tapet av næringsstoffer til miljøet til det halve, herunder gjennom en mer effektiv bruk og fordeling av næringsstoffer, ved minst å halvere den samlede risikoen fra pesticider og svært farlige kjemikalier, inkludert gjennom en integrert og vitenskapsbasert skadedyrkontroll der det tas hensyn til matsikkerhet og levekår, og ved å forhindre, redusere og arbeide for å eliminere plastforurensning.»

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å fastsette følgende målsetting for mål 7:

«Innen 2030 har forurensning fra miljøgifter og helse- og miljøfarlige kjemikalier, sur nedbør, tapet av næringsstoffer fra jordbruk, og utslipp fra avløp, akvakultur og annen industri lav påvirkning på naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester.»

Komiteen viser til at forurensning skjer i form av tilførsel av næringsstoffer, særlig fra utslipp fra avløp og avrenning fra jordbruk samt fiskeoppdrett. Videre er plastforurensning og spredning av mikroplast et varig og omfattende problem med konsekvenser for ulike økosystem.

Komiteen viser til de regionale vannforvaltningsplanene, som inneholder en rekke tiltak for å redusere forurensning av vannmiljø. Komiteen vil videre understreke viktigheten av at Norge er en pådriver for å utvikle globale avtaler og EU/EØS-regelverk som reduserer den samlede risikoen fra bruk og utslipp av miljøgifter.

Komiteen merker seg at regjeringen sendte forslaget til revidert gjødselregelverk på høring våren 2024, og at det tas sikte på at et nytt regelverk trer i kraft fra 1. januar 2025. I jordbruksoppgjøret for 2023 ble videre partene enige om å utarbeide en helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket.

5.11.1 PLASTFORURENSNING

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne påpeker at støtten til opprydding av marin forsøpling er redusert. Disse medlemmer understreker betydningen av å øke støtten til å gjennomføre oppryddingsprosjekter for å unngå plastforurensning.

Disse medlemmer viser videre til at verdens land ikke ble enige om en global plastavtale, og understreker betydningen av at Norge fortsetter sitt arbeid for å få en slik avtale på plass.

5.12 Klimatilpasning

Komiteen viser til komiteens behandling av Meld St. 26 (2022–2023) Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn, og komiteens merknader og forslag i innstillingen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at Miljødirektoratet har utarbeidet en egen veileder om klimatilpasning av naturmiljø for kommunene og deres planarbeid. I veilederen er fem prinsipper for klimatilpasset naturforvaltning trukket frem: 1. Ivareta klimautsatte arter og naturtyper 2. Planlegg for endringer i naturen og sikre klimarobuste økosystem 3. Sikre natur som bidrar til å dempe andre klimavirkninger 4. Se utslipp av klimagasser og klimatilpasning i sammenheng 5. Sikre vurderinger av samlet belastning. Disse medlemmer mener prinsippene må gjøres gjeldende for all forvaltning av natur i Norge, den som skjer både i statlig og i kommunal regi.

Disse medlemmer registrerer at Klima- og miljødepartementet i rundskrivet T-2/16 Nasjonale og vesentlige regionale interesser har klargjort hva som regnes som nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet. Nasjonale- og vesentlige regionale interesser kan begrunne innsigelser til kommunale planer fra statsforvalterne. Disse medlemmer har registrert at særlig karbonrike arealer ikke er omfattet i rundskrivet. Disse medlemmer forutsetter at rundskrivet oppdateres, ettersom utkastet til statlige planretningslinjer sier at

«omdisponering og nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr, tidevannssump, andre typer våtmark og skog, skal unngås så langt som mulig».

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at økosystemene er avgjørende for å bremse klimaendringene fordi de binder og lagrer store mengder karbon. Disse medlemmer har merket seg at det i meldingen foreslås en retningslinje som vektlegger hensynet til blant annet karbonrike arealer for å bidra til at evnen til karbonlagring og klimatilpasning opprettholdes. Disse medlemmer mener det er behov økt innsats for å øke den naturlige karbonlagringen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et nasjonalt mål og en strategi for å øke den naturlige karbonlagringen i norsk natur og landskap.»

5.13 Bærekraftig forbruk

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å fastsette et nasjonalt bidrag som oppfølging av mål 16 i den globale naturavtalen, som lyder:

«Innen 2030

- kan forbrukere enkelt ta bærekraftige valg som reduserer eget fotavtrykk fra forbruk
- skal veksten i avfallsmengden være vesentlig redusert, og materialgjenvinning av avfall øke
- blir en større andel av husholdningsavfallet og lignende næringsavfall forberedt til ombruk eller materialgjenvunnet og mer av plastemballasjen materialgjenvunnet
- er matsvinnet redusert
- har produkter lengre holdbarhet, kan repareres og inneholder mer sekundær råvare»

Komiteen viser til at Norge har et av verdens høyeste materielle forbruk, og at forbruket påvirker miljøtilstanden og naturområder globalt. Komiteen mener det er viktig at det tas flere grep i årene fremover for å få en mer sirkulær økonomi med høyere grad av resurseffektivitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Representantforslag 176 S (2023–2024) om en reell handlingsplan for sirkulær økonomi, og til merknader og titalls forslag fra medlemmer fra Høyre i Innst. 64 S (2024–2025).

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne understreker at Norge har et materialgjennvinningsmål på 55 pst. innen 2025 og 60 pst. innen 2030, i henhold til rammedirektivet om avfall. Disse medlemmer viser til at regjeringen i sin naturmelding foreslår å fastsette et nasjonalt bidrag som ikke er i samsvar med denne forpliktelsen. Disse medlemmer mener at det er avgjørende at regjeringen fører en politikk som gjør at vi når målet om 60 pst. materialgjenvinning innen 2030.

Disse medlemmer peker på at Norges høye økologiske fotavtrykk og globale arealbeslag blant annet skyldes høyt forbruk av materialer, klær, biodrivstoff, kjøtt og importerte kraftforråvarer. Disse medlemmer viser til høringsinnspillet fra Framtiden i våre hender, der det foreslås å sette et reduksjonsmål for bruk av primære råvarer. På samme måte som Norge styrer etter klimamål for å redusere utslipp, må Norge styre etter et reduksjonsmål for bruk av primære råvarer for å skåne natur i inn- og utland. Dette bør suppleres med et mål for redusert arealbeslag som følge av norsk forbruk og målsettinger for sirkularitet i ulike næringer.

Disse medlemmer mener målet må være at forbruket av råvarer, arealer og ressurser i Norge reduseres til et nivå der nordmenn ikke legger beslag på mer enn sin rettfærdige andel av klodens ressurser. En slik målsetting handler både om å bevare klodens økosystemer, artsmangfold og produksjonsevne og om å fordele klodens begrensede ressurser på en rettfærdig måte på tvers av landegrenser og generasjoner.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere et reduksjonsmål for bruk av primære råvarer, et mål for redusert arealbeslag som følge av norsk forbruk og målsettinger for sirkularitet i ulike næringer.»

5.14 Renere Oslofjord

Komiteen viser til at Oslofjorden er et svært viktig område for mange, både for dem som har fjorden som yrkesgrunnlag, fritidsbrukere og andre som lever i nærheten av fjorden. Dette fjordområdet ligger langs det tettest befolkede området i Norge og er dermed gjennstand for mange ulike påvirkningsfaktorer, også fra fiskeri. Avrenning fra store deler av østlandsområdet har sine utløp i Oslofjorden, og utslipp fra kommunale avløp og avløp i spredt bebyggelse samt avrenning fra landbruket er blant de største påvirkningene på Oslofjorden. I tillegg påvirker klimaendringene miljøet og forsterker effektene av menneskelig aktivitet.

Komiteen viser til at regjeringen Solberg, bestående av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, i mars 2021 la frem Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv (Oslofjordplanen), og at denne planen ligger til grunn for arbeidet med å forbedre miljøtilstanden og det biologiske mangfoldet i Oslofjorden. Komiteen mener at tiltakene i samarbeid med lokale og regionale myndigheter må forsterkes i årene som kommer.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at økosystemet i Oslofjorden er i ubalanse. Det er særlig på grunn av utslipp av næringsalter, miljøgifter og klimaendringer, samt fysisk påvirkning og fiske.

Disse medlemmer viser til at det iverksettes tiltak både nasjonalt, regionalt og lokalt. I tillegg er det mange private og frivillige aktører som jobber med ulike tiltak for å redde Oslofjorden. Tiltakene som følger av Oslofjordplanen og nye tiltak som vedtas, vil berøre kommuner, privat næringsliv, fiskeri og landbruk. Det er derfor nødvendig med en god styring og koordinering

av tiltakene. Disse medlemmer mener at koordineringen og styringen av tiltakene må bedres og forsterkes fremover. Det er viktig at tiltakene er godt forankret og kostnadseffektive.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen Solberg, bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, i 2019 innførte flere innstrammende tiltak for yrkes- og fritidsfiske, herunder hummerfredningsområder og forbud mot alt fiske i gytefelt for torsk 1. januar–30. april, forbud mot å fiske med bunnsatte garn innenfor grunnlinjen fra og med Telemark til grensen mot Sverige, og forbud mot å fiske torsk innenfor grunnlinjen fra og med Telemark til grensen mot Sverige. Disse medlemmer viser videre til at et punkt i «helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden» (Oslofjordplanen) var å vurdere strengere regulering av bunntråling.

Disse medlemmer viser til at Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet i 2024 fikk i oppdrag av Nærings- og fiskeridepartementet å levere faglige råd om nye tiltak innen fiskeri i Oslofjorden, for å bygge opp fiskebestandene og et velfungerende økosystem. Fiskeridirektoratet ga i juni 2024 råd om å høre tre ulike alternativer for reguleringstiltak, der to alternativer gikk lenger enn gjeldende reguleringer. Tiltakene ble anbefalt å vare i 10 år.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at alternativ 2 styrker tiltakene fra 2019 ved å øke artsselektiviteten i yrkesfisket og forby fritidsfiske med alle andre redskaper enn teine og stang/håndsnøre. Alternativet inneholder en rekke tiltak for yrkesfiske og fritidsfiske. Formålet er å redusere ytterligere uttaket av torsk og annen bunnfisk i Oslofjorden. Disse medlemmer viser til at Fiskeridirektoratet skriver at de er trygge på at tiltakene vil gi noen positive økosystemeffekter.

Disse medlemmer viser til at alternativ 3 foreslår en innføring av tre større nullfiskeområder hvor alt fiske stanses. Områdene utgjør 1) indre del av fjorden innenfor en linje mellom Horten og Moss, 2) område i Færder nasjonalpark og 3) område i Ytre Hvaler nasjonalpark. Videre foreslås fiske etter sild og brisling stanset i hele fjorden innenfor en linje som følger de sørlige grensene til nasjonalparkene. Formålet er å bygge opp igjen økosystemet og få et bedre balansert næringsnett, med større tilstedeværelse av stor fisk. Alternativ 3 er det eneste alternativet som innebærer å opprette trålfrie soner. Fiskeridirektoratet skriver at dette er det alternativet som med størst sikkerhet vil kunne gi de ønskede økosystemeffektene i områder hvor bunntråling

forbys. Samtidig skriver Fiskeridirektoratet at konsekvensene vil være store både for yrkes- og fritidsfiske, da det i realiteten betyr stans i alt yrkes- og fritidsfiske innenfor et område som tilsvarer omtrent halve Oslofjorden, i tillegg til stans i fisket etter sild og brisling i hele Oslofjorden.

Disse medlemmer mener at alternativ 2 fra Fiskeridirektoratet ikke er tilstrekkelig for å bygge opp igjen økosystemet i Oslofjorden, og at det også er behov for å innføre soner med nullfiskeområder dersom tiltakene skal få tilstrekkelig effekt.

Disse medlemmer mener imidlertid regjeringen må vurdere nærmere areal og omfang av disse nullfiskeområdene, og sende forslag ut på høring, så raskt som mulig. Disse medlemmer mener videre det er behov for å innføre et fiske- og tråleforbud i deler av nasjonalparkene i Oslofjorden/Skagerrak for å gjøre vernet av nasjonalparkene mer effektivt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er viktig at konsekvensene av tråleforbud minimeres, for eksempel ved å reservere de åpne områdene for de mindre reketralerne. Disse medlemmer mener tiltakene bør vurderes på nytt etter fem år.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og sende på høring forslag til områder med nullfiskesoner og bunntrålfrie soner i Oslofjorden og Indre Skagerrak.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Oslofjorden er viktig for naturmangfoldet i dens nedslagsområde, men også nasjonalt. Det er derfor avgjørende å sikre gode forhold for gjenoppbygging av økosystemene. Disse medlemmer vil understreke at nitrogenfjerning av avløpsvann vil spille en viktig rolle. Det vises til Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for 2025, hvor det foreslås en økning på 100 mill. kroner til nitrogenrensing av Oslofjorden.

Disse medlemmer er derimot kritiske til å overlate de totale kostnadene rundt nitrogenfjerning til innbyggerne og kommunene. Disse medlemmer viser derfor til Fremskrittspartiets tidligere forslag vedrørende Oslofjorden.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at Oslofjorden var en av Norges mest artsrike fjorder, og at det i dag står dårlig til med miljøet. Påvirkningene på fjordsys-

temet i Oslofjorden har over tid blitt langt større enn økologien kan tåle. Disse medlemmer viser til at regjeringen utgått av Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti la frem en helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden våren 2021. Planen inneholder tiltak som skal bedre miljøtilstanden, herunder tiltak for å redusere utslipp fra avløp, arealavrenning fra jordbruk, tilførsler av miljøgifter og marin forsøpling, ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner, samt restaurere naturverdier.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener Oslofjorden er et svært viktig restaureringsprosjekt som omfatter tiltak over hele Østlandet og fra svenskegrensen til Agder og Skagerrak. Disse medlemmer mener videre at det bør knyttes opp til målet om 30 pst. restaurering innen 2030.

Disse medlemmer viser til at Fiskeridirektoratet har lagt frem ulike forslag for å redusere fiske i Oslofjorden. Disse medlemmer mener at regjeringen bør legge til grunn det strengeste forbudet, med fiskeriforbud innenfor Drøbak og i nasjonalparkene i Ytre Oslofjord de neste 10 år.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen i 2023 mottok en statusrapport fra Miljødirektoratet som konkluderte med at arbeidet med å ta vare på fjorden går for sakte, og at tiltakene er utilstrekkelige. Disse medlemmer har merket seg at tall fra Havforskningsinstituttet viser at torskebestanden i Oslofjorden og Indre Skagerrak er redusert med 86 pst. på 100 år, og at bestandene av reke i Skagerrak også har en dramatisk utvikling.

Disse medlemmer viser til at dagens Oslofjordpolitikk innebærer at regjeringen tillater omfattende beskatning av og inngrep mot økosystemelementer som allerede er sterkt presset. Disse medlemmer viser til at Havforskningsinstituttet i rapporten «Evaluering av tiltak for vern av kysttorsk i sør innført juni 2019» (21. desember 2022) har slått fast at «et bestandskompleks bestående av kraftig reduserte bestander vil være svært sårbart for ethvert fisketrykk». Disse medlemmer viser til at Miljødirektoratet i september 2024 anbefalte innføring av nullfiskezoner basert på en utredning bestilt av regjeringen.

Disse medlemmer konstaterer at regjeringens handlingsplan for naturen ikke inneholder nye tiltak for å ta vare på Oslofjorden.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en oppdatering av Oslofjordplanen med nye og forsterkede tiltak for å bedre tilstanden.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å redusere bifangsten i rekefisket i Oslofjorden og Skagerrak, herunder forbud mot bruk av oppsamlingspose og krepseåpning i trålen.»

«Stortinget ber regjeringen innføre nullfiskeområder i Oslofjorden basert på anbefalingene fra Miljødirektoratet.»

«Stortinget ber regjeringen etablere et moratorium mot bunntråling i de marine nasjonalparkene i Oslofjorden.»

«Stortinget ber regjeringen i revidert nasjonalbudsjettbudsjett 2025 legge frem forsterkede tiltak for å redusere nitrogenavrenning og næringsbelastning fra bekker, elver og vassdrag til Oslofjorden.»

«Stortinget ber regjeringen skjerpe tiltakene for å redusere nitrogenutslipp fra avløp i Oslofjordens nedbørsfelt.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en kompensasjonsordning for fiskere som må legge om eller sette virksomheten på pause som følge av nye miljøreguleringer.»

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen dekke minst 25 pst. av kommunenes utgifter til etablering av nitrogenrenseanlegg.»

5.15 Mål 12: Grønne byer og tettsteder

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til betydningen av nærnatur og det å ivareta og øke det biologiske mangfoldet i byer og tettsteder. Det er sentralt at regjeringen samarbeider med kommunene for å støtte opp under et slikt arbeid. I denne sammenheng peker disse medlemmer på at Natursats kan være et viktig virkemiddel.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre forskrift slik at det blir mulig å etablere bynasjonalparker, etter modell fra Sverige og Finland.»

Disse medlemmer mener nærnaturen i og rundt byene er avgjørende for friluftsliv, naturopplevelser og rekreasjon. I tillegg er denne naturen utsatt for utbyggingspress, fordi nærhet til byen gjør områdene attraktive for ulike utbyggingsformål.

I Osloregionen har markaloven lenge gitt verdifull beskyttelse mot store utbygginger i svært viktige friluftsområder. Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne mener en slik lov bør innføres i flere byer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag om etablering av markalover som beskytter bymarker, byfjell og nærnatur rundt store norske byer som Bergen, Trondheim, Drammen, Kristiansand og Tromsø etter modell av markaloven i Oslo.»

Komiteens medlemmer fra Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag som gjør det mulig å etablere markaforskrifter med lovfestede markagrensener rundt norske byer for å beskytte bymarker i byfjell og nærnatur.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at markaloven ikke gir beskyttelse mot flatehogst som rammer både natur, dyreliv og friluftsverdier. En rekke viktige markaområder i Osloregionen ligger dessuten utenfor lovens virkeområde. Det er derfor behov for å styrke markaloven og utvide den til å gjelde nye områder.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til endringer i markaloven der Nesodmarka, Frogmarka og Hurummarka inkluderes i loven.»

Disse medlemmer viser til at Osloregionen er et av Norges mest artsrike områder, og at markaområdene rundt Oslo er blant områdene som er mest brukt til friluftsliv, rekreasjon og naturopplevelser. Derfor er området godt egnet for nye, store verneområder der hensynet til natur, dyreliv og friluftsliv prioriteres. Disse medlemmer vil peke på naturavtalens målsetting

om å iverksette restaurering av 30 pst. av den forringede naturen innen 2030. Disse medlemmer mener Oslomarka og andre lavtliggende områder har stort potensial for restaurering av mangfoldig natur og dyreliv som også vil ha stor verdi for friluftslivet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan Oslomarka kan være pionerområde for restaurering av naturverdier, artsmangfold og naturopplevelser.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om etablering av en nasjonalpark i Nordmarka og Krokskogen-området.»

5.16 Ivaretagelse av urfolks rettigheter

Komiteen viser til at den globale naturavtalen anerkjenner urfolks og lokalsamfunns roller og bidrag som forvaltere av naturmangfold. Komiteen er enig i at det er viktig med en deltakende og helhetlig arealplanlegging med respekt for urfolks rettigheter og det lokale selvstyre, og viser til at dette gjenspeiles i regjeringens forslag til målsetting som Norges bidrag til mål 1 og mål 9 i naturavtalen.

Komiteen viser til at det alltid gjennomføres eller tilbys konsultasjoner med Sametinget eller andre representanter for samiske interesser i verneprosesser der disse er berørt. Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å utarbeide retningslinjer for behandling av saker der samiske interesser er berørt av tiltak og aktiviteter det søkes om tillatelse til i verneområdene.

Komiteen viser videre til at Norge gjennom Klima- og skoginitiativet støtter opp under urfolks råderett over skogområder internasjonalt, og at det også er et sentralt virkemiddel for å sikre bevaring av skogområdene globalt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til den sterke betydningen urfolk har som forvaltere av naturmangfoldet. Disse medlemmer viser til at naturavtalen anerkjenner hvilken viktig rolle urfolk har som voktere av naturmangfold og som partnere i bevaring, reparering og bærekraftig bruk av naturmangfoldet. Disse medlemmer mener derfor at dette må legges til grunn i nasjonal implementering av avtalen, og at Norge må sikre at urfolks rettigheter, kunnskaper, innovasjoner, verdier og praksiser respekteres.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøparti-

et De Grønne viser til viktigheten av å bruke urfolkskunnskap og samisk urfolkskunnskap i håndtering av naturkrisen. Statusen til samisk urfolkskunnskap bør styrkes gjennom tydeligere krav og forbedret praksis for inkludering av urfolkskunnskap i beslutningsgrunnlag i areal- og miljøforvaltningen. I tillegg er det behov for å legge til rette for aktiv videreføring av kunnskapen fra generasjon til generasjon slik at samisk urfolkskunnskap opprettholdes som levende kunnskapsbase i en verden i endring.

Disse medlemmer støtter at eldre verneforskrifter tas opp til revisjon, og at det lages en veileder for vektlegging av naturgrunnlaget for samisk kultur i verneområder.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener også at det i én eller flere nasjonalparker som i hovedsak ligger innenfor samiske bruksområder, bør settes i gang et forsøk hvor flertallet av medlemmene av nasjonalparkstyret representerer samiske rettigheter og interesser.

Disse medlemmer mener også at det trengs en gjennomgang av naturmangfoldlovens kapittel 5 (områdevern) for å sikre at områdevern tillater tradisjonell samisk naturbruk og samisk kulturutøvelse, som ikke skader verneinteressene og er i tråd med folkerettens beskyttelse og krav.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i et forsøk sørge for at det i ett eller flere nasjonalparkstyret i samiske områder er et flertall bestående av representanter for samiske rettigheter og interesser.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at Stortinget i høst behandlet Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport, og at disse medlemmer fremmet forslag om å styrke kunnskapen om samer, kvener/norskfinner og skogfinner i forvaltningen på alle forvaltningsnivå:

«Stortinget ber regjeringen lage en handlingsplan for hvordan kunnskap om fornorskingen, og om samer, kvener/norskfinner og skogfinner, kan styrkes i forvaltningen på alle forvaltningsnivå.»

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom naturmangfoldlovens kapittel 5, med tanke på at områdevern skal tillate tradisjonell samisk naturbruk og samisk kulturutøvelse, og komme tilbake til Stortinget med et forslag til lovendring.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener det er avgjørende at urfolk og deres interesser har mulighet til å være skikkelig involvert i saker som angår områder de bruker, enten det er snakk om planlagte inngrep i områdene eller vern av naturen. Disse medlemmer mener at konsultasjonsprosessene er svært viktige, men ikke de eneste viktige prosessene, spesielt ikke i inngrepssaker. Disse medlemmer vil her vise til brevet fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) til Energidepartementet datert 6. desember 2024, hvor regjeringens evaluering av Fosen-saken, som er i statsbudsjettet for 2025, diskuteres. NIM skriver blant annet dette i sitt brev:

«Men vi vil fremheve at ressursforholdet i utbyggingssaker ikke bare blir *opplevd* som skjevt, det er skjevt. Selskapene har store tilgjengelige ressurser når det gjelder saksbehandling og juridisk ekspertise, og det samme har staten. I vindkraftsaker kan reindriften ikke søke om dekning av utgifter til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp fra tidlig av i konsesjonsprosessen, slik det bl.a. er i vannkraftssaker.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne vil i den forbindelse vise til behandlingen av Dokument 8:4 S (2024–2025), hvor Sosialistisk Venstreparti og Venstre foreslo følgende:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring som sikrer at det gis nødvendig økonomisk bistand til behandlingen av søknader om kraftutbyggingssaker, som vindkraft, på linje med det som gis til berørte parter i forbindelse med søknader om vannkraftutbygging etter vassdragsreguleringsloven.»

Disse medlemmer merker seg at meldingen påstår at den ikke inneholder tiltak som påvirker samiske interesser direkte. Likevel innfører meldingen et helt nytt prinsipp C i forvaltningen, om at «fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, samfunnskritisk digital infrastruktur og forsvar vektet tungt ved konflikter mellom utbyggingsformål» for kommunale, regionale og nasjonale myndigheter. Disse medlemmer peker på at det nå er et voldsomt press fra nettopp slike utbyggingsformål, særlig i samiske områder fra Trøndelag til Finnmark. Derfor inneholder meldingen bestemmelser som i aller høyeste grad angår samiske interesser.

Videre skriver regjeringen i meldingen at konsultasjonsplikten skal gjelde. Disse medlemmer viser til at det er en pågående rettsprosess, der Sametinget anklager regjeringen for å ha brutt konsultasjonsplikten i forbindelse med beslutningen om å elektrifisere Melkøya. Staten har gått inn som partshjelp for Statnett, mot Sametinget, på tross av den dårlige erfaringen fra Fosendommen.

Disse medlemmer viser også til høringsinnspill fra Sametinget og Norske Reindriftsamers Landsforbund, som har kommet til konkrete forslag til hvordan man kan styrke bevaringen av natur i tråd med naturavtalen og i samspill med den kunnskapen som urfolk besitter.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre endringer i forskrift om konsekvensutredninger for å sikre at samisk urfolkskunnskap inkluderes i utredningene.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av naturmangfoldloven for å se nærmere på bruken av samisk urfolkskunnskap.»

«Stortinget ber regjeringen opprette en samisk referansegruppe for kvalitetssikring av kunnskapen i konsekvensutredninger.»

5.17 Forskning

Komiteen viser til at klima og tap av naturmangfold er en av seks tematiske prioriteringer som danner utgangspunkt for Meld. St. 5 (2022–2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032, og at den naturrelaterte forskningen foregår i forskningsinstituttene, i universitets- og høyskolesektoren og til en viss grad i næringslivet. Komiteen viser til behovet for mer kartlegging, naturovervåking, forskning og arbeid med fagsystemer for å sikre en mer bærekraftig forvaltning av natur i årene fremover. Komiteen mener nye datakilder og analysemetoder med bruk av fjernmåling og kunstig intelligens kan være viktige bidrag for å styrke vår kunnskap om natur og hvordan naturen utvikler seg. Komiteen støtter at kartleggingen av naturtyper på land etter NiN-systemet vil fortsette med prioritet i områder med stor aktivitet og utbyggingspress.

Komiteen viser til mål 21 i den globale naturavtalen og regjeringens forslag til følgende målsetting for mål 21 i Norge:

«Innen 2030 er kunnskapen om status og utvikling i hovedøkosystemene, deres utbredelse, tilstand og økosystemtjenester styrket og tilgjengeliggjort i naturregnskap.»

Komiteens medlemmer fra Høyre er bekymret over nedadgående kunnskap om naturfag hos norske elever i norsk skole. Disse medlemmer viser til at Høyre ved flere anledninger har foreslått en økt satsing på naturfag i skolen, og at regjeringen Solberg foreslo å innføre en ekstra time naturfag i uken på ungdomstrinnene. Disse medlemmer viser til Høyres merknader og forslag i Innst. 55 S (2024–2025) om En

mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at økt kunnskap om naturen, og presset mot naturen, og faglig naturveiledning, er avgjørende for å skape gode beslutninger på alle nivåer.

Disse medlemmer viser til at nasjonale myndigheter i dag gir tilskudd til naturinformasjon gjennom tilskuddsordningen over kap. 1420, post 85 Tilskudd til besøksenter for natur og verdens arv, som er bevilget med 103,9 mill. kroner for 2025. Disse medlemmer viser til at ordningen er tematisk inndelt, og at nasjonalparker, villrein, våtmark, rovdyr, villaks, skog, Oslofjorden og verdensarv er temaene regjeringen ønsker at skal ha besøksentre. Disse medlemmer mener temaet klima og natur, inkludert hvordan klimaendringene endrer naturen vår, er et tema som er viktig å formidle i besøksenter. Disse medlemmer mener formidling knyttet til klima og natur er særlig verdifull fordi klimaet endrer seg raskt, og fordi løsningene kan være de samme, men også inneholde dilemmaer.

Disse medlemmer viser til at Klimapark 2469 i dag fungerer som et besøksenter som formidler kunnskap om klima og natur, men at senteret aldri har vært sertifisert som besøksenter fordi klima og natur ikke har vært et tema for tilskuddsordningen.

5.18 Norges internasjonale naturarbeid

Komiteen viser til at Norge bidrar betydelig for å ta vare på natur i andre land gjennom blant annet Klima- og skoginitiativet. I 2022 utgjorde Klima- og skoginitiativet på 4,1 mrd. kroner om lag 75 pst. av norsk naturbistand, og om lag 8 pst. av det totale bistandsbudsjettet. Komiteen mener å redusere og reversere tap av tropisk skog er viktig for å ta vare på naturens økosystemer og karbonlagre, og at dette er sentralt for å nå målene i naturavtalen og Parisavtalen.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at Norge bør øke støtten til Det globale miljøfondet (GEF), FNs støtteordning under naturavtalen, for å ta vare på natur internasjonalt.

5.19 Naturrisiko

Komiteen viser til Naturrisikoutvalget og deres rapport NOU 2024:2 I samspill med naturen – Naturrisiko for næringer, sektorer og samfunn i Norge, som omtaler at vurdering av naturrisiko bør inn i kunnskapsgrunnlaget for offentlige beslutninger i større grad.

Komiteen viser til at naturrisiko av utvalget defineres som «faren for negative konsekvenser for aktører og samfunn ved tap og forringelse av natur og naturmangfold».

6. Komiteens merknader til Dokument 8:177 S (2023–2024)

Komiteen viser til Dokument 8:177 S (2023–2024) om oppfølging av kvalitetsnormen for villaks, som behandles som en del av innstillingen.

Komiteen viser til at den siste rapporten fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) beskriver at antall laks som kom tilbake fra havet til Norge for å gyte i 2022, var blant de laveste som noen gang er registrert. Ifølge den siste klassifiseringen av laks etter kvalitetsnormen var 11 pst. av laksebestandene i dårlig tilstand og 41 pst. i svært dårlig tilstand. Komiteen viser til at det er mange faktorer som påvirker villaksbestanden, herunder spredning av fremmede arter, lakselus, pukkellaks, sur nedbør, rømt fisk fra lakseoppdrett og fysiske inngrep uten moderne miljøvilkår.

Komiteen viser til at gjennom plenarvedtak i Stortinget har 52 norske vassdrag fått status som nasjonale laksevassdrag, og 29 fjorder har fått status som nasjonale laksefjorder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til det sammensatte bildet av faktorer som påvirker villaksens tilstand. Disse medlemmer er bekymret for laksebestanden i Norge og mener at myndighetene må ha en helhetlig tilnærming til å bedre bestanden. Disse medlemmer støtter forslaget i Dokument 8:177 S (2023–2024) om å få lagt frem en stortingsmelding med forslag til virkemidler for hvordan alle laksebestander skal sikres minimum «god kvalitet» etter kvalitetsnormen for villaks. Disse medlemmer mener dette er en naturlig oppfølging etter den dramatiske nedgangen av innsig i norske vassdrag av villaks.

Komiteen mener villaksens tilstand er bekymringsverdig. Over flere tiår har bestanden av villaks gått drastisk ned i mange land, inkludert Norge. Sommeren 2024 viste særlig lave innsig av villaks, noe som understreker alvorret i situasjonen. For å beskytte og styrke villaksbestanden må tiltakene være omfattende og adressere de komplekse utfordringene som påvirker arten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at utvikling og implementering av ny teknologi er avgjørende. Selv om arbeidet med en miljøteknologiordning tidligere ble igangsatt, har det vært år med manglende oppfølging. I 2024 ble det imidlertid flertall i Stortinget for å gjenoppta ordningen.

Pukkellaks, en fremmed art som utgjør en betydelig trussel mot økosystemene i norske vassdrag, krever en målrettet innsats. Tiltak som bruk av moderne teknologi kan bidra til å redusere bestanden. Videre er det behov for konkrete tiltak som bygging av laksetrappes, slik at laksen kan få tilgang til flere områder av vassdragene og dermed øke sitt leveområde.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til at mange laksebestander i Norge i dag er truet eller har gått tapt. Rømt oppdrettsfisk, lakselus, pukkellaks og klimaendringer er nå de største truslene mot villaksen. Mengden laks som årlig kommer fra havet til Norge, er mer enn halvert siden 1980-tallet, og situasjonen er kritisk. Antallet laks som kom fra havet til Norge i 2023, var på det nest laveste nivået noen gang, og de to laveste innsigene har kommet i løpet av de tre siste årene.

Disse medlemmer påpeker at reduserte laksebestander skyldes en kombinasjon av menneskelig aktivitet og lavere overlevelse i sjøen. Tilstanden er mest kritisk for laksebestandene i Midt-Norge og Vest-Norge samt i Tanavassdraget. I dag regnes rømt oppdrettslaks, lakselus og infeksjoner knyttet til fiskeoppdrett som de største truslene mot villaksen. Samtidig gjennomføres det ikke tilfredsstillende tiltak for å redusere disse truslene. Villaksen trues i tillegg av spredningen av invaderende og fremmede arter som pukkellaks. Kunnskapen om pukkellaksens påvirkning på villaksstammene er for dårlig, og usikkerheten om fremtidig utvikling i villaksstammene som følge av pukkellaksens inntog i norske elver er stor. Villaksstammene har også blitt redusert som følge av en rekke andre forhold, som vassdragsregulering, forsuring og klimaendringer. Klimaendringene påvirker laksebestandene og øker behovet for å håndtere andre trusler, slik at bestandenes evne til å tilpasse seg endringene øker.

Disse medlemmer viser til at Stortinget i 2013 vedtok en kvalitetsnorm for villaks. Intensjonen med kvalitetsnormen er at den skal bidra til å ta vare på de ville laksebestandene slik at artsmangfoldet sikres og det produseres et høstbart overskudd. Kvalitetsnormen er et klassifiseringssystem som gjør det mulig å si om en laksebestand er i svært god, god, moderat, dårlig eller svært dårlig forfatning. Det vedtatte minstekravet er at

alle bestander minimum skal oppnå «god kvalitet» (nest beste kategori). Ved vurderingen skal man ta utgangspunkt i bestandenes størrelse og genetiske integritet. Disse medlemmer påpeker at kvalitetsnormen er retningsgivende for myndighetenes forvaltning av villaksen.

Disse medlemmer viser til at erfaringer så langt har vist at kvalitetsnormen gir et godt bilde av tilstanden og eventuelle utfordringer for laksebestandene for de vassdragene som er klassifisert etter normen. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning klassifiserer og overvåker bestandene og vurdert hvilke faktorer som påvirker kvaliteten for den enkelte laksebestanden. Den siste kartleggingen viser at bare én av fem laksebestander hadde god eller svært god tilstand i 2015–2019, mens over en tredel av bestandene hadde dårlig eller svært dårlig tilstand.

Disse medlemmer understreker at tilstanden for villaksen ikke er forbedret sammenlignet med perioden 2010–2014, og at det ikke er noen endring i hva som er de største påvirkningsfaktorene.

Disse medlemmer viser til at laksefisket de siste årene har vekket stor bekymring som følge av en dramatisk nedgang i villaks i norske elver, og at villaksen i 2021 ble oppført på norsk rødliste for arter. Den er vurdert som nær truet.

På denne bakgrunn fremmer komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding med forslag til virkemidler for hvordan alle laksebestander skal sikres minimum 'god kvalitet' etter kvalitetsnormen for villaks.»

7. Komiteens merknader til Dokument 8:179 S (2023–2024)

Komiteen viser til Dokument 8:179 S (2023–2024) om å stanse insektdøden, som behandles som en del av denne innstillingen.

Komiteen viser til at det ble etablert en tverrsektoriell pollinatorstrategi i 2018, der hovedmålet er å sikre levedyktige bestander av villbier og andre pollinatorer for å opprettholde pollinering i matproduksjon og naturlige økosystemer.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne viser til en undersøkelse fra Miljødirektoratet som de siste årene har vist rask nedgang i

antall insekter. Disse medlemmer har merket seg at insektsøkologene Thygeson og Birkemoe (NMBU) i sitt høringsinnspill til denne saken understreker at det er for tidlig å si om dette er et tegn på en langsiktig trend eller tilfeldige variasjoner. De skriver imidlertid at «de studier og data som finnes, støtter opp om en endring i sammensetningen av insekter og en total nedgang i antall insekter». Den globale nedgangen i insektsbestandene anslås i flere studier til minimum 1–2 pst. i året.

Disse medlemmer viser til at både pollinering og mange nedbrytningsprosesser i naturen avhenger av insekter, i tillegg til at insektene er grunnleggende i økosystemene. Den negative trenden for insektene er derfor dramatisk.

Disse medlemmer har merket seg at årsaken til tilbakegangen er summen av mange mindre påvirkninger. Mer intensiv drift i jordbruket og i skogbruket, kjemiske bekjempelsesmidler, nedbygging av natur og færre naturlige restarealer samt klimaendringer er viktige faktorer. Disse medlemmer mener Norge trenger en snuoperasjon for å hindre norsk og global insektdød. Mennesker må være villige til å prioritere leveområdene til insekter og tenke nytt om hvordan vi bruker og beslaglegger arealer.

Disse medlemmer minner om at slike tiltak noen ganger vil måtte gå bekostning av andre interesser og kreve større endringer i arealbruk, mens det andre ganger handler mer om å ta hensynet til insekter og annet naturmangfold tidligere inn i planlegging, som ved å bruke stedegne planter og sørge for insektsvennlige kantsoner, grønne tak og åpne bekkeløp når en bygger veier eller transformerer områder i tettsteder. Dette bør være en tydelig del av offentlige retningslinjer for bygging og endring av arealer.

Disse medlemmer viser til forslag fremmet i kapittel 5.6 om jordbruk i denne innstillingen.

Disse medlemmer fremmer i tillegg følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette et nasjonalt program med insentiver til å etablere og skjøtte blomsterenger og villenger med stedegne planter på private eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.»

«Stortinget ber regjeringen oppdatere statlige planretningslinjer slik at en fremmer insektsvennlig areal- og transportplanlegging på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer.»

8. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at sentrale og nye miljødata fra konsekvensutredninger, forskning og overvåkning samles inn, lagres og, dersom egnet, offentligjøres i et tilgjengelig, standardisert og anvendbart format i felles databaser.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen kartlegge hvor store arealer «særlig viktige naturarealer», som definert i rundskriv T-2/16, omfatter, og sørge for at det føres en oversikt over utbygginger i disse arealene.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen vurdere om et krav om at alle kommuner og fylkeskommuner skal utarbeide et arealregnskap, kan knyttes til oppdatering av kommunenes arealplaner, og sikre at kommuner får støtte og bistand i utarbeidelsen av et slikt regnskap.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen vurdere strengere krav til at kommunene foretar en oppdatering av eldre arealplaner, og komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan det kan utformes.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen nedsette oppgaveavlastende team for å tilby fagkompetanse til kommunene med vekt på natur, klima, miljø, jordvern m.m., og gå sammen med KS, statsforvalter og andre aktører for å utrede hvordan teamet bør innrettes for å gi mest mulig støtte til kommunene.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utarbeide og sende på høring forslag til ny forskrift om konsekvensutredninger, som blant annet gir KU-myndigheten mulighet under visse betingelser til å kunne stille krav om uavhengig kontroll av konsekvensutredningen i større utbyggingsaker.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å etablere en omforent definisjon av grå arealer.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig gjennomføre en nasjonal kartlegging av større grått areal

som kan gjenbrukes, og utvikle en nasjonal, digital kartløsning.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan marine arealplaner kan bidra til å styrke norsk havforvaltning, og komme tilbake til Stortinget.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen utarbeide en nasjonal plan for restaurering av natur for å øke innsatsen på naturrestaurering frem mot 2030.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen vurdere om, og eventuelt hvordan, større deler av statens skogeiendommer kan vernes, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte innen revidert nasjonalbudsjett 2025.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen utarbeide og sende på høring forslag til områder med nullfiskesoner og bunntrålfrie soner i Oslofjorden og Indre Skagerrak.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen legge frem en stortingsmelding med forslag til virkemidler for hvordan alle laksebestander skal sikres minimum «god kvalitet» etter kvalitetsnormen for villaks.

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen samordne og koordinere de ulike målene som knytter seg til naturmangfold og til redusert nedbygging av viktige naturarealer, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen utrede modeller for økologisk kompensasjon som kan benyttes for å kompensere for naturtap i større utbyggingsprosjekter og i større kraftprosjekter, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til et prøveprosjekt der det etableres en «arealbank» i en region med oversikt over arealer som er aktuelle for naturrestaurering, slik at restaurerbare arealer kan benyttes som

økologisk kompensasjon og naturen kan forbedres på tvers av kommunegrensene.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sikre at planretningslinjene til kommunene og styringssignaler til etater og direktorater ivaretar at hensyn til mer fornybar energi og kraftnett er en vesentlig samfunnsinteresse som må vektles tungt i arealpolitikken.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen gå gjennom forslagene til norske bidrag til målene i naturavtalen og gjøre dem mer forpliktende, konkrete og ambisiøse slik at de kommer i samsvar med ambisjonsnivået i naturavtalen.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i løpet av 2025 med forslag til en årlig grense for årlig omdisponering av naturområder.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen snarest etablere en nasjonal standard for arealregnskap som verktøy i kommunenes arealforvaltning, gjerne med utgangspunkt i metodeutviklingen som er gjort på andre forvaltningsnivåer.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til endringer i plan- og bygningsloven slik at det er klart at kommuner har juridisk handlingsrom for å kunne stille krav om økologisk kompensasjon i plansaker.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen om å definere SVO for iskantsonen i tråd med det vitenskapelige grunnlaget fra Faglig Forum, med en sørlig grense ved maksimal isutbredelse, dvs. 0,5 pst. isfrekvens.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen sikre at det innen 2030 er iverksatt effektiv restaurering av minst 30 pst. av norske arealer med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet for å forbedre naturmangfold og økosystemfunksjoner og -tjenester samt økologisk tilstand og sammenheng.

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en oppdatering av Oslofjordplanen med nye og forsterkede tiltak for å bedre tilstanden.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 25

Stortinget ber regjeringen sikre at alle norske arealer er omfattet av deltakende og helhetlig arealplanlegging som inkluderer hensyn til naturmangfold og effektiv forvaltning på land og i hav, slik at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030, samtidig som urfolks rettigheter respekteres.

Forslag 26

Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem et forslag til endringer i naturmangfoldloven som sikrer at det innen 2030 innføres byggeforbud på særlig viktige naturarealer.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen sette et mål om at tapet av arealer som er viktige for naturmangfold, inkludert økosystemer med god økologisk tilstand, nærmer seg null innen 2030.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen oppdatere de nasjonale forventningene til kommunenes arealpolitikk slik at det tydelig framkommer at nedbygging av særskilt viktig natur må opphøre, og at kommunene må planlegge for arealnøytralitet innen 2035.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen fastsette i de statlige planretningslinjene at særskilt verdifull natur ikke skal bygges ned, og at kommunene må planlegge for arealnøytralitet innen 2035.

Forslag 30

Stortinget ber regjeringen øke innsatsen for å stanse og reversere ulovlige inngrep i natur, som inngrep i strandsone, nedbygging av matjord og ulovlige fyllinger.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen gi statsforvalterne et tydelig mandat til å gripe inn mot nedbygging av natur og matjord. Sterkere mandat og plikt til å gripe inn må følges av økt kompetanse og kapasitet til å utarbeide innsigelser.

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen sørge for at hensyn til natur, matjord og friluftsliv vektlegges langt tyngre når innsigelser fra statsforvalteren kommer til vurdering i departementet.

Forslag 33

Stortinget ber regjeringen sikre mer restriktiv praksis for dispensasjoner til nedbygging i strandsonen.

Forslag 34

Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i plan- og bygningsloven som tar hensynet til natur tydeligere inn i lovens formålsparagraf.

Forslag 35

Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag om å etablere natur som en egen arealkategori i plan- og bygningsloven.

Forslag 36

Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i plan- og bygningsloven som gir kommuner som ønsker det, mulighet til å sette en foreldelsesfrist for reguleringsplaner.

Forslag 37

Stortinget ber regjeringen sikre at konsekvensutredninger av planer og tiltak, inkludert naturkartlegging, utføres objektivt og uavhengig, samtidig som det ikke skal føre til økte kostnader for staten eller kommunene.

Forslag 38

Stortinget ber regjeringen gjennomgå konsekvensutredningsinstituttet for å sikre at naturkartlegging som gjennomføres, er av tilstrekkelig kvalitet og omfang til å finne eventuelle rødlistede arter i området, samt etablere et kontrollsystem med systematiske stikkprøver med etterundersøkelser av slike kartlegginger.

Forslag 39

Stortinget ber regjeringen trappe opp artskartleggingsarbeidet og sikre at hele Norge blir akseptabelt kartlagt.

Forslag 40

Stortinget ber regjeringen opprettholde dagens forvaltningspraksis i avveininger mellom nasjonale og regionale naturverdier opp mot behovet for kraftproduksjon, kraftledninger, samfunnskritisk digital infrastruktur og forsvar.

Forslag 41

Stortinget ber regjeringen legge bort naturmangfoldmeldingens prinsipp om at kommunale, regionale og nasjonale myndigheter kan se bort fra naturhensyn i forbindelse med utvalgte utbyggingsformål.

Forslag 42

Stortinget ber regjeringen etablere et overordnet nasjonalt mål for norsk naturpolitikk om å være arealnøytral innen 2040.

Forslag 43

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om et helhetlig system for naturkompensasjon i Norge.

Forslag 44

Stortinget ber regjeringen sikre representativt, formelt vern av 30 pst. av Norges landareal, inkludert Svalbard og Jan Mayen, innen 2030, gjennom naturreservater, nasjonalparker, landskapsvernområder og friluftsområder etter markaloven.

Forslag 45

Stortinget ber regjeringen utarbeide en ny plan for nasjonalparker og andre verneområder for å sikre representativt vern av norsk natur.

Forslag 46

Stortinget ber regjeringen legge samme strenge forvaltningspraksis for å ta vare på natur til grunn i alle kommuner, uavhengig av geografisk plassering.

Forslag 47

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2025 legge fram en marin verneplan som kartlegger områder aktuelle for vern og viser hvordan minst 30 pst. av Norges havområder skal vernes innen 2030.

Forslag 48

Stortinget ber regjeringen utrede alle eksisterende SVO-er med tanke på marint vern, før det vurderes å igangsette ny aktivitet i slike områder.

Forslag 49

Stortinget ber regjeringen vedta en marin arealplan for norske havområder i løpet av neste stortingsperiode. Denne planen skal deretter oppdateres jevnlig som en del av forvaltningsplanssystemet. Arealplanen må sette områdespesifikke rammer for alle typer virksomhet i norske havområder. Ansvar for en slik marin arealplan legges til den eksisterende styringsgruppen for de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder.

Forslag 50

Stortinget ber regjeringen legge fram forslag om forbud mot nedbygging av myr basert på Miljødirektoratets forslag innen juni 2025.

Forslag 51

Stortinget ber regjeringen utrede, med sikte på å innføre, en miljøavgift på torv innen statsbudsjettet for 2026.

Forslag 52

Stortinget ber regjeringen igangsette kartlegging av arealer som egner seg for naturrestaurering, og etablere en forutsigbar finansieringsløsning for dette formålet.

Forslag 53

Stortinget ber regjeringen innen 2027 sørge for at forringede og ødelagte arealer i Norge er klargjort og kartlagt, og at det innen 2030 er planer for og igangsatt effektiv restaurering av minst 30 pst. av arealene med forringede økosystemer på land, i elver og innsjøer, langs kysten og i havet.

Forslag 54

Stortinget ber regjeringen sørge for at minst 30 pst. av forringede og ødelagte vannforekomster er igangsatt restaurert innen 2030.

Forslag 55

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med tiltak som sikrer myndighetene mulighet til å pålegge restaurering på privat grunn.

Forslag 56

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fastsettelse av handlingsplanene for villrein sørge for at det innen 2030 igangsettes restaurering av alle villreinområder som trenger restaurering.

Forslag 57

Stortinget ber regjeringen oppdatere Plan for restaurering av våtmark i Norge, slik at minst 30 pst. av forringede og ødelagte forekomster av myr og våtmark er restaurert innen 2030.

Forslag 58

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan restaurering av natur skal organiseres, prioriteres og kvalitetssikres.

Forslag 59

Stortinget ber regjeringen stille krav om at flomverntiltak langs elvene skal inkludere habitatforbedring for å restaurere natur der dette er mulig.

Forslag 60

Stortinget ber regjeringen sikre 10 pst. skogvern innen 2030.

Forslag 61

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med skognæringen gjennomgå Norsk PEFC Skogstandard slik at standardene styrker naturmangfoldet i all norsk skog.

Forslag 62

Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste et forbud mot hogst i hekketiden, supplere bærekraftforskriften til skogbrukslova med andre miljøkrav og gjøre forskriften tydelig, slik at grove brudd kan straffefølges.

Forslag 63

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å ta inn en generell meldeplikt for hogst i skogbrukslova § 11 og endre skogbrukslova § 11 slik at det ikke er tvil om at kommunene har anledning til å innføre meldeplikt for hogst og andre skogbrukstil-tak.

Forslag 64

Stortinget ber regjeringen fase ut subsidier som bidrar til svekket naturtilstand i skogen, som tilskudd til drift i vanskelig terreng, skogsbilveier, tettere planting og gjødsling.

Forslag 65

Stortinget ber regjeringen arbeide for å få frem gode alternativer til flatehogst i samarbeid med næringen.

Forslag 66

Stortinget ber regjeringen sikre at Stortingets vedtatte mål om å verne 10 pst. produktiv skog er innfridd innen 2030.

Forslag 67

Stortinget ber regjeringen fastsette et årlig mål om redusert avskoging i Norge for å oppnå et mål om å stoppe avskoging i Norge innen 2030.

Forslag 68

Stortinget ber regjeringen innen 2030 doble antallet områder som er omfattet av ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket, og foreslå å øke tilskuddet til ordningen tilsvarende.

Forslag 69

Stortinget ber regjeringen sikre at jordbrukspolitikken stanser og snur tapet av det artsrike kulturlandskapet og bidrar til å halvere antallet rødlistede arter knyttet til kulturlandskap innen 2035.

Forslag 70

Stortinget ber regjeringen etablere et storskala forskningsprogram for utvikling og utprøving av agro-økologiske dyrkningsmetoder, med fokus på økt jordkvalitet, utnyttning av lokale ressurser og lavere forbruk av kunstgjødsel og sprøytemidler.

Forslag 71

Stortinget ber regjeringen sikre at neste jordbruksoppgjør prioriterer tiltak for å bedre situasjonen for innsjøene, og i forbindelse med dette foreslå følgende tiltak:

- Støtteordning for utskilt økologisk jordbruksmark, herunder blomsterenger, kantsoner og andre biologisk verdifulle områder.
- Tilskuddene i jordbrukspolitikken vris i retning av skjøtsel og areal i stedet for volum.
- Støtte opp under økologisk landbruk som spydspiss for et mer bærekraftig landbruk.
- Styrke tilskuddsordningen «Spesielle miljøtiltak i jordbruket» (SMIL).
- Opprette en ordning for driftsvansketilskudd til ugjødslede og oppløyde områder, som høstingsskoger, slåttemarker og naturbeitemarker.

Forslag 72

Stortinget ber regjeringen sørge for at konklusjonene fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning og andre relevante myndighetsinstanser skal være førende når regjeringen legger frem tiltak i havbruksmeldingen.

Forslag 73

Stortinget ber regjeringen utrede et forbud mot nye inngrep i villreinområdene.

Forslag 74

Stortinget ber regjeringen sørge for å ferdigstille arbeidet med utvalgte naturtyper og sørge for at de mest verdifulle naturtypene får beskyttelse som utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven innen 2030.

Forslag 75

Stortinget ber regjeringen utrede hvilke av de truede artene i Norge som bør bli prioriterte arter etter naturmangfoldloven.

Forslag 76

Stortinget ber regjeringen opprette tråle- og snurrevadsforbud i alle marine nasjonalparker og verneområder.

Forslag 77

Stortinget ber regjeringen innføre adaptive forvaltningsplaner med fiskeriforbud som kan justeres i tråd

med bestandenes tilstand, i forbindelse med alle marine nasjonalparker og verneområder.

Forslag 78

Stortinget ber regjeringen sette mål om å halvere introduksjon og etablering av fremmede skadelige arter i havet, langs kysten, i ferskvann og på land innen 2030.

Forslag 79

Stortinget ber regjeringen innen 2028 etablere et forbud mot import og omsetning av planter og plante produkter, herunder med jordklump, med høy risiko for økosystemer i Norge.

Forslag 80

Stortinget ber regjeringen utarbeide et nasjonalt mål og en strategi for å øke den naturlige karbonlagringen i norsk natur og landskap.

Forslag 81

Stortinget ber regjeringen etablere et reduksjonsmål for bruk av primære råvarer, et mål for redusert arealbeslag som følge av norsk forbruk og målsettinger for sirkularitet i ulike næringer.

Forslag 82

Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å redusere bifangsten i rekefisket i Oslofjorden og Skagerrak, herunder forbud mot bruk av oppsamlingspose og krepseåpning i trålen.

Forslag 83

Stortinget ber regjeringen innføre nullfiskeområder i Oslofjorden basert på anbefalingene fra Miljødirektoratet.

Forslag 84

Stortinget ber regjeringen etablere et moratorium mot bunntåling i de marine nasjonalparkene i Oslofjorden.

Forslag 85

Stortinget ber regjeringen i revidert nasjonalbudsjett 2025 legge frem forsterkede tiltak for å redusere nitrogenavrenning og næringsbelastning fra bekker, elver og vassdrag til Oslofjorden.

Forslag 86

Stortinget ber regjeringen skjerpe tiltakene for å redusere nitrogenutslipp fra avløp i Oslofjordens nedbørsfelt.

Forslag 87

Stortinget ber regjeringen endre forskrift slik at det blir mulig å etablere bynasjonalparker, etter modell fra Sverige og Finland.

Forslag 88

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til endringer i markaloven der Nesoddmarka, Frognmarka og Hurummarka inkluderes i loven.

Forslag 89

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan Oslo-marka kan være pionerområde for restaurering av naturverdier, artsmangfold og naturopplevelser.

Forslag 90

Stortinget ber regjeringen gå gjennom naturmangfoldlovens kapittel 5, med tanke på at områdevern skal tillate tradisjonell samisk naturbruk og samisk kulturutøvelse, og komme tilbake til Stortinget med et forslag til lovendring.

Forslag 91

Stortinget ber regjeringen iverksette et nasjonalt program med insentiver til å etablere og skjøtte blomsterenger og villenger med stedegne planter på private eiendommer, inkludert takarealer, for å sikre artsmangfoldet av planter og insekter.

Forslag 92

Stortinget ber regjeringen oppdatere statlige planretningslinjer slik at en fremmer insektsvennlig areal- og transportplanlegging på tvers av forvaltningsnivåer og sektorer.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti:*Forslag 93*

Stortinget ber regjeringen i løpet av første halvår 2025 legge frem en forpliktende handlingsplan for sjøfugl med konkrete tiltak og tidfestede målsettinger for bedring i situasjonen.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:*Forslag 94*

Stortinget ber regjeringen sette et mål om at Norge skal bli arealnøytralt innen 2035.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 95*

Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til endringer i plan- og bygningsloven som etablerer et juridisk bindende krav om arealnøytralitet på nasjonalt nivå.

Forslag 96

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2025 legge frem forslag til lovendringer som etablerer et juridisk bindende krav om arealnøytralitet i alle kommuner.

Forslag 97

Stortinget ber regjeringen etablere et overordnet nasjonalt mål for norsk naturpolitikk om å være arealnøytral innen 2027.

Forslag 98

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot nye, store hyttefeltutbygginger.

Forslag 99

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med kraftselskapene om etablering av et miljøfond for norske vassdrag.

Forslag 100

Stortinget ber regjeringen forby all flatehogst av gjenværende naturskog i Norge, definert som skog som ikke har vært flatehogd etter ca. 1940 og er uten nyere inngrep, og jobbe for en gradvis overgang til lukkede hogstformer, med mål om at dette skal gjelde på 50 pst. av skogarealet innen 2040.

Forslag 101

Stortinget ber regjeringen innføre søknadsplikt for hogst, slik at planlagt hogst alltid må godkjennes av kommunen, og sørge for at søknadene ligger lett tilgjengelig for offentligheten.

Forslag 102

Stortinget ber regjeringen sikre at skog eid av fellesskapet gjennom Statskog SF med verneverdier skal vernes vederlagsfritt. Avkastningskravet til Statskog fjernes, og flatehogster i statens skoger stanses.

Forslag 103

Stortinget ber regjeringen etablere en tilskuddsordning for å dekke ekstra kostnader for skogeiere som prøver ut lukkede hogstformer som alternativ til flatehogst.

Forslag 104

Stortinget ber regjeringen vurdere en fondsløsning for finansieringen av frivillig skogvern eller på annen måte sikre en mer forutsigbar og stabil finansiering.

Forslag 105

Stortinget ber regjeringen stille krav om at oppdrettsanlegg ikke får legges i viktige natur- og friluftsområder.

Forslag 106

Stortinget ber regjeringen løpende utpeke nye prioriterte arter og utvalgte naturtyper, med mål om at det i 2030 skal være rundt 400 prioriterte arter og en solid økning i antall utvalgte naturtyper, basert på råd fra fagdirektoratene.

Forslag 107

Stortinget ber regjeringen etablere en kompensasjonsordning for fiskere som må legge om eller sette virksomheten på pause som følge av nye miljøreguleringer.

Forslag 108

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med forslag om etablering av markalover som beskytter bymarker, byfjell og nærnatur rundt store norske byer som Bergen, Trondheim, Drammen, Kristiansand og Tromsø etter modell av markaloven i Oslo.

Forslag 109

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om etablering av en nasjonalpark i Nordmarka og Krokskogen-området.

Forslag 110

Stortinget ber regjeringen i et forsøk sørge for at det i ett eller flere nasjonalparkstyrrer i samiske områder er et flertall bestående av representanter for samiske rettigheter og interesser.

Forslag 111

Stortinget ber regjeringen gjøre endringer i forskrift om konsekvensutredninger for å sikre at samisk urfolk-kunnskap inkluderes i utredningene.

Forslag 112

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en evaluering av naturmangfoldloven for å se nærmere på bruken av samisk urfolk-kunnskap.

Forslag 113

Stortinget ber regjeringen opprette en samisk referansegruppe for kvalitetssikring av kunnskapen i konsekvensutredninger.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 114*

Stortinget ber regjeringen innføre krav om at alle kommuner utvikler egne areal- og naturregnskap.

Forslag fra Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 115*

Stortinget ber regjeringen gjennomgå skogvernarbeidet for å vurdere hvordan skogvernmidlene kan brukes mest mulig effektivt og sikre vern av den mest verdifulle skogen først.

Forslag 116

Stortinget ber regjeringen sikre at jordbrukspolitikken bidrar til å halvere antallet rødlistede arter knyttet til kulturlandskap innen 2035.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 117*

Stortinget ber regjeringen vurdere å fremme forslag om å fastsette grå arealer som en egen arealkategori i plan- og bygningsloven.

Forslag fra Rødt og Venstre:*Forslag 118*

Stortinget ber regjeringen utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag som gjør det mulig å etablere markaforskrifter med lovfestede markagrenser rundt norske byer for å beskytte bymarker i byfjell og nærnatur.

Forslag fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 119*

Stortinget ber regjeringen dekke minst 25 pst. av kommunenes utgifter til etablering av nitrogenreanseanlegg.

Forslag fra Venstre og Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 120*

Stortinget ber regjeringen arbeide for mekanismer som gjør at utbygger som bygger ned skog, jord eller annen natur, skal kompensere for det ved å restaurere natur andre steder gjennom et såkalt naturbidrag.

Forslag 121

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag som sikrer at utbygger finansierer utgifter til økologisk kompensasjon ved nedbygging av natur og matjord.

Forslag 122

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å heve bestandsmålene for ulv, jerv, bjørn og gaupe og slå fast at bestandsmålene skal være minimumsmål, ikke maksimumsmål slik de fungerer i dag.

Forslag 123

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer som reverserer de siste ti årenes endringer i naturmangfoldloven § 18 som har gjort det mulig å felle fredede rovdyr selv når de ikke har gjort skade.

Forslag 124

Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke drives ulvejakt i ulvesonen, med unntak av skadefelling i ekstraordinære tilfeller.

Forslag fra Rødt:*Forslag 125*

Stortinget ber regjeringen innføre krav om at alle kommuner utvikler egne areal- og naturregnskap, under forutsetning av at det følger med økonomisk støtte til å bygge opp den kommunale forvaltningen tilstrekkelig.

Forslag 126

Stortinget ber regjeringen oppfordre til stans i all ny vindkraftutbygging.

Forslag 127

Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i plan- og bygningsloven og energiloven for å gi kommunene vetorett i saker knyttet til solkraftanlegg på land, innen mai 2025.

Forslag 128

Stortinget ber regjeringen praktisere føre-var-prinsippet og stille all havvindutbygging i bero.

Forslag fra Venstre:*Forslag 129*

Stortinget ber regjeringen gjennomgå gjeldende regelverk og foreslå regelendringer for å innføre forbud

mot etablering av nye hyttefelt, med mulighet for lokale unntak.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 130*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en lovendring som innfører krav om reguleringsplan for bygging av nye skogsbilveier.

9. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding II fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteens tilråding III fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Meld. St. 35 (2023–2024) – Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold – vedlegges protokollen.

II

Dokument 8:177 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen, Sveinung Rotevatn og Guri Melby om oppfølging av kvalitetsnormen for villaks – vedtas ikke.

III

Dokument 8:179 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg, Sigrid Zurbuchen Heiberg og Une Bastholm om å stanse insektdøden – vedtas ikke.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 7. januar 2025

Ingvild Kjerkol

leder

Mathilde Tybring-Gjedde

ordfører

Statsråden

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

24/3892-

4. november 2024

Svar på spørsmål 1-35 til Meld. St. 35 (2023-2024)

Jeg viser til brev av 21.10.2024 fra energi- og miljøkomiteen på Stortinget, med spørsmål 1-35 til Meld. St. 35 (2023-2024).

Mål

Regjeringen har fremmet følgende målsetning som Norges bidrag til mål 1 i naturavtalen:

Norge vil arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030, og begrense netto tap av særlig viktige naturarealer til et minimum innen 2050. Målet skal oppnås gjennom en deltakende og helhetlig arealplanlegging, med utgangspunkt i lokalt selvstyre og respekt for urfolks rettigheter.

1. *Hva er sammenhengen mellom denne målsetningen og regjeringens nasjonale mål for naturmangfold? De nasjonale målene er senest beskrevet i Prop. 1 S 2024–2025 Klima- og miljødepartementet og lyder:*
  - a. *Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.*
  - b. *Ingen arter og naturtyper skal utrykkes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres.*
  - c. *Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner.*

Svar: Norges mål og bidrag for å følge opp naturavtalen – herunder det nasjonale bidraget til naturavtalens mål 1 om redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer – erstatter ikke Norges nasjonale miljømål, men gjelder ved siden av disse. Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfold i Norge. Målet om redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer bidrar i hovedsak mot Miljømål 1.1 og 1.2 (a. og b. i spørsmålet over).

2. *Mener regjeringen det nye målet gir naturen større eller mindre grad beskyttelse enn hva de nasjonale målene gjør?*

Svar: Slik det framgår i svaret på spørsmål 1 erstatter ikke mål og bidrag for å følge opp naturavtalen de nasjonale miljømålene, men gjelder ved siden av – og vil bidra til oppnåelse av - disse.

3. *Hva nytt mener regjeringen det nye målet tilfører som ikke allerede er omfattet av de nasjonale målene?*

Svar: Det har ikke tidligere vært satt et mål om redusert nedbygging av naturarealer i Norge. Det nye målet setter retningen for en felles innsats for å redusere tap av særlig viktige naturarealer.

4. *Mener regjeringen at det nye målet også omfatter at et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner?*

Svar: Slik det framgår i svaret på spørsmål 1 erstatter ikke mål og bidrag for å følge opp naturavtalen de nasjonale miljømålene, men gjelder ved siden av disse.

I meldingen er det foreslått et eget nasjonalt bidrag om at Norge gjennom vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak har bevart mist 30 prosent av Norges landareal inkludert Svalbard og Jan Mayen innen 2030. Tiltakene skal vise variasjonsbredden i norsk natur og Norge skal gjennom bevaringstiltakene bidra til at et globalt representativt utvalg av naturområder blir bevart. Dette nasjonale bidraget vil også bidra til oppnåelse av det nasjonale mål 1.3. Regjeringen legger til grunn at aktuelle arealer må sikres med vern eller andre effektive arealbaserte bevaringstiltak (OECM) for at de skal kunne regnes som bevart og tatt vare på for kommende generasjoner for at de skal regnes som bidrag til globalt mål 3 om bevaring. I pågående arbeid med å verne mindre områder med verdifull natur i lavlandet, såkalt supplerende vern, vil det være aktuelt å vurdere om særlig viktige naturarealer er fanget godt nok opp.

5. *Regjeringens nye mål er å arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer. I meldingen skriver regjeringen følgende om de særlig viktige naturarealene: Særlig viktige naturarealer er naturmangfold av nasjonal og vesentlig regional interesse, jf. Klima og miljødepartementets rundskriv T-2/16 Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis. Hvor stor andel er det rimelig å anta at denne kategorien natur utgjør? 30, 40 eller 50 prosent av norsk natur?*

Svar: Det er per i dag ikke gjort anslag for hvor store arealer dette omfatter på nasjonalt nivå.

6. *Hva er regjeringens politikk for den naturen som ikke anses som særlig viktig, er det natur kommunene bør bygge ned eller bruke til andre formål?*

Svar: I stortingsmeldingen presenterer regjeringen tiltak for en bedre forvaltning av all natur, både særlig viktige naturarealer og andre naturarealer. Blant annet vil regjeringen hvert

fjerde år legge frem en oversikt til Stortinget over status, måloppnåelse og tiltakene som gjennomføres ved norsk handlingsplan for naturmangfold. Oversikten skal blant annet bygge på de etablerte prosessene knyttet til meny av tiltak og naturregnskap. Videre løfter regjeringen frem prinsipper som skal bidra til en mer arealgjerrig og bærekraftig arealforvaltning på land fremover, fremmer tiltak for å styrke kommunenes kompetanse og kapasitet om naturvennlig planlegging og varsler en økt innsats for naturrestaurering. Dette er tiltak som følger opp og styrker regjeringens arealpolitikk, herunder i *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027* hvor regjeringen oppfordrer kommunene til å sette seg mål for å redusere nedbyggingen av hensyn til oppnåelse av klima- og miljømålene. Kommunene oppfordres også til å vurdere om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster, når de reviderer kommuneplanens arealdel.

7. *Har den naturen som ikke er særlig viktig noen form for beskyttelse eller rettsikkerhet som følge av denne meldingen?*

Svar: Stortingsmeldingen legger opp til en helhetlig og bærekraftig forvaltning av all natur. Meldingen løfter fram prinsipper som skal bidra til en mer arealgjerrig og bærekraftig arealforvaltning på land framover. Prinsippene er hentet fra nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, statlige plantretningslinjer, forskrift om konsekvensutredninger, plan- og bygningsloven og naturmangfoldloven. De omfatter prinsipper for god lokalisering og gjennomføring av utbygginger, dokumentering av konsekvenser og god arealplanlegging. Vi etablerer også et nytt prinsipp om prioriterte utbyggingsformål. Prinsippene skal ligge til grunn for statlig, regional og kommunal arealforvaltning og støtte opp under lokale myndigheters arbeid med å ta gode beslutninger for natur innenfor det kommunale selvstyret. De skal også ta høyde for en differensiert arealforvaltning tilpasset regionale og lokale forhold.. Videre varsles det i meldingen at regjeringen vil utrede mulige endringer i plan- og bygningsloven for å styrke hensynet til natur.

8. *Hvordan vil det nye målet få følger for vurderinger etter naturmangfoldlovens §§ 7-12, all den tid denne delen av loven omfatter all natur og ikke bare den særlig viktige?*

Svar: Miljørettslige prinsipper er ikke endret i meldingen. Målet om å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer får ikke følger for vurderinger etter naturmangfoldloven.

9. *Hvordan forholder det nye målet seg til det lovfestede forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer i naturmangfoldlovens §4? Forvaltningsmålet lyder: Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.*

Svar: Naturmangfoldloven ligger fast. Målet om redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer gjelder ved siden av lovfestede forvaltningsmål i naturmangfoldloven.

10. *Hvordan forholder det nye målet seg til det lovfestede forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldlovens §5? Forvaltningsmålet lyder: Målet er at artene og deres genetiske*

mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av. (...) Det genetiske mangfold innenfor domestiserte arter skal forvaltes slik at det bidrar til å sikre ressursgrunnlaget for fremtiden.

Svar: Naturmangfoldloven ligger fast. Målet om redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer gjelder ved siden av lovfestede forvaltningsmål i naturmangfoldloven.

11. I de nasjonale målene for naturmangfold brukes formuleringene «økosystemene skal...», «ingen arter og naturtyper skal...» og «et representativt utvalg av norsk natur skal...», mens i regjerings forslag til nytt mål bruker en mye mykere formulering: «Norge vil arbeide for å...». Hva begrunner dette valget av myk formulering?

Svar: Slik det framgår i svaret på spørsmål 1 erstatter ikke mål og bidrag for å følge opp naturavtalen de nasjonale miljømålene, men gjelder ved siden av disse. Det forventes at alle land fastsetter nasjonale bidrag til hvert av de globale målene i naturavtalen, for slik å bidra til den globale dugnaden for verdens naturmangfold. Norges nasjonale bidrag til oppfyllelsen av den globale naturavtalen er formulert i en slik kontekst.

Kommunene:

12. Regjeringen beskriver kommunene som en nøkkelaktør for å ivareta naturmangfoldet, og har som mål å arbeide for å redusere nedbyggingen av særlig verdifull natur. Betyr det at regjeringen mener at kommunene i dag ikke gjør en god nok jobb for å ivareta naturmangfoldet i Norge?

Svar: Regjeringen mener dagens arealforvaltning hvor kommunene er sentrale, fungerer godt. Samtidig er naturarealene en begrenset ressurs, og regjeringen har sett behov for å sette en tydelig retning for å redusere nedbygging av naturarealer fremover. Selv om mange kommuner jobber godt, er de ulike og har forskjellige forutsetninger og utgangspunkt for å ivareta natur. I meldingen presenteres derfor også tiltak som vil bidra til å styrke kommunenes kompetanse og kapasitet i dette arbeidet.

13. Regjeringen oppfordrer blant annet kommunene til å sette seg mål for å redusere nedbyggingen av natur av hensyn til oppnåelse av klima- og miljømålene. Hvordan mener regjeringen at kommunene kan bruke det nasjonale målet til å gjøre dette?

Svar: Mange kommuner har allerede satt seg slike mål. Dersom den samlede nedbyggingen av naturarealer skal reduseres fremover må enda flere kommuner føre en mer bærekraftig og arealgjerrig politikk. Det nye målet om redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer setter retningen for den felles innsatsen som må til for å redusere tap av naturarealer i Norge.

14. Regjeringen forventer også at viktig naturmangfold, jordbruksareal, vannmiljø, friluftsområder, overordnet grønnstruktur, kulturmiljø og landskap kartlegges og sikres i planlegging, og at samlede virkninger av eksisterende og planlagt arealbruk vektlegges.

Innebærer denne forventningen at kommunene skal vekte hensynet til natur i større eller mindre grad enn i dag?

Svar: Forventningen som refereres er hentet fra *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027*. Forventningen sier ikke at hensynet til natur skal vektes i større eller mindre grad enn i dag, men at viktig naturmangfold mm. skal kartlegges og sikres i planleggingen. Hensynet til naturmangfold og klima er for øvrig tydeliggjort i de nasjonale forventningene fra 2023. I naturmeldingen løfter regjeringen frem prinsipper som skal bidra til en mer arealgjerrig og bærekraftig arealforvaltning på land fremover.

15. I meldingen etablerer regjeringen flere prioriterte utbyggingsformål (fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, forsvarsformål og samfunnskritisk digital infrastruktur). Innebærer dette nye prinsippet at kommunene skal å vekte disse formålene opp mot særlig viktig natur annerledes enn andre inngrep?

Svar: Prinsippet legger opp til at de prioriterte utbyggingsformålene skal vektes tungt ved konflikter mellom utbyggingsformål. Regjeringen har samtidig satt et mål om å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer. Målet skal imidlertid ikke redusere muligheten for utbygging av samfunnsnyttig fornybar kraftproduksjon og kraftledninger.

Prioriterte utbyggingsformål

Hvordan er prinsippet om prioriterte utbyggingsformål å forstå:

16. Skal de prioriterte formålene velges ved konflikt med andre typer inngrep, for eksempel mellom en kraftledning (prioritert) og en vei (ikke prioritert)?

Svar: Ved konflikter mellom utbyggingsformål skal særlig samfunnsnyttige formål som fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, samfunnskritisk digital infrastruktur og forsvar vektes tungt. I en situasjon som skissert, vil prinsippet tale for å prioritere en kraftledning fremfor vei, dersom det er konflikt mellom utbyggingsformålene, og det ikke er andre tungtveiende grunner som tilsier at veien bør prioriteres i det konkrete tilfellet.

17. Skal de prioriterte utbyggingsformålene også veie tyngre ved konflikt med særlig viktig natur, enn andre hva andre utbyggingsformål vil være?

Svar: Prinsippet legger opp til at de prioriterte utbyggingsformålene skal vektes tungt ved konflikter mellom utbyggingsformål. Prinsippet legger ikke opp til at de prioriterte utbyggingsformålene skal veie tyngre enn andre formål; slik som særlig viktig natur.

18. Innebærer dette at bygging av for eksempel vindmøller oftere skal trumfe hensynet til verdifull natur enn bygging av sykehus, barnehager og skoler?

Svar: I tråd med svar på spørsmål over innebærer ikke prinsippet at vindmøller oftere skal trumfe hensynet til verdifull natur enn bygging av sykehus, barnehager og skoler. Kommunale, regionale og statlige myndigheter må samarbeide for å legge til rette for tilstrekkelige arealer til prioriterte utbyggingsformål. Regjeringen har samtidig satt et mål om

å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer. Målet skal imidlertid ikke redusere muligheten for utbygging av samfunnsnyttig fornybar kraftproduksjon og kraftledninger.

Meny av tiltak

19. I Prop. 1 S 2024–2025 Klima- og miljødepartementet skriver regjeringen at tilstanden i skog følge Miljøstatus er så vidt middels. Det innebærer at den er på grensen til dårlig. I naturmeldingen skriver regjeringen at fagsystemet for økologisk tilstand og Naturindeks ikke er egnet i skog, og at man derfor i det nye systemet, meny av tiltak for skog har utarbeidet 13 indikatorer for å vurdere tilstanden i skog. Det er vanskelig å lese seg til hvordan regjeringen vurderer miljøtilstanden i skog ut fra indikatorene, er tilstanden samlet sett dårlig, middels eller god?

Svar:

Stortingsmeldingen gir en overordnet omtale av tilstand og påvirkninger i de norske økosystemer, herunder skog. Fagsystemet for økologisk tilstand gir en forenklet fremstilling av økologisk tilstand på nasjonalt og regionalt nivå, basert på få indikatorer som er vektet likt. Det inneholder ingen differensiering for ulike typer areal og er ikke innrettet med tanke på målrettet forvaltning av skog. Systemene som disse vurderingene er bygget på har dermed begrensninger knyttet til oppfølging gjennom praktisk forvaltning av skog. For å kunne vurdere tiltak som er aktuelle for å opprettholde eller forbedre den økologiske tilstanden, har Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet derfor i sitt faggrunnlag til meny av tiltak for skog utarbeidet et kunnskapsgrunnlag for 13 utvalgte indikatorer som kan påvirkes av skogbrukstiltak, restaureringstiltak eller fravær av tiltak, med fokus på den produktive skogen. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en oversikt over status, måloppnåelse og tiltak i skog, i henhold til det nye systemet med regelmessige oversikter.

20. Mener regjeringen at de 13 indikatorene for økologisk tilstand i produktiv skog (der truede arter og naturtyper er en av indikatorene), skal erstatte dagens naturindeks og systemet for god økologisk tilstand som presenteres i Miljøstatus?

Svar:

Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet ga i oppdrag til Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet å utarbeide et felles kunnskapsgrunnlag om den økologiske tilstanden i norsk skog og redegjøre for tiltak som bidrar til å opprettholde eller forbedre den økologiske tilstanden i skog. Som nevnt under spørsmål 19, pekte direktoratene på at fagsystemet gir en forenklet fremstilling av økologisk tilstand på nasjonalt og regionalt nivå, basert på få indikatorer som er vektet likt. Det inneholder ingen differensiering for ulike typer areal og er ikke innrettet med tanke på målrettet forvaltning av skog. Systemene som disse vurderingene er bygget på har dermed begrensninger knyttet til oppfølging gjennom praktisk forvaltning av skog. Dette er momenter som er relevant å vektlegge ved videreutvikling av fagsystemets innhold når det gjelder skog. De 13 indikatorene ligger til grunn for regjeringens arbeid med en meny av tiltak for skog, fordi disse gjør forvaltningen bedre i stand til å vurdere aktuelle tiltak for å forbedre økologisk tilstand i skog. De ulike tilnærmingene for å måle tilstand i skog er likevel verdifulle. Regjeringen har ikke vurdert om de 13 indikatorene kunne erstattet dagens naturindeks eller fagsystem for økologisk tilstand, da denne typen vurderinger ikke har inngått i arbeidet med meny av tiltak i skog.

21. *Hvor stor andel av skogen i Norge regnes som produktiv?*

Svar: Ca. 82 242 km² skog i Norge anses å være produktiv. Dette tilsvarer ca. 71 prosent av all skog i hele Norge.

22. *Regjeringens nye skogmål gjelder for all skog som ikke er vernet, mens indikatorene målet skal ses opp imot gjelder for produktiv skog. Hvordan vurderer regjeringen tilstanden i den ikke-produktive skogen som ikke er vernet?*

Svar: Skog som ikke er produktiv påvirkes i første rekke av utbygging og omdisponering. Derfor vil måloppnåelsen her ses særlig i sammenheng med regjeringens målsetting om redusert nedbygging av særlig viktige naturarealer. Det er summen av tiltak og virkemiddelbruk innen skogbruksforvaltning, miljøforvaltning og arealforvaltning som vil sørge for en forbedret utvikling i økologisk tilstand i skog som ikke er vernet, herunder også den ikke-produktive skogen.

23. *Regjeringen skriver at 7 av 13 indikatorer i produktiv skog har hatt en positiv utvikling siden 1997, mens for tre av indikatorene er situasjonen stabil, to indikatorer har negativ utvikling og for to indikatorer er det ikke mulig å angi utvikling. Er målet til regjeringen at denne relativt gode utviklingen skal fortsette, eller betyr målet at alle indikatorene skal ha positiv utvikling for at målet skal være oppfylt?*

Svar: Måloppnåelse i skog som ikke er vernet vil bli vurdert på bakgrunn av alle de 13 indikatorene, slik de er presentert av Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet i rapport M2597/2023. Hver indikator er relevant for å vurdere utvikling i tilstand, og vil derfor være egnet til å si noe om måloppnåelsen. Det er ikke tatt stilling til om det for disse 13 indikatorene skal utvikles en metode for samlet vurdering av tilstand.

24. *I meldingen skriver regjeringen at de vil etablere menyer av tiltak som bidrar til å opprettholde et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand. Økosystemet skog er det første som får en slik meny. Men målet i meny av tiltak for skog er ikke god økologisk tilstand. Det er bare i verneområdene det skal være god økologisk tilstand, mens at i øvrig skog skal målet være forbedret økologisk tilstand, målt med direktoratenes indikatorer, innen 2050. Hvorfor skal 90 prosent av skogen ha et relativt og ikke kvalitativt mål?*

Svar: Å opprettholde et mangfold av økosystemer i god økologisk tilstand, betyr ikke at alle deler av et hovedøkosystem skal ha god tilstand. Gjennom meny av tiltak for skog har regjeringen differensiert mellom vernet skog og skog som ikke er vernet med tanke på ønsket økologisk tilstand. Selv om det ikke er et mål om god tilstand for all skog som ikke er vernet, vil det videre også innenfor denne skogen være deler der tilstanden vil være god.

25. *Skog er det økosystemet med flest truede arter. Hvordan sikrer regjeringen at «særlig verdifull natur» ikke forringes eller forsvinner i 90 prosent av skogen som ikke skal vernes?*

Svar: Regjeringen fremmer i meldingen flere tiltak i skog for å ta vare på særlig verdifull natur, der de viktigste gjengis i det følgende. Regjeringen vil sikre bedre ivaretagelse av truet natur, noe som i all hovedsak vil følges opp gjennom en helhetlig forvaltning av skogarealene

og den tverrsektorielle oppfølgingsplanen for truet natur fra 2021. Verneområdene er et særlig viktig pågående tiltak for å ivareta truede arter i skog, og regjeringen skal derfor blant annet gjennomføre skogvern og videreutvikle kunnskap om status og utvikling for økologisk tilstand i skogvernområdene. Nøkkelbiotoper er også et sentralt tiltak, der oppfølging av rapporten *Den eldste skogen og nøkkelbiotopene* vil være viktig. Siden 84 prosent av de truede artene i skog er knyttet til gammel skog, vil regjeringen utrede nærmere behovet for nye tiltak og virkemidler for ivaretagelse av naturverdiene i den eldste skogen.

26. *For å sikre et godt faglig grunnlag for meny av tiltak i skog bør Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet få i oppdrag om å utrede om det er behov for tiltak, dimensjonering av tiltakene, og gi faglige anbefalinger om gjennomføring av tiltakene?*

Svar: Den praktiske oppfølgingen av meny av tiltak for skog vil i all hovedsak skje på direktoratsnivå. Det er per nå ikke identifisert et behov for å styre direktoratene på dette. Departementene vil løpende vurdere behovet for å gi oppdrag.

27. *Meny av tiltak i skog består av følgende 10 tiltak:*

- Sikre bedre ivaretagelse av truet natur i skog
- Øke kompetansen om lukkede hogster
- Skaffe bedre kunnskap om omfang av brannpåvirket skog
- Gjennomføre skogvern i tråd med Stortingets vedtatte budsjetttrammer og videreutvikle kunnskap om status og utvikling for økologisk tilstand i skogvernområdene
- Følge opp og vurdere tiltakene i rapporten *Den eldste skogen og nøkkelbiotopene* og rapportere årlig om utviklingen av areal som inngår i nøkkelbiotoper
- Utrede behovet for eventuelle nye tiltak og virkemidler knyttet til skog med bestandsalder over 160 år
- Følge opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 519 (Dokument 8:40 S (2022–2023)) *Miljøregistreringer i skog*
- Videreføre ordningen med tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer i skog
- Sikre systematisk overvåking av indikatorene direktoratene har pekt på for økologisk tilstand i drivverdig skog
- Vurdere nærmere de øvrige tiltakene i direktoratenes utredning

Syv av tiltakene handler om å vurdere, utrede, skaffe mer kunnskap, videreføre eller gjennomføre allerede vedtatte tiltak. Er dette alle tiltakene som skal gjennomføres de neste 4 årene før en oppdatert meny av tiltak foreligger?

Svar: De ti tiltakene er de viktigste tiltakene for å nå regjeringens mål for skog, og da særlig knyttet til den videre utviklingen i skog som er økonomisk drivbar. Samtidig vil regjeringen iverksette flere tiltak som ikke ligger inne i meny av tiltak for skog, men som vil kunne ha direkte betydning for måloppnåelsen. Et eksempel på dette er *Natursats*-ordningen, der kommuner kan søke om midler til tiltak som bidrar til å ivareta og bedre tilstanden for naturmangfoldet, og som er et av flere tiltak som skal hjelpe kommunene med å følge opp regjeringens arealmål og prinsippene for bærekraftig arealforvaltning.

28. Hva innebærer det å vedta en meny av tiltak, innebærer det at alle tiltakene på menyen skal gjennomføres av den ansvarlige sektoren, eller kan sektoren selv kan velge blant tiltakene på menyen som regjeringen inviterer Stortinget til å stille seg bak?

Svar: I meldingen går det frem at regjeringen vil gjennomføre menyen av tiltak for skog, med sikte på forbedret økologisk tilstand i skog innen 2050. Det betyr at menyen skal gjennomføres, men det er ikke nærmere angitt når de ulike tiltakene vil bli fullført. Det avhenger i stor grad av tiltakets modenhet og innretning. For eksempel vil det kunne gå relativt raskt å skaffe bedre kunnskap om omfang av brannpåvirket skog, mens arbeidet med å sikre bedre ivaretagelse av truet natur i skog er et langsiktig arbeid som vil kunne pågå helt frem til 2050.

Statlige tiltak for vern og bærekraftig bruk

29. Regjeringen skriver at det pågår prosesser med å vurdere utvidelse av nasjonalparker og landskapsvernområder, og eventuelt opprette nye slike områder. Hvilke områder er det snakk om?

Svar: Som del av arbeidet med supplerende vern, forankret i forrige handlingsplan for naturmangfold fra 2016, identifiserte statsforvalterne 46 større områder som kunne egne seg for å bli nasjonalpark eller landskapsvernområde (totalt 4850 km²). Miljødirektoratet leverte våren 2021 en vurdering av om disse områdene hadde store nok naturkvaliteter til å fylle kravene til vern etter naturmangfoldloven, og om de aktuelle kommunene har aksept for nytt vern. Direktoratet anbefalte videre prosess for fire helt nye områder med store naturverdier, 6 utvidelser med store naturverdier ved eksisterende verneområder og 10 utvidelser med middels verneverdi, til sammen 1440 km². De foreslo også å gjøre om seks landskapsvernområder til nasjonalpark.

På bakgrunn av dette ba departementet Miljødirektoratet gi oppdrag til berørte statsforvaltere om å starte opp verneplanprosesser i områder der direktoratet og berørte statsforvaltere vurderer at det kan være mulig å få lokal aksept for vern, og hvor det samtidig er store og middels store verneverdier. Områdene er:

Nye områder:

Sunnmørsalpane i Ørsta kommune

Hornelen i Bremanger kommune

Masfjordfjella i Alver og Masfjorden kommuner

Øystesefjella i Kvam, Samnanger og Vaksdal kommuner

Utvidelser av eksisterende verneområder

Rohkunborri nasjonalpark

Dovre nasjonalpark i Dovre kommune

Jotunheimen nasjonalpark mot Bygdin og Tyin

Jotunheimen nasjonalpark mot Langsua

Jotunheimen nasjonalpark mot Fannaråken og Hurrungane

Jostedalsbreen nasjonalpark, Svartebotnen

Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark i Lierne kommune

Raet nasjonalpark med Kvakenes i Arendal kommune

Femundsmarka nasjonalpark
Skarvan og Roltdalen nasjonalpark
Vesle Hjerkinns landskapsvernområde
Trollheimen landskapsvernområde i Rindal kommune (Storbekkdalen)
Trollheimen landskapsvernområde med Okla-Storhornet
Trollheimen landskapsvernområde ved Gjevilvatnet/Gjevilvassdalen
Knutshøg og Drivdalen landskapsvernområder i Drivdalen, Vinstradalen og Unndalen
Espedalen landskapsvernområde

Omgjøring av verneform fra landskapsvernområde til nasjonalpark

Lyngsalpan
Sylan, saman med Sandkjølen og Rangeldalen naturreservater
Trollheimen og Innerdalen (deler)
Ålfotbreen
Oksøy-Ryvingen
Flekkefjord og Listastrendene

For noen av disse har kommunene signalisert at det ikke er aksept. Foreløpig pågår arbeid mot oppstart av formell verneprosess for Masfjordfjella og Hornelen. I tillegg er formannskapet i Bremanger kommune positiv til oppstart av utredning av endring av Ålfotbreen landskapsvernområde til nasjonalpark, og Nærøysund kommune er positiv til oppstart av arbeidet med å utrede nasjonalpark for Borgan og Frelsøy naturreservat og dyrelivsfredningsområde, inkludert foreslått marint vern.

30. Mener regjeringen at vi har vernet et representativt utvalg av norsk natur?

Svar: Samlet har vi vernet over 25 prosent av landarealene i Norge. Vernet beskytter mange av våre viktigste naturområder. Skogvernet skal økes i tråd med Stortingets mål om 10 prosent vern av skogen. I de øvrige økosystemene på land er det behov for et begrenset omfang av vern av enkelte naturtyper som i dag ikke er godt nok ivaretatt i eksisterende verneområder. Dette trengs for å få et tilstrekkelig økologisk representativt nettverk der variasjonsbredden i norsk natur er bevart. Det innebærer at alle naturtyper har noen lokaliteter som er vernet. Dette vernet er også viktig for å bevare flest mulig leveområder for truede arter og naturtyper. Dette gjelder kulturlandskap, åpent lavland, ferskvannsområder og våtmark. Verneprosessene som allerede er i gang knyttet til skogvern og bevaring av verdifull natur, vil dekke mye av dette behovet.

31. Mener regjeringen det er områder i norsk natur som hvor det bør vurderes å opprette en nasjonalpark?

Svar: Se svar under spørsmål 29. Vi har god oversikt over hvilke områder som naturkvaliteter/verneverdier som kunne kvalifisere for vern som nasjonalpark. Regjeringen sier i Naturmeldingen at vi vil vektlegge kommunal aksept ved vern av areal som nasjonalpark eller landskapsvernområde.

32. Mange av naturreservatene, spesielt våtmarksreservatene, er for små til å fullt ut å oppfylle verneformålet. Pågår det et arbeid for å utvide disse reservatene, og hva er tidsplanen for å ferdigstille dette viktige arbeidet for særlig viktig natur?

Svar: Som oppfølging av naturmangfoldmeldingen fra 2016 leverte Miljødirektoratet en oversikt over 584 km² i hovedsak mindre områder som kunne fange opp livsmiljøer som manglet i vernet. I 2020 fikk Miljødirektoratet i oppdrag fra KLD å forberede prosess for bevaring av 275 av disse områdene, total ca. 600 km². Det er stort sett mindre områder i lavlandet i Sør- og Midt-Norge, og disse er mest aktuelle som naturreservater. En del av dette er utvidelser av eksisterende naturreservater. Det er mest areal med økosystemet kulturlandskap og åpent lavland, men også en del våtmark i form av myrer, elvedeltaer og kroksjøer. De første foreslåtte verneområdene vil sannsynligvis komme til sluttbehandling i Klima- og miljødepartementet i 2025, og deretter vil de komme til sluttbehandling etter hvert som de blir ferdig forberedt av statsforvalterne og Miljødirektoratet. Når arbeidet vil bli ferdigstilt er ikke mulig å anslå ennå.

33. I Innst. 294 S – 2015-16 skriver Energi- og miljøkomiteen: «Komiteen mener prioriterte arter og utvalgte naturtyper er moderne virkemidler i naturforvaltningen, som er dynamiske, fleksible og treffsikre. Komiteen mener disse virkemidlene er avgjørende for å stanse tapet av naturmangfold, både i form av redningsaksjoner for arter som er kritisk og sterkt truet av utryddelse, men også for å forebygge at arter og naturtyper forverret status.» De siste 9 årene er det prioritert 1 ny art og utvalgt 2 nye naturtyper. Hvorfor vil ikke regjeringen bruke disse virkemidlene som en samlet komite beskrev som avgjørende for å stanse tapet av naturmangfold?

Svar: Oppfølgingsplan for truet natur er et tverrsektorielt samarbeid som ble igangsatt som oppfølging av Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet. Oppfølgingsplanen ligger til grunn for arbeidet med den mest truede naturen.

I arbeidet med utformingen av oppfølgingsplanen ble alle relevante tiltak og virkemidler vurdert. Herunder utvalgte naturtyper og prioriterte arter, områdevern, ulike juridiske sektorvirkemidler, handlingsplaner mv. Som del av arbeidet ble det gitt en føring om at hvis naturtypen eller arten kan tas vare på ved hjelp av flere tiltak (med tilhørende virkemidler) så skal det minst inngripende tiltaket og virkemidlet velges. Arbeidet med utvikling og gjennomføring av oppfølgingsplanen legger med dette til rette for at de mest effektive virkemidlene og tiltakene tas i bruk. Basert på kostnader, verdivurderinger og sannsynlig måloppnåelse, er 23 arter og 16 naturtyper prioritert for oppfølging i planen.

34. Utvalgte naturtyper er en hensynsregel for å ta vare på natur utenom verneområdene. Særlig viktige natur kan få beskyttelse som utvalgte naturtyper. I dag finnes det 8 utvalgte naturtyper. Utvalgte naturtyper gir forutsigbarhet til kommuner og utbyggere, særlig når systemet er ferdig utviklet og vi har utvalgt de naturtypene som trenger utvelgelse. Mener regjeringen at systemet med utvalgte naturtyper er ferdig utviklet, og at vi ikke trenger flere utvalgte naturtyper?

Svar: Se svar på spørsmål 33. Bruk av naturmangfoldlovens bestemmelser om utvalgte naturtyper er ikke et mål i seg selv. Det foreligger ikke planer for å etablere nye utvalgte naturtyper utover arbeid med gjennomføring av oppfølgingsplanen for truet natur. Det er likevel ikke tatt stilling til om det kan være aktuelt å bruke virkemiddelet ved senere anledninger.

35. I Innst. 294 S – 2015-16 skriver Energi- og miljøkomiteen: «Komiteen vil vise til at det i forbindelse med utarbeidelsen av naturmangfoldloven ble lagt opp til at et relativt høyt antall arter skulle prioriteres. Komiteen vil understreke at i Ot.prpr. 52 (2008-2009) Om naturmangfoldloven, vises det til utredninger fra Direktoratet for naturforvaltning, som

mener at ca. 400 arter totalt kan være aktuelle som prioriterte arter. Komiteen viser til de respektive partiers merknader i Innst. O. nr. 100 (2008-2009) om naturmangfoldloven. Komiteen mener at ambisjonsnivået for prioriterte arter og utvalgte naturtyper bør være slik det ble lagt opp til i forbindelse med utarbeidelsen av naturmangfoldloven, og at det haster med å komme i gang med å ta i bruk de moderne, dynamiske og treffsikre virkemidlene for å stanse tapet av naturmangfold». I dag finnes det 14 prioriterte arter. Prioriterte arter er redningsaksjoner for særlig viktig natur (truede arter). Hvilke planer har regjeringen for å prioritere flere arter, og deler regjeringen komiteens syn fra 2016 om at det haster med å komme i gang med å ta i virkemiddelet prioriterte arter? Eller mener regjeringen at vi ikke har flere truede arter i norsk natur som trenger en redningsaksjon?

Svar: Se svar på spørsmål 33.

Med hilsen

Tore Onshuus Sandvik

Adresseliste
Energi- og
miljøkomiteen
Stortinget
Trine Hagen

Postboks 1700
Sentrum

0026

OSLO

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/4181-

14. november 2024

Spørsmål til Meld. St. 35 (2023-2024)

Jeg viser til Energi- og miljøkomiteens brev 7. november der komiteen på vegne av komiteens medlem fra Rødt ber om svar på spørsmål til Meld. St. 35 (2023-2024). Mine svar følger under.

36. Om handlingsplan for sjøfugl: I forrige naturmelding ba Stortinget regjeringen om å utvikle en handlingsplan for sjøfugl. Hva har blitt gjort i denne prosessen så langt, hvilke tiltak har blitt vurdert som mest sannsynlige for å bedre tilstanden til sjøfugl, og hva gjenstår før et utkast til en slik handlingsplan er klar?

Svar:

I Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold* går det frem at en handlingsplan for sjøfugl er under utarbeidelse. Handlingsplan for sjøfugl vil bli ferdigstilt om relativt kort tid, og regjeringen vil da presentere aktuelle tiltak.

37. Om kommunal aksept for vern: Gitt at regjeringen legger opp til at nye verneområder kun skal opprettes der det er kommunal aksept for dette, hvordan ser regjeringen for seg at man skal nå mål 3 på land gitt at naturmeldingen også legger til grunn at verneområder under utredning skal bidra for å nå målet om 30 pst. Er det en risiko for at det blir for lite supplerende vern som kan bidra til målet?

Svar:

I stortingsmeldingen er dette omtalt på s. 98. Der fremgår følgende:

«Stortinget besluttet under behandlingen av Meld. St. 14 (2015–2016) Natur for livet at 10 prosent av skogen skal vernes. Prosessen for å nå dette målet pågår, og det vernes stadig nye områder. Det årlige omfanget av nytt skogvern avhenger av Stortingets årlige bevilgninger til skogvern.

...

Videre pågår det en prosess for å verne mindre områder med verdifull natur i lavlandet. Basert på områder identifisert av Miljødirektoratet som aktuelle for slikt vern, vil dette vernet omfatte inntil 600 km². Det pågår også prosesser med å vurdere utvidelse av nasjonalparker og landskapsvernområder, og eventuelt opprette nye slike områder. Det foreligger ikke et presist anslag på hvor mye areal dette eventuelt kan forventes å omfatte. Det er forutsatt at sistnevnte prosesser bare skal skje der hvor det er kommunal aksept for det.»

Ordet «sistnevnte» i siste setning her henviser til prosessene med nasjonalparker og landskapsvernområder.

Dette er også tydeliggjort på s. 105 i stortingsmeldingen hvor det fremgår at «regjeringen vil ... vektlegge kommunal aksept ved vern av areal som nasjonalpark eller landskapsvernområde.»

Det er ikke gitt tilsvarende føringer om kommunal aksept for de to andre verneprosessene som er nevnt i disse avsnittene på s. 98, altså prosessene med skogvern og med såkalt supplerende vern. Også i disse prosessene jobbes det likevel med lokal dialog og involvering. Arealmessig er det skogvern, samt andre effektive bevaringstiltak som eksempelvis villreinområder, som forventes å gi størst bidrag til målet om 30 % bevaring på land.

38. Om bånd mellom utreder og utbygger: Gitt at regjeringen allerede har utredet hvordan man kan bryte båndene mellom utreder og utbygger, hvilke tiltak anser regjeringen som mest aktuelle for å sikre at disse båndene brytes, og hva er grunnen til at dette ikke ble omtalt i Meld. St. 35?

Svar:

KU-forskriften har regler som skal sikre at konsekvensutredninger blir objektive og så gode som mulig. Herunder regler som skal ivareta utredningenes uavhengighet. Etter forskriften er forslagsstiller ansvarlig for å gjennomføre konsekvensutredningen, i tråd med ordningen i EUs direktiv om konsekvensutredninger for prosjekter. Det er særskilt regulert at forslagsstiller har ansvar for at opplysningene som gis til myndighetene er riktige og etterprøvbare, og at de oppfyller kravene i forskriften. KU-forskriften stiller også krav til metode og kildebruk, og til personene som utfører konsekvensutredningen. Særlig kravet om å bruke anerkjent metodikk skal blant annet sikre en standardisering av utredningene som sikrer kvalitet og objektivitet. Ansvarlig myndighet har ansvar for at påse at

utredningsprosessen og konsekvensutredningen følger KU-forskriften.

Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet arbeider nå med revisjon av forskrift om konsekvensutredninger. Hensikten med revisjonen er blant annet å sikre bedre og mer objektive utredninger. Ettersom arbeidet med revisjon av forskriften pågår og utfallet ikke er kjent, ble det ikke vurdert som hensiktsmessig å gi en nærmere omtale av aktuelle tiltak i Meld. St. 35 (2023–2024).

39. *Om arealnøytralitet: Stadig flere norske kommuner vedtar mål og jobber for å bli arealnøytrale, i 2023 var tallet 80. Naturmeldingen inneholdt derimot ikke nasjonalt mål om arealnøytralitet. Hva er årsaken til at regjeringen ikke vedtar og lovfester et mål om arealnøytralitet, som betyr null netto tap av naturmangfold ved all utbygging, for alle kommuner og sektorer?*

Svar:

Regjeringen mener at det per i dag ikke er hensiktsmessig å sette et nasjonalt mål om arealnøytralitet. Regjeringen har imidlertid satt et mål om å redusere nedbyggingen av særlig viktige naturarealer innen 2030 og begrense netto tap av slike arealer til et minimum innen 2050. Samtidig setter regjeringen mål om økt innsats for naturrestaurering, og løfter frem prinsipper som skal bidra til en mer arealgjerrig og bærekraftig arealforvaltning på land. I *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027* oppfordrer regjeringen kommunene til å sette seg mål for å redusere nedbyggingen. Ulike målsettinger om arealnøytralitet – som vedtatt i flere kommuner – kan være eksempler på dette.

40. *Om PBL: Både Klimautvalget 2050 og Naturrisikoutvalget mener det trengs endringer i lovverk for bedre ivaretagelse av natur, herunder plan- og bygningsloven. I naturmeldingen omtaler regjeringen endringer i plan- og bygningsloven slik:*

“For å styrke kommunene og deres rolle i naturforvaltningen, vil regjeringen utrede mulige endringer i plan- og bygningsloven for å styrke hensynet til natur.” Videre sier regjeringen at “Hensikten med utredningen er å klargjøre, forbedre og øke kommunenes juridiske handlingsrom, uten å endre ansvarsdelingen mellom stat og kommune. Utredningen skal også bygge på forutsetningen om at plan- og bygningsloven er en prosesslov der natur er ett av flere nasjonale mål kommunene har ansvar for å følge opp, og at kommunene må avveie ulike hensyn.”

Kan regjeringen klargjøre om formålet med utredningen av PBL er å styrke hensynet til natur, eller å styrke kommunenes handlingsrom i plansaker?

Svar:

Utredningen skal se på mulige endringer i plan- og bygningsloven som kan styrke hensynet til natur ved å klargjøre, forbedre og øke kommunenes juridiske handlingsrom. Dette kan for

eksempel være å utvide kommunenes mulighet til å gi planbestemmelser og arealformål for å begrense naturtap eller pålegge avbøtende tiltak. For enkelte bestemmelser kan de rettslige rammene være usikre, og en klargjøring av dette vil styrke kommunenes naturforvaltningsarbeid.

Med hilsen

Tore Onshuus Sandvik

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/4181-

21. november 2024

Spørsmål 41–46 til Meld. St. 35 (2023-2024)

Jeg viser til Energi- og miljøkomiteens brev 15. november der komiteen på vegne av komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne ber om svar på spørsmål til Meld. St. 35 (2023-2024). Mine svar følger under.

41. Om marint vern: Planlegger regjeringen å legge frem en ny marin verneplan som oppfølging av den nye loven for vern av marin natur utenfor territorialfarvannet?

Svar:

Marin verneplan fra 2004 omfattet 36 områder til havs, som samlet skulle bidra til vern av et representativt utvalg av norsk undersjøisk natur. 18 av disse områdene er hittil vernet, mens det pågår prosesser med sikte på vern for resten av områdene. Kandidatområdene for vern som ble utpekt i 2004 er i hovedsak relativt kystnære, men enkelte områder ligger også lengre fra kysten, inkludert helt eller delvis utenfor territorialfarvannet. Som påpekt i Meld. St. 35 (2023-2024) vil regjeringen nå identifisere nye kandidatområder for marint vern, inkludert i områder utenfor territorialfarvannet, for å bidra til oppfølgingen av det globale målet i naturavtalen. Dette arbeidet blir svært viktig for oppfølgingen av den nye loven om vern av marin natur utenfor territorialfarvannet.

42. Om alternative verneformer: Hvilke OECMer (andre effektive arealbaserte bevaringstiltak) vurderer regjeringen kan være aktuelle for å nå målet om 30% vern og bevaring til havs?

Svar:

Det pågår en prosess for å avklare hvilke områder til havs som er omfattet av «andre effektive arealbaserte bevaringstiltak» (OECM), i tråd med de veiledende kriteriene vedtatt

av CBD. Disse kriteriene er nærmere omtalt i Meld. St. 35 (2023-2024) og knytter seg bl.a. til forvaltningssystem som bidrar til bevaring, lovlig og legitim styring, langtidsperspektiv, og identifisering av det viktige naturmangfoldet i området. Videre prosess vil bygge på innledende arbeid som er gjennomført av Miljødirektoratet og Fiskeridirektoratet. I det videre arbeidet er det samtidig behov for å inkludere flere sektorer og fagmiljøer enn de som har vært involvert hittil, bl.a. for å sikre at det tas høyde for alle former for påvirkning og aktivitet i havområdene. Regjeringen vil derfor komme tilbake med en oversikt over hvilke områder som kan anerkjennes som bevart gjennom OECM, og dermed kan telle med som bidrag i oppfølgingen av internasjonale og nasjonale bevaringsmål, når denne prosessen er fullført.

43. Om forbud mot nedbygging av myr: Miljødirektoratet har, på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet, utarbeidet et forslag til forbud mot nedbygging av myr som oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nummer 108 fra desember 2022. Når planlegger regjeringen å legge frem et lovforslag for Stortinget?

Svar:

Å redusere nedbygging av myr er viktig både for å redusere klimagassutslipp og for naturmangfold. Forbudet mot nedbygging av myr jobber vi med, og det er jeg opptatt av at vi skal få til på riktig måte. Et slikt forbud må som andre lovforslag på offentlig høring før det kan legges frem for Stortinget. Vi kan dessverre ikke si noe om tidspunktet for høring for dette forbudet. Saken er til behandling i departementet.

44. Om fremmede arter: Vil tiltakene som nevnes i meldingen, som inkluderer oppdatering av tiltaksplan og å øke antall arter på forbudslista i forskrift om fremmede organismer være tilstrekkelig for å minst halvere introduksjons- og etableringstakten for fremmede skadelige arter (jf. mål 6 i naturavtalen)?

Svar: Tiltakene som foreslås i Meld. St. 35 (2023-2024) er å oppdatere tiltaksplanen, og å styrke forskrift om fremmede organismer etter en systematisk gjennomgang av regelverket i lys av ny kunnskap om blant annet arters risiko og viktige spredningsveier. Sistnevnte vil ikke bare inkludere oppdatering av forbudslista, men også styrking av aktsomhetsreglene som skal forhindre utilsiktet innførsel og spredning av arter. Miljødirektoratet er allerede i gang med denne gjennomgangen.

Tiltakene i meldingen vil være et viktig bidrag til å redusere introduksjons- og etableringstakten. Ettersom gjennomgangen av regelverket fortsatt pågår, er det vanskelig å vurdere hvor stor reduksjon de foreslåtte tiltakene vil gi.

45. Om konflikt mellom mennesker og villlevende arter:

Mål 4 i naturavtalen handler hovedsakelig om hvordan man skal styrke tilstanden til villlevende arter, men et viktig delmål er å redusere konflikt med villlevende arter (Human-wildlife conflict). Dette er likevel ikke omtalt i naturmeldingen. Hva slags tiltak er aktuelle i Norge for å nå delmålet om å redusere konflikt mellom mennesker og villlevende arter?

Svar:

Konflikter knyttet til viltlevende arter i Norge gjelder i hovedsak rovviltartene, og jeg avgrenser derfor svaret til å omhandle dette temaet.

Stortinget har vedtatt en todelt målsetting i rovviltpolitikken der rovviltbestandene skal ivaretas samtidig som det tas hensyn til beitenæring. Slike motstridende interesser har iboende konflikter, og det er en rekke tiltak for å forebygge og dempe konfliktene. Hovedgrepet i politikken for å begrense konfliktene er å forvalte rovviltbestandene i samsvar med de bestandsmål Stortinget har vedtatt, samt at det gjennomføres en tydelig soneforvaltning der rovdyr og beitedyr har prioritet i ulike områder. Videre er det etablert ordninger med tilskudd til tapsforebyggende og konfliktdempende tiltak og full erstatning for tap av beitedyr til rovvilt, det er etablert flere besøkssenter for kunnskapsformidling om rovdyr, og forvaltningen har en høy beredskap for fortløpende å følge opp situasjoner som oppstår. Statens naturoppsyn er også vesentlig styrket de senere år for å sikre en tett oppfølging og tilstedeværelse i felt. Det har vært konflikter knyttet til bestandsregistreringer av rovvilt og hvor mye rovvilt vi har i Norge. Slike konflikter er vesentlig redusert etter etableringen av Rovdata, som uavhengig leverandør av bestandstall basert på beste vitenskapelige metoder. Et overvåkingsprogram som leverer bestandstall på et svært presist nivå bidrar vesentlig til konfliktdemping.

46. Om å stanse tapet av natur før 2050: Hvor mye natur estimerer regjeringen vil gå tapt med dagens politikk og forslagene i regjeringens forslag til handlingsplan for naturen?

Svar: Handlingsplanen skal sikre bærekraftig bruk og bevaring av natur. Det er ikke gjort anslag for hvor mye natur som vil gå tapt med dagens politikk og forslagene i handlingsplanen. Miljødirektoratet har anslått at dersom dagens utvikling legges til grunn vil mellom 35 og 40 km² naturarealer bygges ned årlig. I handlingsplanen tar regjeringen til orde for en mer arealgjerrig og bærekraftig arealforvaltning, og setter blant annet mål om å begrense netto tap av særlig viktige naturarealer til et minimum innen 2050. Regjeringen løfter også frem prinsipper for bærekraftig arealforvaltning som skal ligge til grunn for statlig, regional og kommunal arealforvaltning.

Det er for tidlig å si hvordan forslagene i handlingsplanen vil påvirke tap av natur frem mot 2050, men regjeringen vil legge frem en oversikt for Stortinget hvert fjerde år, med status, måloppnåelse og tiltakene som gjennomføres ved handlingsplanen. De regelmessige oversikter vil gi grunnlag for en mer treffsikker og kontinuerlig innsats for å bedre naturforvaltningen og nå fastsatte mål.

Med hilsen

Tore Onshuus Sandvik

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

24/3892-

9. desember 2024

Spørsmål 47–52 til Meld. St. 35 (2023-2024)

Jeg viser til energi- og miljøkomiteens brev 2 og 3. desember der komiteen på vegne av komiteens medlemmer fra Høyre ber om svar på spørsmål til Meld. St. 35 (2023-2024). Mine svar følger under.

47. Flere etterspør strengere krav til at sentrale miljødata fra konsekvensutredninger, forskning og kartlegginger samles inn og dersom egnet offentliggjøres i et tilgjengelig, digitalt og anvendbart format. Hvilke krav stilles til slik innrapportering i dag, og finnes det et system for innsamling og offentliggjøring av miljødata i en offentlig database? Hva er statsrådets vurdering til et slikt forslag?

Svar:

Det er i dag krav til at miljødata som er samlet inn i arbeidet med konsekvensutredninger, skal systematiseres i samsvar med standarder når slike foreligger, og gjøres tilgjengelige for offentlige myndigheter, slik at dataene kan legges inn i offentlige databaser. Der det er lagt til rette for dette, skal forslagsstilleren selv legge inn de innsamlede dataene i offentlige databaser. Naturtyper som blir kartlagt etter Miljødirektoratets instruks har en heldigital dataflyt, der alle data forvaltes i én og samme database fra kartlegging starter og til data blir klargjort for publisering. For andre miljøtema, inkludert artsdata, kreves noe etterarbeid og tilrettelegging for å få data inn i offentlige databaser. Ved forskning gjort på oppdrag fra Miljødirektoratet, har direktoratet et ansvar for at miljødata tilflyter brukere, og dette blir gjort gjennom ulike nettløsninger. For øvrig er det i forskningen ulike løsninger for eierskap til data, leveransevilkår og tilrettelegging for videre bruk. Jeg mener at god tilgjengeliggjøring og bruk av miljødata fra konsekvensutredninger, kartlegging og forskning har stor samfunnsnytte, og er noe vi bør utnytte.

48. Komiteen viser til at regjeringen foreslår å fastsette en ny målsetning om å redusere nedbygging av særlig viktige naturarealer som Norges bidrag til mål 1 i den globale Naturavtalen. Denne målsetningen kommer i tillegg til de nasjonale målene for naturmangfold, samt målsettinger som fremgår av ulike bestemmelser i Naturmangfoldsloven. Har statsråden vurdert å samordne og koordinere de ulike målene som knytter seg til nedbygging av viktige naturarealer?

Svar:

Regjeringen har vurdert at det er behov for et nasjonalt mål om å redusere nedbygging av særlig viktige naturarealer. Målet gjelder ved siden av Norges nasjonale miljømål og eksisterende regelverk og utfyller etter min vurdering disse på en hensiktsmessig måte. Målet om redusert nedbygging virker ved siden av målene om bevaring og begge trekker i retning av redusert naturtap uten at det er nødvendig å samordne virkemidlene. I gjennomføringen av Norsk handlingsplan for naturmangfold vil alle relevante målsettinger sees i sammenheng.

49. Komiteen viser til at regjeringen foreslår å fastsette en ny målsetning om vern og bevaring av som Norges bidrag til mål 3 i den globale Naturavtalen. Regjeringen understreker at målsetningen gjelder i tillegg til det nasjonale målet om bevaring av et representativt utvalg av norsk natur fra 2016. Har statsråden vurdert å samordne og koordinere de ulike målene som knytter seg til nedbygging av viktige naturarealer? Hvorfor benyttes to ulike formuleringer knyttet til «bevaring av et representativt utvalg av norsk natur» i 2016-målsetningen og «tiltakene skal vise variasjonsbredden i norsk natur» i den foreslåtte nye målsetningen i Naturmeldingen?

Svar:

Målet som komiteen viser til fra 2017, er nasjonalt miljømål 1.3 om at «et representativt utvalg av norsk natur skal bevares for kommende generasjoner». Norges mål og bidrag for å følge opp de globale målene i naturavtalen erstatter ikke Norges nasjonale miljømål, men gjelder ved siden av disse, og vil også bidra til oppnåelsen av dem. Det nasjonale miljømålet om representativitet er med andre ord videreført, og vil fortsatt bli rapportert på årlig til Stortinget ifm Klima- og miljødepartementets budsjettproposisjon.

Det forventes at alle land fastsetter nasjonale bidrag til hvert av de globale målene i naturavtalen, for slik å bidra til den globale dugnaden for verdens naturmangfold. Norges nasjonale bidrag til oppfyllelsen av den globale naturavtalen, inkludert det nasjonale bidraget til naturavtalen mål 3, er formulert i en slik kontekst.

Når det gjelder spørsmålet om å samordne og koordinere de ulike målene som knytter seg til nedbygging av viktige naturarealer, mener jeg som nevnt over at det hensiktsmessig med et eget mål for nedbygging. Av ulike grunner er det ikke aktuelt å verne alle særlig viktige naturarealer. Vi jobber nå med å verne et utvalg av disse områdene i lavlandet, for å få et mer representativt vern der alle arter og naturtyper har noen leveområder under slik

beskyttelse. Dette vernet er ikke dimensjonert for å ivareta alle særlig viktige naturarealer. Jeg viser for øvrig til svar på spørsmål 48 over.

50. Har regjeringen vurdert om og hvordan større deler av statens skogeiendommer kan vernes?

Svar:

Et viktig grunnlag for arbeidet med skogvern på Statskog SFs arealer er Stortingets anmodningsvedtak 3. desember 2015: *"Stortinget ber regjeringen sørge for en gjennomgang av Statskog SFs ordinære skogeiendommer for verneverdig skog, og legge til rette for at verneverdig skog i deres eie kan vernes etter naturmangfoldloven."*

Det er gjennomført systematiske kartlegginger for å identifisere skog med viktige verneverdier som eies av Statskog SF. Deretter gjennomføres verneprosesser for slik skog. Eksempelvis ble det 21. juni i år vernet to større skogområder i Telemark hvor Statskog SF er grunneier. Dette arbeidet med vern av verneverdig skog på statsgrunn vil fortsette, og vil ventelig føre til vern av flere viktige skogområder

51. Hva er statsrådets vurdering av forslaget om å etablere forbud mot import og omsetning av planter og planteprodukter, herunder med jordklump, med høy risiko for økosystemet i Norge?

Svar:

Fremmede arter er en av de største truslene mot naturmangfoldet både globalt og i Norge.

Vitenskapskomitéen for mat og miljø har nylig publisert en rapport hvor de blant annet konkluderer med at norsk import av jord og andre vekstmedier som følger med planter for utplanting utgjør en betydelig risiko for introduksjon av planteskadegjørere, og at forebyggende tiltak bør styrkes gjennom ytterligere risikoreducerende tiltak.

Forskrift mot fremmede organismer stiller opp krav til aktsomhet til de aktører som er ansvarlig for innførsel om omsetning av fremmede organismer. Dette innebærer både å treffe forebyggende tiltak for å forhindre spredning, og å raskt avdekke utilsiktet spredning av fremmede organismer. Jeg har gitt Miljødirektoratet i oppdrag å foreta en systematisk gjennomgang av forskrift om fremmede organismer, basert på oppdatert kunnskap. Gjennomgangen skal resultere i forslag til endringer i forskriften, som jeg deretter vil ta stilling til.

52. Hva er estimert kostnad dersom et mål om 30 % naturrestaurering av forringet natur i Norge skal gjennomføres kun med statlige bevilgninger frem mot 2030?

Svar:

Som omtalt i naturmeldingen er ikke arbeidet med å klargjøre hvor stort omfang av arealene i Norge som er forringede økosystemer ennå i mål. Dette medfører at det ikke er klart hvor store arealer som må restaureres for å kunne nå et mål om 30 pst. restaurering av forringet natur. Videre varierer kostnaden ved restaurering i stor grad mellom ulike restaureringstiltak og samlet kostnad avhenger derfor av hvilke tiltak som gjennomføres. Klima- og miljødepartementet har av denne grunn ikke et estimat for den samlede kostnaden ved å restaurere 30 pst. av forringet natur. Det finnes imidlertid estimater laget av miljøorganisasjoner, men disse er ikke kvalitetssjekket av miljøforvaltningen.

Med hilsen

Tore Onshuus Sandvik

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.

Dato

24/3892-

18. desember 2024

Svar på spørsmål 53 fra Stortinget til Meld. St. 35 (2023-2024)

Jeg viser til energi- og miljøkomitéens brev 10. desember 2024 der komitéen på vegne av komitéens medlem fra Miljøpartiet De Grønne ber om svar på spørsmål til Meld. St. 35 (2023-2024). Mitt svar følger under.

Spørsmål 53. Den norske målsettingen under mål 2 i Naturavtalen er av regjeringen formulert som «Innen 2030 er omfanget av forringede og ødelagte arealer i Norge klargjort, innsatsen på naturrestaurering økt og naturrestaurering gjennomføres der man oppnår størst nytte for samfunnet.» Hva menes her med at "omfanget" skal være "klargjort"? Er målsettingen at faktiske arealer som egner seg for naturrestaurering i Norge skal være kartlagt innen 2030?

Svar:

Regjeringen mener at det for å lykkes med naturrestaureringsarbeidet fremover, er nødvendig å ha oversikt over omfanget av arealer med forringet natur. Derfor vil regjeringen klargjøre omfanget av arealer som er forringet eller ødelagt på land og i kyst- og havområdene innen 2030. Målet er å ha et bedre kunnskapsgrunnlag for restaurering av natur. Hvordan omfanget faktisk skal klargjøres, vil vurderes nærmere av miljøforvaltningen og berørte sektormyndigheter i arbeidet med å følge opp stortingsmeldingen.

Med hilsen

Tore Onshuus Sandvik

